

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

AUTORSKÁ KNIHA

Diplomová práce

Olomouc 2024

Bc. Bianka Krotká

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

AUTORSKÁ KNIHA

Artist's book

Diplomová práce

Študijný program: Učitelství výtvarné výchovy pro 2. stupeň základních škol, střední školy a ZUŠ

Pracoviště: Katedra výtvarnej výchovy

Vedúci diplomovej práce: Mgr. et MgA. Anna Boček Ronovská, Ph.D.

Olomouc 2024

Bc. Bianka Krotká

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú diplomovú prácu s názvom: Autorská kniha, som vypracovala samostatne, na základe konzultácií so školiteľom a štúdia odborovej literatúry.

V Olomouci, dňa

.....

podpis autora

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa chcela poďakovať svojej školiteľke, Mgr. et MgA. Anna Boček Ronovská, Ph.D., za jej vedenie pri tvorbe diplomovej práce. Mgr. Jane Naháľkovej a jej žiakom zo ZUŠ Spišská Nová Ves za záujem a ochotu spolupracovať na Didaktickej časti tejto diplomovej práce. V neposlednej rade mojim rodičom a všetkým, ktorí ma podporovali v rôznych štádiách tvorby.

Tento text je sprievodným textom ku praktickej časti diplomovej práce.

OBSAH

ÚVOD	8
1 TEORETICKÁ ČASŤ	9
1.1 Čo je to kniha	9
1.2 Tvorba knihy v historickom kontexte	11
1.3 Formy knihy	12
1.3.1 Bibliofília	12
1.3.2 Krásna kniha	14
1.3.3 Autorská kniha	16
1.3.3.1 Českí umelci	18
1.3.3.2 Svetoví umelci	22
1.4 Vázby knihy	24
1.5 Tvorba ručného papiera	25
1.6 Grafické techniky	26
1.6.1 Slepotač	26
1.7 Knihy pre nevidiacich	29
1.7.1 Braillovo písmo	30
1.8 Braillovo písmo v umení	32
2 PRAKTICKÁ ČASŤ	35
2.1 Voľba témy a cieľ praktickej práce	35
2.2 Proces tvorby	35
2.2.1 Výber textu	35
2.2.2 Text upravenej rozprávky	36

2.2.3	Ilustrácie k textom	40
2.2.4	Tvorba matríc	41
2.2.5	Tvorba ručného papiera	42
2.2.6	Tlačové skúšky – slepotlač	45
2.2.7	Tlač matríc na listy ručného papiera	47
2.2.8	Šitie a úprava knižného bloku	48
2.2.9	Tvorba knižných dosiek	53
2.2.10	Zhotovenie kazety	59
2.3	Fotodokumentácia autorskej knihy	61
3	DIDAKTICKÁ ČASŤ	68
3.1	Knižný workshop – tvorba knihy pre nevidiacich	68
3.1.1	Zaradenie do ŠVP – ZUŠ Spišská Nová Ves	68
3.2	Objasnenie témy žiakom	68
3.3	Tvorba návrhov ku textom	69
3.4	Tvorba matríc	75
3.5	Tvorba ručného papiera	78
3.6	Tlač matríc na ručný papier	83
3.7	Šitie knihy	86
3.8	Reflexia	88
3.9	Fotodokumentácia autorskej knihy žiakov ZUŠ	90
	ZÁVER	93
	ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	94
	Literárne zdroje	94

Internetové zdroje	97
Audiovizuálne zdroje	102
Obrazové zdroje	103
ANOTÁCIA	116

ÚVOD

Fenomén autorskej knihy tu máme už dlhú dobu a jej výskyt môžeme sledovať už začiatkom 20. storočia, pričom jej rozkvet nastal v 60. rokoch minulého storočia. Fascináciu týmto fenoménom vidíme u mnohých autorov a to v rôznych podobách, čo si aj ukážeme v nasledujúcej teoretickej časti tejto práce.

Sama autorka podľahla tomuto fenoménu a preto aj táto diplomová práca nesie jeho názov. V tejto práci sa zameriavame na tvorbu autorskej knihy prepájaním praktických zručností minulosti, ktoré sa začínajú stávať takpovediac zabudnutým remeslom a zároveň ponúka riešenie týkajúce sa problematiky ľudí so zdravotným znevýhodnením.

Cieľom tejto práce je poukázať, možné remeselné spracovanie tvorby knihy v kontexte autorskej knihy. Jej obsah pritom nezostáva prázdny. Sústreďuje sa na priblíženie problematiky nevidomých osôb, pri ktorých si častokrát ani neuvedomujeme, že sú medzi nami. Nie je zameraná sa na problémy spojené s ich znevýhodnením, akými sú orientácia v priestore, neschopnosť vnímania obrazu, ako takého, alebo čítanie čiernotlače. Zatiaľ čo existujú miliónové náklady klasickej tlače, je len veľmi malé množstvo, ktoré by bolo preložené aj do Braillovho písma.

Teoretická časť sa zaoberá všeobecnými rovinami autorskej knihy – pohľadmi, akými sa môžeme dívať na autorskú knihu, aké formy knihy poznáme, a aj autorov, ktorí sa venovali tomuto druhu výtvarného umenia. Následne rozoberá grafickú techniku slepotlače, ktorá hrá v tvorbe mojej autorskej knihy veľkú rolu, a v neposlednom rade základnými väzbami kníh, ktoré sú použiteľné pre jej scelenie.

V praktickej časti sa venujeme tvorbe samotnej autorskej knihy. V texte je napísaný a vyobrazený kompletný postup tvorby, od základov, medzi ktoré patrí napríklad proces hľadania témy, cez postupnú tvorbu vo všetkých jej rovinách – návrhy, tvorba matríc, tvorba ručného papiera, tlač, viazanie knihy a tvorba knižných dosiek. Záver časti tvorí fotodokumentácia mnou vytvorenej autorskej knihy.

V tretej – didactickej časti je popísaný výtvarný projekt, ktorý bol realizovaný na ZUŠ Spišská Nová Ves so žiakmi 2. stupňa. Jeho cieľom je pochopenie problematiky nevidiacich samotnými žiakmi, a ich následné osvojenie si nových techník z viacerých oblastí, akými sú produkcia papiera, grafická technika slepotlače, či konečná tvorba a šitie kníh.

1 TEORETICKÁ ČASŤ

Táto časť, ako už bolo spomenuté v úvode, sa zaoberá všeobecnou problematikou tvorby knihy, autorskými knihami a grafickou technikou slepotlače. Na začiatok považujem za dôležité uviesť všeobecný kontext, históriu, ale aj aktuálnu tvorbu umelcov, aby sme mohli lepšie pochopiť cieľ a prevedenie praktickej práce – tvorbu artefaktu.

1.1 Čo je to kniha

Kniha, grécky „*biblos*“, latinsky „*libris*“ sú lepené, alebo šité listy papiera, papyrusu, pergamenu, alebo iného materiálu. Tieto zväzky sú zvyčajne popísané písmom alebo znakmi, prípadne ilustrované, či potlačené grafickými technikami. Knihy bývajú obohatené o pevnú knižnú väzbu chrániacu knižný blok, alebo mäkkým obalom – brožúrou.

Obsah kníh je rôzny, záleží od žánru, do ktorého danú literatúru radíme. Môžu sa v nich nachádzať príbehy, rozprávky, piesne, básne a mnoho ďalšieho. Má zábavný (krásna literatúra), alebo náučný (odborná literatúra) charakter, ktorý je postavený na jej obsahu.

Kniha spĺňa niekoľko funkcií ktorými sú: poznávacia funkcia / informatívna – prostredníctvom knihy získavame nové informácie. Výchovná funkcia / formatívna – rozvíja osobnosť človeka, ovplyvňuje jeho chovanie, jednanie a názory. Spoločenská funkcia / kultúrna – znalosť kníh umožňuje začleniť sa do spoločnosti. Ďalšia funkcia je estetická – dielo vyvoláva emočné a estetické pôžitky, povzbudzuje fantáziu čitateľa a vnímanie krásy. Posledná funkcia je zábavná – dielo môže slúžiť aj k odpočinku, relaxácií a vyplneniu voľného času.

Poznáme rôzne formy, či väzby knihy. Medzi formy knihy môžeme zaradiť autorskú knihu, krásnu knihu, knihu objekt alebo aj živú knihu. Za väzbu knihy však považujeme to, akým spôsobom je daná kniha zviazaná. Poznáme niekoľko typov väzieb. V priemyselnom knihárstve sú to väzby V1 – V9 a iné, v ručnom knihárstve zase japonská väzba, long stitch, francúzska spájaná väzba, belgická väzba, koptská väzba, stredoveká väzba, a iné.

Kniha však nie je len prostým objektom, s určitým obsahom, ale má veľký vplyv na človeka a kultúru. Jaroslav Navrátil knihu opísal nasledovne: „Kniha není

pouze obalem, není jen ambaláží kultury, nýbrž je jejím tabernákulem (svatostánkem).“ (Král 1999, s. 13-14).

Vznik a vývoj knihy má dlhú históriu, od zvitkov papyrusu, či pergamenu, cez ručne šité a písané knihy, ktoré sa tvorili v remeselných knihárskych dielňach, až po vynález kníhtlače a nástup priemyselného – strojového knihárstva.

Prvá dochovaná tlačená kniha vo svete bola Budhistická diamantová sútra, dokončená v roku 868 n. l.. Autorom tejto knihy je Wang Ťie. Doslovne by sa názov sútry dal preložiť, ako: „*Sútra najvyššej múdrosti ostrej, ako diamant*“. Jedná sa o ručne tlačený zvitok technikou drevotlače na papier z rastlinných vlákien, dlhý 5,3 metra a široký 26,5 centimetrov.

Obr. 1: Diamantová sútra, 868 n. l.

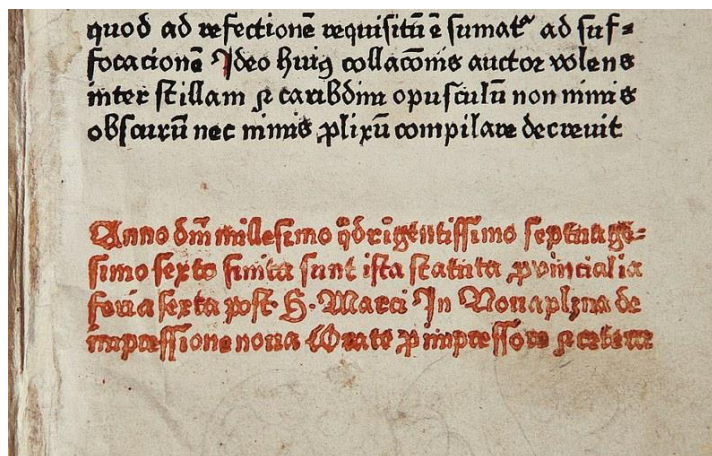

Obr. 2: Diamantová sútra, 868 n. l.

Prvá známa tlačená kniha na českom území je Kronika trojanská (v súčasnosti sa nachádza v Knihnici Národného múzea), ktorá bola vytlačená v národnom jazyku po roku 1476, pravdepodobne v Plzni u tlačiara Arnoštových Statut.

Obr. 3: Kronika trojanská

Obr. 4: Tlač Statut Arnošta z Pardubic, 1476

1.2 Tvorba knihy v historickom kontexte

Historický kontext vzniku knihy v širšom ponímaní nám ponúka definícia uvedená v encyklopédii *Universum*, zväzok štvrtý: „Prakticky od vynálezu písma stály průvodce člověka, historicky vzniklý a vyvíjející se způsob uchování sémantických informací v podobě rozsáhlejšího textu či obrazů, které vytvářejí jak tematický, tak i výtvarný komplex tvůrčích nápadů a jejich profesionálního provedení.“ (Čermák, Kočí 2000, s. 641-642)

Počiatky zaznamenávania poznatkov, či príbehov, ktoré mali ľudia potrebu zvečniť môžeme nájsť už v praveku, kde sa ľudia vyjadrovali formou nástenných malieb v jaskyniach Altamira alebo Lascaux a iných, vytvorených približne v rokoch 15 000 až 10 000 p. n. l. Ako ďalšie môžeme spomenúť hlinené tabuľky písané klinovým písmom rozšírené v krajinách starých Sumerov.

Za priameho predchodcu knižnej väzby považujeme zvitky papyrusu či pergamenu, ktoré boli zlepované do pásov a následne navíjané na dve tyče. Pri čítaní sa zvitok odvíjal z jednej na druhú. Pre ich ochranu sa po prečítaní následne ukladali do ochranných puzdiel alebo káps.

Najväčší rozkvet knihy nastal v období stredoveku, kde remeselné knihárstvo bolo vysoko cenené a na výrobu knihy sa využívalo mnoho drahého materiálu – predovšetkým na cirkevné knihy. Knižné dosky boli bohato zdobené drahými kameňmi a zlatom, zatiaľ čo knižné bloky boli zostavované z drahého pergamenu, alebo aj papiera a bohato ilustrované. Knihy slúžili prevažne cirkevným účelom pre bohoslužbu, ale tiež aj pre vyššiu spoločenskú vrstvu. Ich hodnota bola nielen v obsahu danej knihy, ale častokrát estetická – ukazovala bohatstvo jej majiteľa.

Vynález knihtlače v Európe roku 1450 sa pripisuje Johannesovi Gutenbergovi (1397/1400 – 1468), priniesol veľký obrat a knihy sa stali prístupnejšie aj pre menej zámožných občanov. Knihtlač napomohla zvýšiť gramotnosť obyvateľstva, čo podnietilo produkciu a distribúciu kníh. Knihy vzniknuté do roku 1500 nazývame inkunábuly, alebo prvotlače. Imitovali rukopisné knihy a iluminované texty. Avšak postupom času sa tlačená kniha začala od rukopisných postupne oddeľovať a jej rozvoj napredoval s rozvojom typografie a techniky tlače. Vďaka tomuto vynálezu začalo ručné knihárstvo, ale aj profesia rubrikátorov (pisárov) a iluminátorov ustupovať do úzadia a začala éra priemyselného knihárstva.

1.3 Formy knihy

Pod pojmom kniha si každý z nás predstaví niečo iné. Niektorí vidí knihu ako zdroj poznatkov, informácií, iní, ako odpútanie sa od reality, kde sa môže človek ponoriť do sveta fantázie a prežiť príbeh niekoho iného. Niektorí ľudia však na knihu nahliadajú úplne iným okom a v knihe nevidia len jej peknú obálku vytvorenú grafikom a obsah napísaný spisovateľom, ale knihe dávajú novú podobu, inú formu, ako na ňu môžeme nahliadať. Umelec vidí knihu ako objekt, ktorý sa dá formovať a pretvárať. Takéto knihy nazývame autorskými knihami, krásnymi knihami, kniha objekt, interpretovaná kniha a mnohé ďalšie.

„ ... Jiní autoři pracují s dalšími aspekty knihy, jaké je text, narativ, paměť, ideologie, informační databáze... Můžeme zde zmínit umělce, jako jsou například Ján Mančuška, Jiří Skála, Václav Magid, Svätopluk Mikita a mnoho dalších. U všech bychom našli podnětná díla. Je jen na nás, jak široce toto médium vnímame a nakolik jsme ochotni připustit jeho otisk v našich vlastních mentalitách a kořenech celého společenského systému.“ (Navrátil, 2016, s. 21 – 22)

V podkapitolách nižšie si predstavíme niektoré tieto odrody iných foriem knihy, ktorú sú späté s touto diplomovou prácou.

1.3.1 Bibliofília

Názov je odvodený z gréckych slov: „*biblos*“ – kniha a „*filia*“ – láska, alebo náklonnosť. Jedná sa teda o náklonnosť či lásku ku krásnym knihám. Nezáleží na tom, či sa jedná o staré, alebo nové knihy, ale bývajú vzácne. Tieto knihy sú vydávané v menšom náklade, do 80 kníh, ale niekedy je náklad aj 200 kníh. Výtlačky sú častokrát číslované a podpísané autorom – zostavovateľ, alebo grafik. Veľký zreteľ sa kladie na ich typografickú úpravu, väzbu knihy, kvalitu papiera a sú ilustrované originálnymi grafikami.

Edície „bibliofilských“ kníh sú určené predovšetkým pre zberateľov a jedná sa väčšinou o básne alebo krátke prózy. Historici za bibliofílie označujú už stredoveké iluminované kódexy, veľkým bibliofilom bol napríklad aj kráľ Václav IV. (1361 – 1419), ktorý vlastnil zbierku kódexov.

Ako prvú modernú bibliofilskú knihu v Česku môžeme považovať básnickú zbierku *Prostibolo duše* od Arnošta Procházky (1869 – 1925), ilustroval Karel Hlaváček (1874 – 1898). Zbierka bola vydaná v roku 1895 v náklade 200 kusov. Výtlačky knihy sú číslované a kniha má 36 strán. Neskôr ďalší náklad bol v roku 2000 s nákladom 333 kusov.

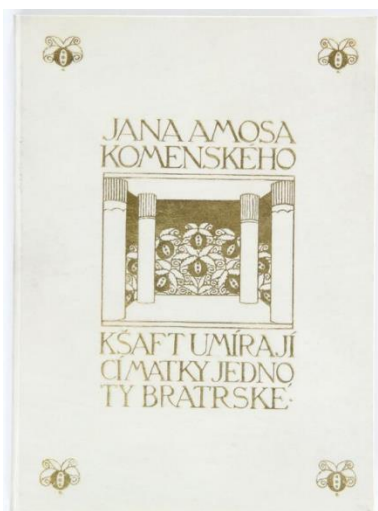

Obr. 5: A. Procházka- Prostibolo duše

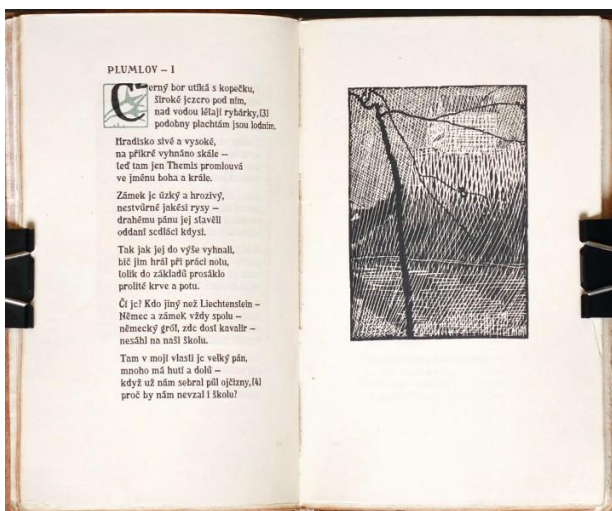

Obr. 6: A. Procházka- Prostibolo duše

V roku 1908 bol v Prahe založený *Spolok českých bibliofilov*. Prvým výtlačkom, ktorý vydal spolok bolo bibliofilické vydanie *Kšaft umírající matky Jednoty bratrské* od Jana Amosa Komenského (1592 – 1670) vo výtvarnej úprave Adolfa Kašpara (1877 – 1934). Následovali *Slezské písne* Petra Bezruče (1867 – 1958) v úprave Vojtěcha Preissiga (1873 – 1944).

Obr. 7: J. A. Komenský- Kšaft umírající matky Jednoty bratrské, 1908

Obr. 8: P. Bezruč- Slezské písne, 1909

1.3.2 Krásna kniha

Pojem krásna kniha je úzko spätý s vyššie spomínanou bibliofíliou. Bibliofilské edície sú častokrát označované za krásne knihy, pretože sa u nich dbá na dokonalý umelecký dojem a to vo všetkých oblastiach – typografia, ilustrácia, väzba knihy a knižná výzdoba. Takýto predmet má teda vysokú umeleckú, ale aj estetickú kvalitu.

„Krásna môže byť iba kniha, ktorá má vysokú estetickú hodnotu ako celok.“
(T. J. Cobden Sanderson in Krátky, 2021, s. 70)

Počiatky krásnej knihy môžeme nachádzať v Anglicku, kde vznikalo mnoho kľúčových vynálezov. Zásadný vplyv mal William Morris (1834 – 1896), ktorí bol zakladateľom hnutia Arts and Crafts. Predstavitelia hnutia sa snažili o návrat k umeleckému remeslu, kde propagovali nielen stredoveké estetické ideály, ale aj návrat k tradičným technologickým postupom a kvalitným materiálom. Táto idea bola síce krásna, ale realizácia bola náročná. Priemyselná výroba bola lacnejšia než ručná práca a tak sa potýkali s mnohými finančnými problémami.

Aj napriek tomu však v roku 1891 založil William Morris nakladateľstvo Kelmscott Press, ktoré fungovalo len do roku 1898. Avšak za tých pár rokov pôsobenia tohto nakladateľstva bolo vydaných 53 kníh, pri ktorých sa dával dôraz remeselné spracovanie. Knihy boli tlačené ručne, na ručný papier, s vlastnými farbami a následne ručne viazané. Morris vytvoril aj originálne písma inšpirované 15. storočím. Je nutné podotknúť, že na tvorbe takejto knihy sa nepodieľal len jeden človek, ale úlohu tu zohrávalo hneď niekoľko umelcov, či remeselníkov, ktorí sa spolupodieľali na tvorbe. Vydavateľstvo vydalo množstvo Morrisových vlastných diel. Prvou publikáciou vydanou v Kelmscott Press bol Morrisov román *Príbeh trblietavej pláne* roku 1891.

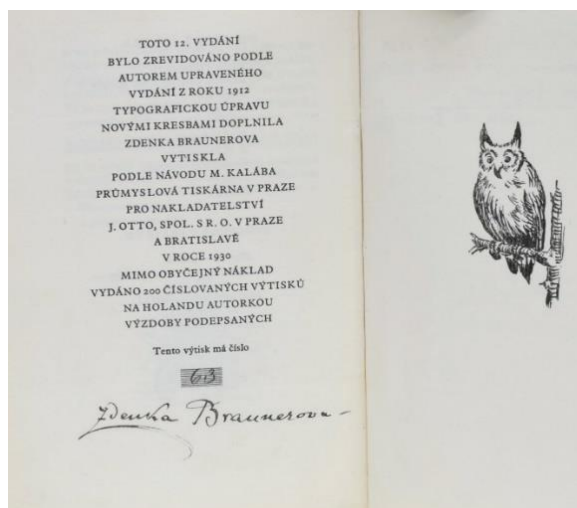
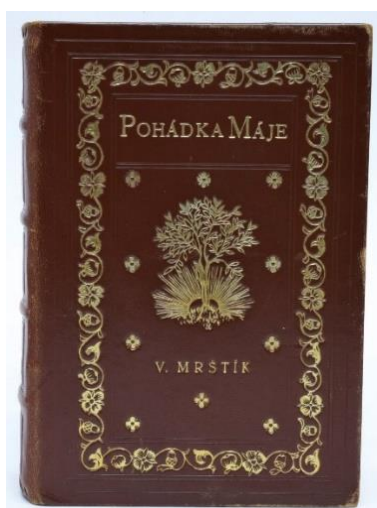
Obr. 9 a 10: Kelmscott Press- W. Morris: *Príbeh trblietavej pláne*, 2. vydanie, 1894

Vďaka týmto poznatkom vieme povedať, že Kelmscott Press stál za znovuzrozením krásnej knihy, a to nielen v Anglicku. Po jeho vzore následne v Anglicku vznikli aj ďalšie vydavateľstvá sústreďujúce sa na krásnu knihu.

Kelmscott Press ovplyvnil aj vývoj českej krásnej knihy, a to na jej samotnom počiatku, kedy sa na jej vývoji podieľali najvýznamnejší umelci. Krásna kniha v českých zemiach sa začína formovať na prelome 19. a 20. storočia. Zásadné osobnosti, ktoré sa zaslúžili o rozvoj krásnej knihy boli určite: Arnošt Procházka (1869 – 1925), Zdenka Braunerová (1858 – 1934), ale aj mnohí ďalší.

Arnošt Procházka bol literárnym a výtvarným kritikom, ktorý sa významne podieľal na obmene českej knižnej kultúry. V roku 1894 založil časopis Moderní revue so spoluzakladateľom Jiřím Karáskem (1871 – 1951). V tom samom roku, ako bol založený časopis Moderní revue vyšla aj Procházková kniha Prostibolo duše (obr. 5 a obr. 6) v náklade 200 kusov. Knižnica Moderní revue sprevádzala časopis celú dobu jeho existencie a vyšlo v nej 77 zväzkov a veľká časť z toho v nekonvenčnej úprave. Obsah spojovali s novým vnímaním knihy. Kniha sa totižto stávala jedinečným umeleckým prejavom.

Zdenka Braunerová, maliarka a grafička, do krásnej knihy v Česku priniesla predovšetkým ideály Williama Morrisa, ale okrem tohto známeho mena ju inšpirovali aj osobnosti, ako Walter Crane (1845 – 1915), William Blake (1757 – 1827) a Aubrey Beardsley (1872 – 1908). Do svojej tvorby však preniesla aj tradície domáceho prostredia, nielen tie zahraničné. Všetky ideály dokázala vložiť do ilustrácií knihy Pohádka máje od Viléma Mrštíka (1863 – 1912), ktorá vyšla roku 1897 v Ottovom vydavateľstve.

Obr. 11 a 12: V. Mrštík- Pohádka Máje, ilustrované Z. Braunerovou, 1930

1.3.3 Autorská kniha

„Autorská kniha nie je kniha o umení.

Autorská kniha nie je umelecká kniha.

Autorská kniha je sama umeleckým dielom.“

(Guy Schraenen, 1995)

Pod pojmom autorská kniha si len ťažko každý predstaví to isté, pretože podoby tejto knihy sú rôzne. Knihy môžu byť z rôznych materiálov, ako bežné knihy. Medzi materiály, ktoré môžeme použiť pri tvorbe môžeme uviesť napríklad drevo, kov, plast, oceľ, textil a mnohé iné. Kniha ako taká častokrát stráca podobu klasického ponímania knihy, hodnotu strácajú aj bežné časti knihy, ako väzba, knižné dosky, obsah a úprava. Jej vznik je možné sledovať už v 19. storočí, v Česku a na Slovensku prechádzala rozkvetom v 60. a 70. rokoch 20. storočia.

Podstatu autorskej knihy môžeme hľadať v slovách Daniela Heviera: „V skutočnosti sa mnohé tieto knihy vzdávajú od bežného vnímania knihy. Nielenže sú vytvorené z materiálov, ktoré si vôbec nespájame s knihami (plasty, sklo, drevo, oceľ, reťaze, koža a pod.), ale strácajú sa pri nich atribúty knihy – vnútro, obálka, sadzba textu, ilustrácie a pod. Primárne pri nich nejde o čítanie, aspoň nie o čítanie v tradičnom zmysle slova. Skôr je to čítanie hmoty, matérie, čítanie estetického posolstva v metafyzickom obale... Knihy v jednotnom čísle, alebo dokonca v jedinom exemplári, upozorňujú na hodnotu individuality. Sú kultivovaným protestom voči univerzalite, masovosti, zameniteľnosti, produktivite, sériovosti. Pohrdajú efektivitou množstva a ukazujú na luxus malého počtu. Vracajú aj knižnú kultúru do čias, keď bol príbeh rozprávaný jedným rozprávačom jednému poslucháčovi, alebo malej hŕstke záujemcov.“ (Hevier, 2008)

Pojem, alebo teda označenie autorská kniha po prvýkrát použila Dianne Vanderlip (1957) v roku 1967 na výstave v Moore Collage of Art po názvom: *Artist's Book*. „Autorská kniha je až naněkolik výjimek záležitostí umelecké tvorby 20. stoloť. Její popularita tkví na jedné straně v tradici knižní formy a jejím snadném šíření, na druhé straně v její velké flexibilitě a variabilitě a v neposlední řadě také v tom, že formát knihy je vhodný pro různé experimenty a výboje. Stanovit přesnou definici autorské knihy je téměř nemožné, zjednodušeně bychom mohli říci, že jde o knihu vytvořenou jako umelecké dílo a také jako umelecké dílo fungující. (...) díky rozmanitým východiskům je autorská kniha schopna svou mnohotvárností fungovat

v mnoha kontextech. Zažívá velký rozkvět, provázený nadto zájmem publika, který v mnoha uměleckých disciplínách není samozřejmostí.“ (Karkanová on Francová a kol., 2016, s. 32).

Za priekopníka tohto nezvyčajného žánru zvaného autorská kniha môžeme považovať anglického básnika Williama Blakea (1757 – 1827), ktorý je autorom diela *Songs of Innocence and of Experience*. Blake toto dielo napísal, ilustroval, vytlačil a zviazal spoločne s manželkou. V dobe, kedy tento autor žil, teda v 18. storočí, nebolo bežné vydávanie takýchto kníh a ľudia sa prikláňali skôr k sériovej výrobe.

Obr. 13 a 14: W. Blake- *Songs of Innocence and of Experience*, 1794

Za predchodcu autorskej knihy môžeme označiť francúzsky názov *Livre d'artiste* – v preklade Kniha umelca. Toto označenie prvýkrát použil francúzsky spisovateľ a umelecký kritik Noël Clément-Janin (1862 – 1947) a to v roku 1904. *Livre d'artiste* využívajú širokú škálu techník a vydávajú sa v malých nákladoch, v limitovaných edíciách. Takáto kniha je sama o sebe umeleckým dielom, ale stále si zachováva spojenie s knižnou formou.

Prvé autorské knihy v Česku môžeme sledovať v 60. rokoch 20. storočia. Ich pôvod je v experimentálnej poézii, kedy autori začali do poézie pridávať aj umelecké prvky. V období politického a sociálneho uvoľnenia sa kniha stáva novým médiom na poli výtvarného umenia.

Z českého prostredia spomenieme len niekoľko málo autorov, ktorí sa zaoberajú problematikou autorskej knihy, avšak sústredíme sa na tých najvýznamnejších, ktorí zásadne ovplyvnili toto odvetvie. Medzi takéto mená radíme v prvom rade: Jiří Hynek Kocman (1947), Jindřich Svoboda (1909 – 2001), Eliška Čabalová (1955) a Josef Váchal (1884 – 1969). Týmto autorom sa budeme venovať aj v nasledujúcich podkapitolách podrobnejšie.

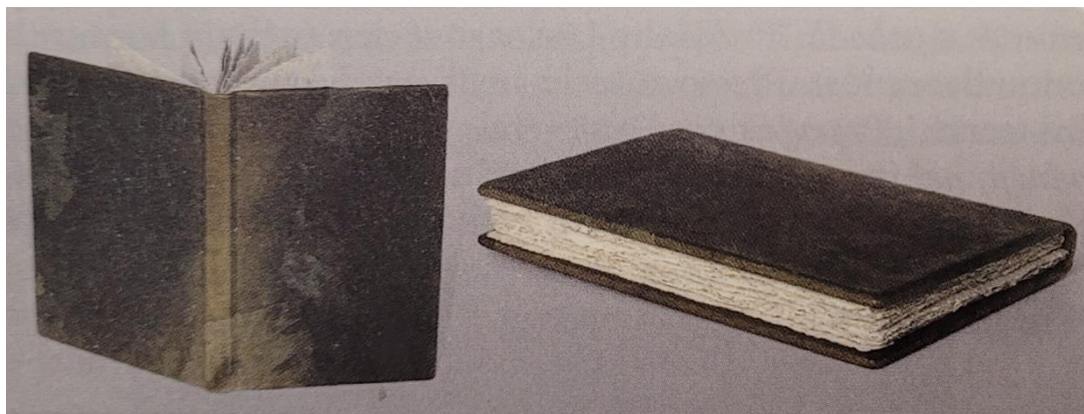
1.3.3.1 Českí umelci

Ako sme spomenuli už vyššie, v tejto podkapitole sa budeme zaoberať významnými českými umelcami v oblasti autorskej knihy. Okrem vyššie spomenutých autorov, ktorým budeme venovať bližšiu pozornosť môžeme dať do povedomia aj mená ako: Ján Činčera (1961), Dezider Tóth (1947), Vladimír Havlík (1959), Milan Knižák (1940), Ladislav Novák (1925 – 1999) a mnohí ďalší.

Prvým významným menom, ktorého tvorbu si viac priblížime je J. H. Kocman, narodený 6.8.1947 v Novém Městě na Moravě. Výtvarným umením sa zaoberá od roku 1965 prevažne problematikou kniha-objekt a paper-art. Študoval estetiku u Jiřího Valocha a náuku o papieri a knižnú väzbu u Jindřicha Svobody.

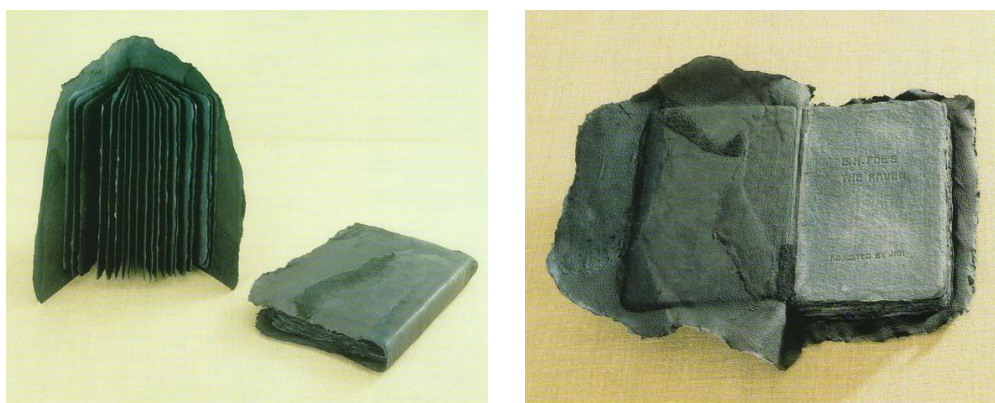
Knihy koncepty vytváral v rokoch 1977 – 1978, jedná sa o precízne vypracované autorské knižné väzby, ktoré svojím vzhľadom pripomínajú krásne knihy alebo bibliofílie. V polovici 70. rokov 20. storočia sa začína zaoberať jeho *paper-re-making books*, kedy sa začína intenzívne zaoberať tvorbou papiera a v roku 1979 vznikajú prvé autorské ručné papiere, ktoré následne využíva aj v knihách.

V týchto rokoch sa zaoberá reinkarnáciou literárnych kníh, *paper-re-making books*. V tejto technike ide o rozomletie knihy na papierovinu, z ktorej čerpá ručný papier, ktorý následne viaže do autorskej knihy z vlastnou väzbou. Vzniká tak nový zväzok nesúci pôvodné meno, avšak s prídavkom *in paper-re-making by J.H. Kocman*. Ukážku takejto knihy z roku 1980 môžete vidieť na obrázku nižšie, kde zobral knihu *Premena (The Metamorphosis)* od Franza Kafku (1883 – 1924) a podľa opisu vyššie ju opäť zostavil.

Obr. 15: J.H. Kocman a Franz Kafka: *The Metamorphosis* – in paper-re-making by J.H. Kocman, 1980

Obsahom ďalšej takejto knihy je báseň z roku 1845 *Havran (The Raven)* od známeho autora Edgara Allana Poea (1809 – 1849). Táto kniha má 18 šedočiernych listov ručného papiera, ktoré odpovedajú 18 strofám básne. Kniha je potiahnutá čiernou semišovou kožou, miestami poškodenou. Keďže kniha má niekoľko variant, celokožené väzby sa postupne premenili na mäkké obalové väzby so strapatými okrajmi pripomínajúcimi krídla.

Obr. 16 a 17: J.H. Kocman a E.A. Poe: *The Raven* reduced by JHK, 1982-1990

Poslednou knihou, ktorú si predstavíme u J. H. Kocmana je jedna z jeho najznámejších kníh *From Tea to Blue Book*. Táto kniha vznikala po dobu 28 rokov, kedy autor prepojil 2 svoje autorské knihy z roku 1979 a to *Book of Tea* a *Book in Blue*. Táto kniha-objekt je tvorená z ručného papiera s prímiesou čaju, ktorý postupne papier zafarbuje na modro. Väzba knihy je polopergamenová- chrbát tvorí zelený pergamen a dosky pokrýva autorský ručný papier identický s predsádkami- vpredu čajový papier a vzadu modrý.

Obr. 18 a 19: J.H. Kocman- *From Tea to Blue Book*, 2008

Ako bolo spomínané vyššie, J.H. Kocman sám študoval u Jindřicha Svobody náuku o papieri a knižnú väzbu. Svoboda sa narodil v roku 1909 v Dolní Kounice a zomrel v roku 2001 v Brne. Bol umeleckým knihárom a majstrom umeleckej väzby. Knihárskemu remeslu sa priučil už v dielni jeho otca, Josefa Svobody

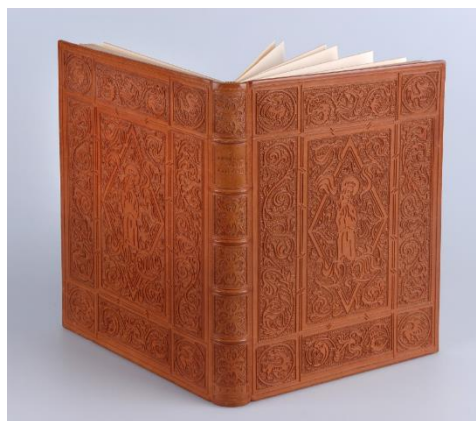

v Dolních Kounicích a následně studoval na Štátní grafické škole v Praze u prof. J. Solara.

„Ve své práci spojoval perfektní znalost knihařského řemesla s moderním výtvarným názorem. Pracoval s tradičními materiály a pouštěl se i do experimentů s neznámými technologiemi a látkami. Pracoval na zakázkách pro jugoslávského krále Alexandra, prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka i Edvarda Beneše.“ (Internetová encyklopedie dějín Brna, 2022)

Obr. 20: J. Svoboda- Benvenuto Celini, Vlastný životopis, väzba, 1939

Obr. 21: J. Svoboda- Legenda o svätej Kataríne, väzba 1941

Eliška Čabalová (1955) vyštudovala Strednú umelecko-priemyselnú školu v Brne, filozofickú fakultu v Olomouci, kde sa venovala tapisériám a knižnej tvorbe. Hlbšie knihařské vzdelanie získala v ateliéri J. Svobody. Vo svojej tvorbe sa nezaobera len umeleckou väzbou kníh, ale tiež grafikou, kaligrafiou a fotografiou. Behom svojho života vytvorila viac ako 300 autorských kníh.

Čabalová v rozhovore s Michaelou Zormanovou pre i-region.eu uviedla: „Každé remeslo si zaslouží poctivosť, um a touhu po dokonalosti.“ (Čabalová, 2022)

Obr. 22 a 23: K. Šiktanc- Noc na svätého nikdy, väzba E. Čabalová, 2001

V tejto práci je posledným predstaveným českým umelcom Josef Váchal (1884 – 1969), ktorý bol českým maliarom, grafikom, ilustrátorom, ale aj spisovateľom a básnikom. Váchal bol v roku 1898 daný do učenia ku knihárovi Jindřichovi Waitzmannovi (1845 – 1908) po dobu 4 rokov. Po vyučení sa živil ako knihársky pracovník, následne začal študovať krajinársku školu Aloisa Kalvody (1875 – 1934), kde si privyrábal kresbou pohľadníc a príležitostne viazal aj knihy.

Jeho tvorba bola ovplyvnená expresionizmom, symbolizmom, naturalizmom a secesiou. Pokúšal sa však o vlastné umelecké vyjadrenie, ktoré bolo štýlovo nevyhranené. Na jeho tvorbe sa podpísala skúsenosť z 1. svetovej vojny, ale aj odvrhnutie kresťanstva a inšpirácia okultizmom.

Obr. 24 a 25: J. Váchal- Ďablova zahrádka, 1924

Pre jeho dielo je typické, že všetky jeho knihy sú autorské. On sám je autorom všetkých súčastí pri tvorbe knihy – text, ilustrácie, tlač a väzba kníh. Knihy tlačil v malých nákladoch, maximálne 50 výtlačkov. Svoje knihy častokrát vysádzal bez rukopisu priamo do samotnej sadzby a vyrábal si vlastné písmo, čo však nie je pravidlom, pretože jeho kniha *Krvavý román* je vytlačená klasickým fontom, ktorý bolo možné dostať v tlačiarni.

Obr. 26 a 27: J. Váchal- In memoriam Marie Váchalové, 1923

1.3.3.2 Svetoví umelci

Na poly svetového umenia v oblasti autorskej knihy možno nájsť mnoho umelcov, ktorých zoznam môže sa zdať nekonečný. Spomedzi všetkých boli vybraní niekoľkí, ktorých tvorba bola najzaujímavejšia. Prvým je anglický interdisciplinárny umelec a spisovateľ Stevie Ronnie (1976).

Jeho tvorba zahŕňa poéziu, fotografiu, rôzne inštalácie, audio-vizuálne umenie a v neposlednej rade aj autorské knihy. Jadrom jeho práce je skúmanie jazyka – dejiny jazyka, dialekt, etymológia, písmo a Braillovo písmo.

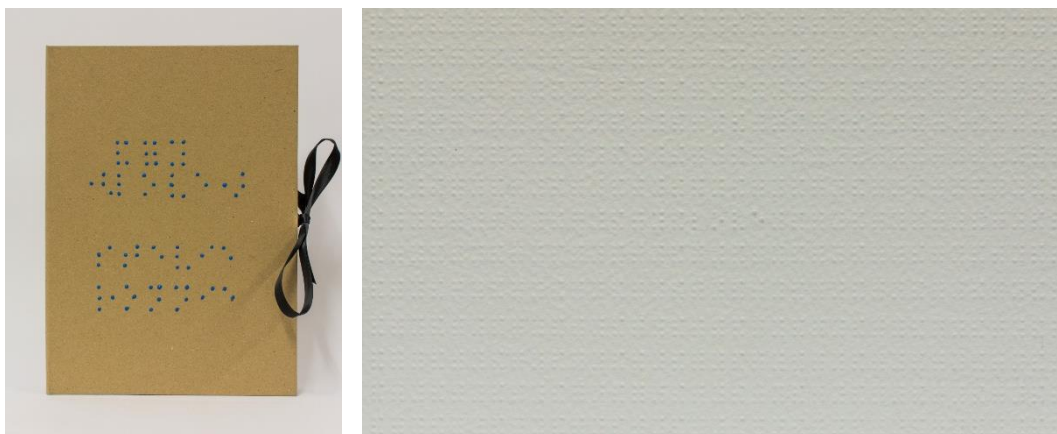
Pri stretnutí so zrakovo znevýhodneným dievčaťom sa inšpiroval a naučil sa písať a čítať Braillovo písmo, ktoré využil vo svojej knihe *Beading Rodney Graham* z roku 2017. Kniha obsahuje dve básne napísané v Braillovom písme ako reakciu na výstavu Rodneyho Grahama, *That's Not Me*.

Obr. 28 a 29: S. Ronnie- Reading Rodney Graham, 2017

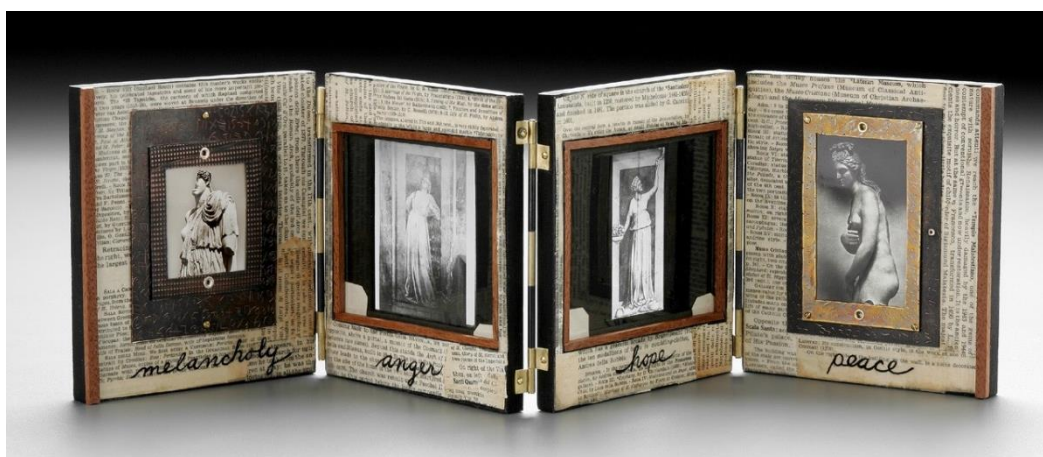
Ďalším umeleckým počinom tohto autora je autorská kniha *And for you (love)*, z roku 2019. Táto kniha obsahuje 5 básní v Braillovom písme, vytlačených na papieri a umiestnených v kazete. V kazete sa tiež nachádza Sprievodný slovník slov, písmen a symbolov, ktoré umožňujú vidiacim dekódovať texty básní.

Obr. 30 a 31: S. Ronnie- And for you (love), 2019 (vľavo kazeta a vpravo stránka z knihy)

Autorka Laura Davidson pochádzajúca z USA sa vo svojej tvorbe zameriava na prácu s knihou a papierom. Okrem autorských kníh tvorí papierové mozaiky, kresby a grafické tlače. Do práce zahŕňa veľké množstvo materiálov vrátane dreva, papiera, plátkového zlata a mnoho ďalších. Jej autorská kniha *Art History Lessons* vznikla v roku 2005, kedy autorka zápasila s rakovinou prsníka. Ona sama k tomuto dielu uvádza, že kniha bola stvorená v čase, kedy sa snažila posunúť od krehkosti ku sile. Kniha obsahuje dva diapozitívy, na ktorých sú fresky od Giotto v cykle o cnostiach a nerestiach – hnev a nádej. Po stranách sa nachádzajú sochy žien, ktoré nazvala melanchólia a hnev. Kniha je tvorená z drevených dosiek, spájaná kovovými pántami a skladá sa formou leporela.

Obr. 32: L. Davidson- Art History Lessons, 2005

Poslednou predstavenou autorkou je Elisabetta Gut, narodená v roku 1934. Gut experimentovala so vzťahom medzi obrazom a písmom a vytvárala koláže a asambláže. Roku 1964 vytvorila svoju prvú knihu-objekt pod názvom *Diario*. Odvtedy sa autorka venuje knižným objektom a autorským knihám. Jej práce odrážajú krásu, smútok a krehkosť života. Do svojej práce zapája útržky poézie,

hudby a výtvarného umenia. Vo valnej väčšine jej knihy obsahujú organickú zložku, ako listy, drevo, semená, lastúry a iné.

Obr. 33: E. Gut- Libro foglia, 1990

Obr. 34: E. Gut- Libro foglia, 2020

Samozrejme, že okrem týchto autorov existujú aj ďalší, ktorí stoja za povšimnutie, ako napríklad Dieter Roth (1930 – 1998), Kara Elizabeth Walker (1969), Mirella Bentivoglio (1922 – 2017), Edward Ruscha (1937), Andrea Singer a mnoho ďalších.

1.4 Väzby knihy

V knihárstve existuje mnoho rôznych spôsobov, ako viazať knihy, a to nielen pri spôsobe šitia, ale pri tvorbe knižných dosiek. Na väzby môžeme nahliadať v kontexte dobovom - dobové knižné väzby, ale aj moderné väzby, ktoré si v tejto kapitole objasníme. Nižšie si priblížime základné delenie knižnej väzby a aj niekoľko špeciálnych knihárskych výrobkov.

Väzby delíme na mäkké, polotuhé, tvrdé a špeciálne. Medzi mäkké väzby patrí väzba V1- šitá väzba, kde knižné zložky sú zošité spoločne s obálkou na chrbte skobami z drôtu, alebo ručne šité s niťou. Následne sa kniha orezáva po troch stranách. Pri lepenej väzbe V2 sa jedná o voľné listy, ktoré sú na chrbte spojené lepidlom. Uschnutý knižný blok je zavesený do obálky a následne orezaný po troch stranách. Ďalšou mäkkou väzbou, avšak v dnešnej dobe málo využívanou je väzba V3. Jedná sa o blokovú väzbu, kde brožúra pozostávajúca zo samostatných listov je zo strany zošitá drôtom a navrch sa pridáva obálka, ktorá zakrýva toto šitie. Následne je orezaná po troch stranách. Poslednou mäkkou väzbou je šitá väzba V4. Táto väzba je odolnejšia než predchádzajúce, pretože jej blok je šitý niťou. Ušitý knižný blok je spevnený lepidlom a prelepený obálkou a následne orezaný po troch stranách.

Polotuhá väzba V5 je dnes už menej používanou väzbou. Šitie bloku je rovnaké ako u V4 s rozdielom, že na knižné dosky sa používa ľahšia lepenka, alebo kašírovaná. V chrbte je spevnená plátenným prúžkom a následne orezaná po troch stranách. Ďalšou polotuhou väzbou je väzba V6, známa aj ako leporelo. Jedná sa o listy z ľahkej lepenky spájané plátennými prúžkami.

Tvrde väzby poznáme pod označením V7 – V9. Pri väzbe V7 sa jedná o poloplátennú väzbu s okrajmi. Poťah dosiek je kombinovaný - dosky sú potiahnuté papierom a chrbát zase plátnom, alebo iným materiálom. Väzba V8 je väzba s nekombinovaným poťahom – celoplátenná väzba s okrajmi. Pri tejto väzbe určujeme 3 varianty: V8a- knižné dosky potiahnuté laminovaným papierom. V8b- knižné dosky sú potiahnuté papierovým poťahom a V8c- dosky sú potiahnuté iným poťahom, ako koža, baladek etc. Poslednou z tvrdých väzieb je väzba V9, kde dosky sú z plastu stužené PVC fóliou, alebo lepenkou.

Okrem vyššie zmienených väzieb poznáme aj mnoho iných, ako napríklad obchodné knihy, pamätníky, kroniky, ale aj fotoalbumy, väzby atlasov a hudobnín, väzby záverečných prác, ale aj špirálové, či hrebeňové väzby.

Medzi špeciálne knihárske výrobky, ktoré sú úzko späté aj so samotnými knižnými väzbami môžeme radiť: venovacie dosky, pasparty, zostavované krabice a kazety, tubusy a v neposlednej rade aj puzdrá na knihy.

1.5 Tvorba ručného papiera

Od čias, kedy ľudia vytvorili prvé písmo sa písalo na mnoho dostupných materiálov. Medzi takéto materiály môžeme uviesť palmové listy, brezovú kôru, drevené dosky, hlinené dosky, kameň, plátno a tak ďalej. Kým sa ľudstvo dopracovalo ku výrobe papiera uplynula dlhá doba. Prešli sme si rôznymi materiálmi, na ktoré sa zaznamenávali poznatky a medzi tie najznámejšie patrí papyrus a pergamen. Prvý výskyt papiera môžeme sledovať do 2. storočia p. n. l. v Číne. Na výrobu papiera používali rastlinné prírodné vlákna, ale aj textílie. Do Európy sa jeho výroba rozšírila až v 9. storočí nášho letopočtu.

Papier v Európe sa zo začiatku tvoril z rozvláknených handier vo vode, ktoré sa museli fibrilovať – vymlieť. Na rozvláknenie a fibriláciu slúžili najskôr stupy, ale neskôr v 17. storočí bol vynájdený mlecí stroj- holender. Jedná sa o valcový mlyn, v ktorom sa spracováva vlákna pre tvorbu papiera. Holender sa používa v ručných

papierňach dodnes, avšak namiesto handier sa využíva papierovina- celulózna vláknnina z polo buničiny alebo buničiny.

Ďalším krokom je čerpanie. Túto prácu vykonávajú papiernici ručne pomocou sita z čerpacej kade, v ktorej sa nachádza papierovina zmiešaná s vodou. Sito, na ktoré sa čerpá papierovina má 2 časti: spodná, na ktorej je natiahnuté pletivo a vrchná, rám, ktorý ohraničuje formát budúceho papiera. Potom, ako sa načerpá papier na sito, prebytočná voda odtečie, odstráni sa horný rám a papier sa vyklopí na plst' a prikryje ďalším. Tento postup sa opakuje, kým nie je navrstvené dostatočné množstvo papiera.

Nasleduje lisovanie, kde sa papier odvodní za pomoci lisu. V minulosti sa jednalo o ručné lisy, ale dnes sa využívajú hydraulické lisy.

Posledným zásadným krokom je sušenie. Potom, ako papier prešiel lisom sa snímal z plste a vešal na latky alebo povrazy. Po uschnutí papier prechádza ešte procesom glejenia, triedenia, hladenia, počítania a balenia.

1.6 Grafické techniky

Grafické tlačové techniky môžeme rozdeliť na niekoľko skupín podľa rozličných kritérií. Možno ich rozdeliť podľa materiálu, z ktorého je vytvorená tlačová matrica (drevo, kameň, kov atď.) Ďalej podľa spôsobu spracovania matrice delíme na techniky mechanické (rytiny do dreva, kovu a kameňa), chemické (lept a litografia) a fotochemické (heligravura). Najviac používaným delením grafických techník je delenie podľa spôsobu tlače a to na: tlač z výšky (linoryt, drevoryt), tlač z hĺbky (suchá ihla, lept), tlač z plochy (litografia, ofsetová tlač) a tlač cez sito či prietlač (siet'otlač).

1.6.1 Slepotač

„Reliéfne pôsobící kresby na papíře dosáhneme tzv. *slepotiskem*, z kovových nebo dřevěných štočků. Desku tiskneme bez barvy za zvýšeného tlaku, s měkkou náložkou. Ruční tisk je prakticky vyloučen. Kresba může být vtištěna z obou stran papíru – podle toho pak buď z plochy měkce vystupuje, nebo ustupuje do hloubky a je ostřejší.“ (Krejča, 1995, s. 63)

Ako bolo spomenuté vyššie, jedná sa o tlač bez využitia farby, takže tlač je viditeľná len za pomoci hry so svetlom a tieňom. Najväčší kontrast dosiahneme práve pri tlači z výšky, pretože pri tlači z hĺbky vytvorí len mierne vystupujúce línie.

Je nutné dbať na čo najhlbšie vyryté časti, aby tlač bola čo najvýraznejšia. Pri takejto tlači sa na grafickom lise zvyšuje tlak lisu a papier sa podkladá mäkkým materiálom, napríklad plst'ou.

Aj medzi českými grafikmi sa nájdu jedinci, ktorí pracovali s technikou slepotlače, alebo bezfarebnou reliéfnou tlačou. Prvým umelcom, ktorý experimentoval s takouto technikou a ktorého si predstavíme bol Dalibor Chatrný (1925 – 2012). Na prelome 50. a 60. rokov 20. storočia vo svojej tvorbe vychádzal z figuratívnych motívov, ale postupne sa odbremeňoval od predmetného sveta. „Do jeho díla pronikalo reliéfní vrstvení hmoty spolu s kombinovaním rôznych materiálov v neobvyklém susedství. Plocha byla prorážena, čímž se vytvořily nové prostorové možnosti.“ (Machalický, 1994, s.28)

Obr. 35: D. Chatrný- Reliéfní grafika
A B /2, nedatované

Obr. 36: D. Chatrný- Reliéfní grafika
A B /3, nedatované

Jři Samek (1931 – 2009) bol českým grafikom, ktorí vymyslel svoju vlastnú techniku. Tá je takto opísaná na stránkach Galerie La Femme: „... od 1980 začal používať vlastnú grafickú techniku „hlubotisk z lina“. Pracuje vo väčších formátoch, grafiky tiskne v nízkých nákladoch (maximálne 20 kusů). Jeho technika je výjimečná tým, že pro vrypy používá dláto a jeho robustní, přesně cílené vrypy se staly matricí pro slepotisk nebo lůžkem pro speciálně míchanou barvu. Výsledný tisk vystupuje z plochy prostoru, je plastický, téměř jakoby byl malovaný. Autor vlastně vytváří tištěné či spíše odlévané reliéfy.“ (Galerie La Femme, 2016)

Obr. 37: J. Samek- Pařez, 2020

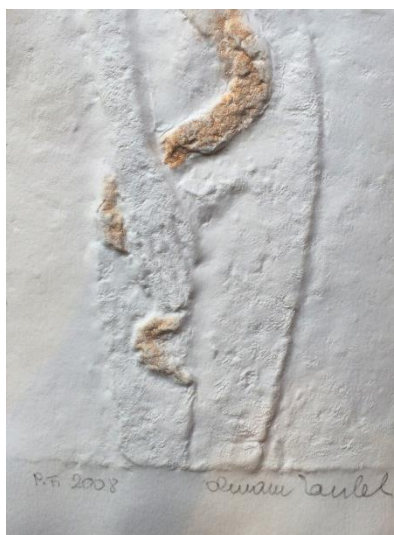

Obr. 38: J. Samek- Stín I., 2012

Ďalším autorom je Olbram Zoubek (1926 – 2017). Bol českým sochárom, grafikom, reštaurátorom a pedagógom. Aj keď je známejší vďaka svojim plastikám, v jeho tvorbe sa nájdu aj grafické tlače vytvorené technikou slepotlače. Jeho dielo výrazne ovplyvnili diela klasikov moderného sochárstva a inšpiráciu čerpal zo starovekých mýtov a gréckej kultúry. V jeho tvorbe je hlavný figuratívny motív, ktorého sa drží aj vo svojich grafických dielach. Jeho sochy bývajú častokrát polychrómované alebo zlátené a toho sa čiastočne drží aj pri slepotlačových dielach, ako môžeme vidieť na obrázkoch nižšie, kde sú určité časti reliéfu zlátené.

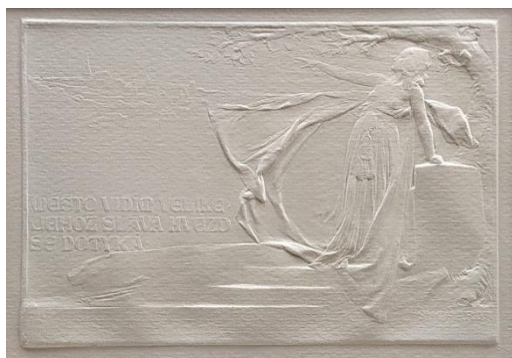

Obr. 39: O. Zoubek- P.F. 2017

Obr. 40: O. Zoubek- P.F. 2008

Medzi ďalších autorov, v ktorých tvorbe sa ocitla aj technika slepotlače, ale len okrajovo patrí Stanislav Sucharda (1866 – 1916) u ktorého sme našli len jednu vytvorenú slepotlač nesúcu názov Libuše vytvorenú okolo roku 1900. Z fotografie môžeme súdiť, že sa jedná o otláčok rovnomenného reliéfu Prorectví Libuše, ktorý vytvoril v prvej polovici 20. storočia, viď na obrázku nižšie.

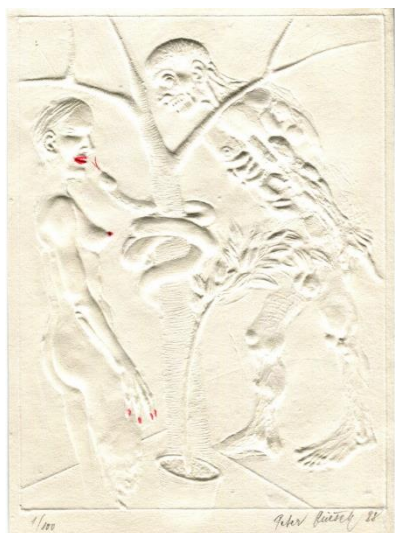

Obr. 41: S. Sucharda- Libuše, cca 1900

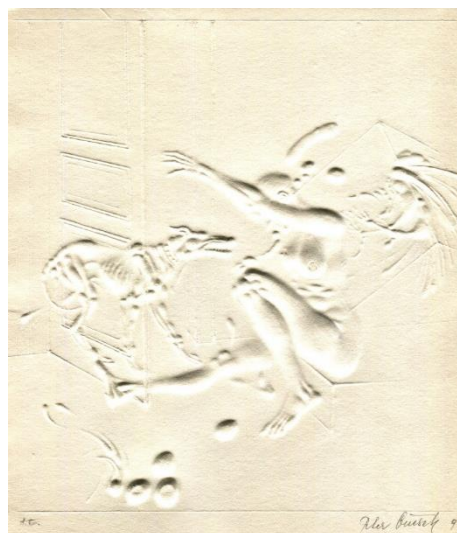

Obr. 42: S. Sucharda- Proroctví Libuše, cca 1900

Posledným z predstavených autorov je Peter Orišek (1941 – 2015), ktorý bol podobne ako Sucharda sochárom, medailérom a maliarom pôsobiacim na území Českej republiky. Slepotač tiež využíval ako pomocnú techniku, kde otláčal svoje reliéfy do papiera a tak vznikali reliéfné otláčky- slepotlače, ktoré niekedy doplnil o akvarelovú maľbu, ako môžeme vidieť na jeho diele *Adam a Eva* vyobrazenom nižšie.

Obr. 43: P. Orišek- Adam a Eva, 1988

Obr. 44: P. Orišek- Akt s chrtem, 1990

1.7 Knihy pre nevidiacich

Prvá overená správa o reliéfnej tlači knihy je z roku 1786. Valentin Haüy (1745 – 1822), francúzsky pedagóg tlačil drevené typy písmen, ktoré lisoval do navlhčeného papiera na mäkkej podložke. Vzniklo tak reliéfné písmo, ktoré sa dalo čítať. Spočiatku písmena však ešte dodatočne farbil na čierne, aby sa dali čítať lepšie aj zrakom.

Technika tlače pre nevidiacich sa vyvíjala až po druhej polovici 19. storočia. V roku 1851 učiteľ na parížskom Národnom ústave pre mladých slepcov V. Ballua vynášiel odlievacie zariadenie. Stranu vysádzanú Braillovými drevenými písmenami vytlačil do sádrovej kaše a po zaschnutí odlieval z kovu. Z tejto kovovej matrice sa následne tlačili listy knihy. V 19. storočí bola kniha pre nevidomých veľmi vzácna a jej výroba veľmi nákladná.

Kníhtlač pre nevidiacich prešla zdĺhavým procesom vylepšovania. Najvýznamnejšími vynálezmi boli dva stroje – Frank Hall (USA) a Franz Hinze (Nemecko), pričom Hinzova technika tlače sa používa dodnes.

Takéto knihy sú však aj v dnešnej dobe vzácne, pretože náklady na ich tlač sú väčšie, ako na klasické čierno-tlačové knihy pre osoby bez zrakového postihnutia. Knihy tlačené v Braillovom písme sa uchovávajú v knižniciach, ktoré môžeme nájsť po celom svete, ale aj v Česku a na Slovensku. Medzi významné české knižnice tohto typu patrí *Knihovna a tiskárna pro nevidomé Karla Emanuela Macana*. Zo stránok knižnice vieme, že: „Posláním KTN je zpřístupňovat nevidomým a těžce zrakově postiženým občanům informace i umělecké hodnoty, a to prostřednictvím Braillova slepeckého písma, zvukových záznamů, reliéfní grafiky a digitálních textů.“ (Úvod. *Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana*). Na Slovensku zase môžeme za významnú knižnicu považovať *Slovenskú knižnicu pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči*, skrátene SKN. Na stránkach knižnice c sekcii O knižnici stojí: „Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči (SKN), jediná svojho druhu na Slovensku, je špeciálnou knižnicou a súběžne aj vydavateľstvom periodických a neperiodických dokumentov v špeciálnych formách (Braillovo písmo, zvukové nahrávky, zväčšený typ čiernotlačového písma, digitálne texty, reliéfná grafika).“ (O knižnici. SKN)

1.7.1 Braillovo písmo

Prvé pokusy o písmo pre nevidiacich sa začali rozvíjať individuálne na základe osobného záujmu jedinca. Počas týchto pokusov vzniklo mnoho systémov buď špeciálnych znakov, alebo transkripcia bežného písma. Prvú zmienku o tom, ako môžu nevidomí čítať nachádzame u rímskeho filozofa a spisovateľa Marcusa Fabiusa Quintilianusa a jeho diela *Institutio Oratoria*, v ktorom zmieňuje možnosť čítania rytého alebo tesaného písma pomocou hmatu. Okrem neho sa problematikou

nevidiacich v spojení s čítaním zaoberali aj ďalší filozofovia a spisovatelia z rôznych oblastí sveta počas celé storočia.

Najzásadnejší poznatok prišiel až v roku 1552, kedy sa taliansky matematik, lekár a filozof Geronímo Cardano (1501 – 1576) vo svojej práci *De subtilitate* zmieňuje o možnosti vzdelávania slepcov. Kládne dôraz na výchovu hmatu, ako prostriedok, ktorý umožňuje čítanie.

Ako najvýznamnejšieho výskumníka môžeme uviesť talianskeho mnícha Francesca Lana de Terzi (1631 – 1687), ktorý v spise Prodrómo popisuje niekoľko spôsobov tajného písma a písmo pre nevidomých, ktoré nie je určené len pre jednotlivca. Vytvoril systém z čiar, bodov, číslíc a interpunkčných znamienok, pričom pri bodoch vychádzal z uzlov na motúze. Po prvýkrát sa tak objavuje písmo, ktoré je koncipované bez ohľadu na čitateľnosť zrakom.

Prvé skutočné písmo pre nevidomých vytvoril v roku 1815 Charles Barbier de la Serre (1767 – 1841). Jeho písmo bolo možné čítať a aj ním písať, avšak malo niekoľko nedostatkov a tak sa skôr používalo ako *nočné písmo* (skotografia). Jeho písmo sa snažili upraviť nevidomí žiaci v Národnom ústave pre mladých slepcov v Paríži tak, aby jeho čitateľnosť bola čo najjednoduchšia.

V ústave preto vyhlásili v roku 1825 súťaž o písmo pre nevidiacich a po vyhodnotení bolo písmo Louisa Braillova (1809 – 1852) zhodnotené ako najvhodnejšie. „Braillova písmena jsou vytvořena ze dvou vertikálních sloupců o třech bodech. Rozměry písmen zhruba odpovídají rozměrům ukazováků, kterými se čte. Soustava je skutečnou abecedou rozměrem i obsahem.“ (Smýkal, 1994, s.38)

Braillovi sa však nedostávalo uznania celých 25 rokov, počas ktorých bolo jeho písmo odmietané ako nevhodné. Nakoniec sa v roku 1850 upustilo od ostatných pokusov o písmo pre nevidomých a jeho písmo bolo parížskym ústavom pre nevidomých prijaté.

Každý znak Braillovoho písma tvorí 6 bodov umiestnených do obdĺžniku, kde sú body usporiadané do dvoch stĺpcov po troch bodoch. Každý znak, či už písmeno alebo číslo, je tvorené inou kombináciou bodov, takže sú jasne rozlíšiteľné. Jednotlivé body sú do papiera, alebo iného materiálu vyrazené reliéfne bez použitia farby, takže písmo je možné čítať hmatom.

1.8 Braillovo písmo v umení

Aj, keď problematika ľudí so zdravotným postihnutím začína byť vďaka rôznym organizáciám a projektom v umení stále viac rozšírená, je len málo umelcov, ktorí sa reálne zaoberajú ťažkosťami spojenými so stratou zraku. V galériách je zakázané dotýkať sa umeleckých predmetov, čo značne znemožňuje nevidiacim prístup k umeniu.

Avšak to výtvarnom umení sa nájde niekoľko umelcov, ktorí sa priamo zaoberajú nielen problematikou nevidiacich, ale do svojho diela zapájajú priamo Braillovo písmo, cez ktoré získavajú informácie pre nás nečitateľné. Príklad využitia Braillovho písma v umení sme mohli vidieť už pri Eliške Čabalovej a jej väzbe knihy od K. Šiktanca- *Noc na svatého nikdy* z roku 2001. Táto kniha je vyhotovená Braillovým písmom, takže jej obsah je pre nás nečitateľný. Ďalším vyššie spomínaným umelcom je Stevie Ronnie a jeho autorské knihy.

Umelec, mimo knižnú tvorbu, ktorý do svojej práce zapojil Braillovo písmo je Ivan Lam (1975) v jeho výstave *Blind Side* z roku 2023. Je to jeho prvý projekt, do ktorého zapája komunitu nevidiacich a zrakovo postihnutý získava v tejto výstave výhodu oproti vidiacim, pretože jeho obrazy si môže aj prečítať, zatiaľ čo vidiaci vidí len farbu a sústavu bodiek.

Obr. 45: Ivan Lam a výstava *Blind Side*, 2023

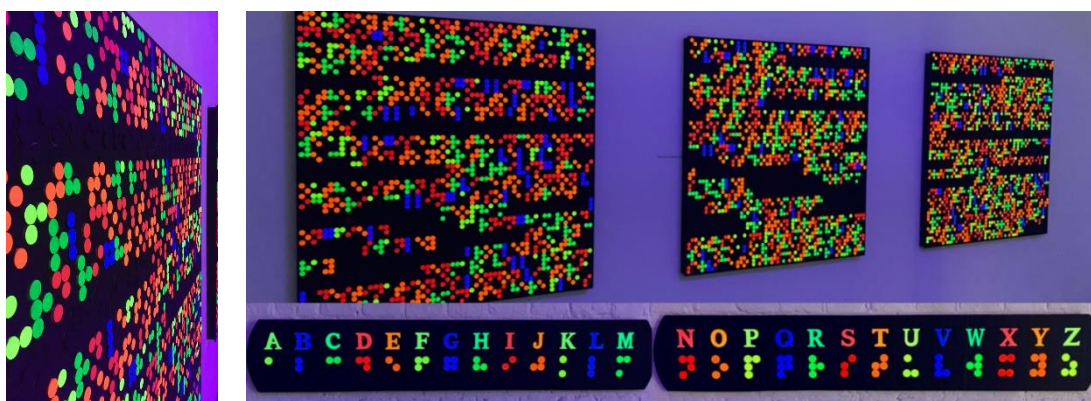
Obr. 46: Detail diela I. Lama- *Blind Side*

Lam ku výstave *Blind Side* pre *The Star* hovorí: „Súčasný umenie je dostatočne otvorené na to, aby mohol existovať akýkoľvek druh umenia. Ide o súčasnosť, ktorej súčasťou sú aj ľudia so zrakovým postihnutím. Táto výstava, ktorá je navrhnutá s ohľadom na nich, sa pokúša prelomiť bariéry a povzbudiť vedomie, že tam vonku je väčší svet. Dúfam, že toto je začiatok neustáleho úsilia viac sa zapájať do nevidomých, kolektívne stavať na týchto vedomostiach

a porozumení. Dúfam, že budeme pokračovať v písaní tejto knihy,“ (Lam, 2023 pre The Star)

Ďalším umelcom je Clarke Reynolds (1981), nevidomý umelec, ktorý stojí za stránkou *Seeing without Seeing* – Vidieť bez videnia. Táto stránka poskytuje informácie o prehliadkach a výstavách pre nevidiacich. Tiež sa tu nachádzajú aj fotografie minulých projektov a informácie o Reynoldsovej umeleckej ceste. Reynolds sa podieľal na niekoľkých projektoch spojenými s prepájaním vizuálneho umenia a Braillovoho písma.

V roku 2022 organizoval výstavu s názvom *Journey by Dots* v galérii Aspex. Táto výstava ponúka jedinečný pohľad do Reynoldsovho života. Diela sledujú cestu jeho života od detstva po dospelosť. Toto dielo vyzýva diváka, aby dekódoval písmo, ak chce spoznať umelcov príbeh. Časť písma je však natretá na čierne, takže ho nemožno dekódovať len pomocou farieb, ale divák sa musí písmen dotknúť, aby mohol dané úryvky jeho života prečítať. Celú výstavu sprevádzajú tabule, ktoré vyzývajú diváka, aby sa daného diela dotýkal.

Obr. 47 a 48: C. Reynolds- Journey by Dots, 2022

Okrem umelcov sa do využívania Braillovoho písma zapájajú aj organizácie, festivaly, múzea a galérie. Tie prostredníctvom neho približujú zrakovo znevýhodneným umenie ako také a častokrát aj umeleckou formou.

Jedným z takých festivalov je Kochi Muziris Biennale, ktorý sa stal nositeľom pochodne pre inkluzívne umelecké festivaly. Tento festival umožnil vystavovanie diel mladých ľudí s autizmom, bezbariérový prístup pre ľudí so zdravotným postihnutím. Tiež vydali 25 kníh v Braillovom písme, aby zrakovo postihnutí mali čo najlepší zážitok z tohto festivalu. Siddhant Shah, zakladateľ spoločnosti Access4All, ktorý sa spolupodieľal na sponzorovaní

týchto kníh povedal: „Vzali sme texty aj do mnohých škôl pre nevidomých a oni lepšie a hlbšie pochopili krásne umelecké diela. Zavedenie týchto textov v Braillovom písme je skvelým spôsobom podpory inklúzie. Pre organizátorov Bienále bolo úplne jedno, že sa podujatie blíži ku koncu. Stále boli v práci na týchto textoch. Tiež mi sľúbili, že nabudúce budú predstavené ďalšie funkcie, ktoré oslovia milovníkov umenia so všetkými druhmi postihnutia.“ (Shah, 2019)

Festival, ktorý sa zapojil do inklúzie Braillovho písma v umení je festival pouličného umenia Stenograffia v Jekaterinburgu v Rusku. Tu sa v roku 2017 objavujú prvé grafity pre nevidiacich. Toto pouličné umenie obsahuje 3 grafity pre nevidiacich, ktoré rozprávajú príbehy priekopníkov so zrakovým postihnutím- Michail Pozhidaev, Ray Charles a Maria Runyan.

Obr. 49 a 50: Fotografie z festivalu pouličného umenia Stenograffia, 2017

Festival takýmto spôsobom dal možnosť divákovi sa zamyslieť nad problémom, ktorému v bežnom živote venujeme málo pozornosti. Na túto tému sa vyjadril aj Andrei Kolokolov, umelecký riaditeľ agentúry Stretart a spoluzakladateľ festivalu Stenograffia: „V dnešnom svete sa môžeš utopiť v ľútosti. Nevidiacim, nepočujúcim, postihnutým, chudobným deťom a pod. Je však dôležité nestavať medzi nami múr s týmto „ľutovaním“. Musíme ich všemožne zahrnúť do nášho sveta, aby sa tu necítili ako cudzinci. A vo všeobecnosti to prestaňte deliť na „my“ a „oni“. Street art je vždy pre vidiacich ľudí, a to je nesprávne. Je pre každého, bez ohľadu na to, aké vlastnosti majú jeho diváci. Chceme ich zahrnúť aj do komunikácie medzi pouličným umelcom a mestom. A táto stena už nerozdeľuje svet na vidiacich a nevidiacich. Práve naopak, tieto svety spája.“ (Kolokolov, 2017)

2 PRAKTICKÁ ČASŤ

Praktická časť tejto diplomovej práce sa sústreďuje na tvorbu autorskej knihy na základe poznatkov nadobudnutých v teoretickej časti práce.

V knihe sú využité všetky aspekty vyššie zmienenej časti. Od využitia ručného papiera, slepotlače až po samotnú väzbu kníh, ktorá vzhľadom pripomína bibliofilské edície krásnych kníh.

Podkapitoly nižšie vyobrazujú postup tvorby autorskej knihy od návrhov, až po fotodokumentáciu artefaktu. V tejto práci sme sa zamerali na tvorbu autorskej knihy s použitím nadobudnutých znalostí počas štúdií na školách a univerzitách.

2.1 Voľba témy a cieľ praktickej práce

Výber témy pre túto diplomovú prácu nebol náročný, pretože už pri začiatku štúdia bolo zrejmé, že sa chceme venovať tvorbe autorskej knihy. Aj keď myšlienka bola jasná, potýkali sme sa s riešením možného obsahu tejto knihy. Je na výber mnoho literatúry, ktorú možno použiť, alebo písanie vlastných textov. Uvedomujeme si, že naše literárne znalosti a vášň nie sú dostatočné a tak sme sa uchýlili k výberu už napísaného textu, s ktorým bolo možné ďalej pracovať a rozvíjať jeho potenciál do podoby autorskej knihy.

Cieľom tejto práce je ukázať možné umelecko-remeselné spracovanie knihy s integráciou textu pre nevidiacich s použitím viacerých techník, ktoré vedú ku konečnému artefaktu.

2.2 Proces tvorby

V tejto kapitole je názorne ukázaný postup tvorby v chronologickom zoradení. Kapitoly sú obohatené o fotodokumentáciu procesu tvorby a aj textovým komentárom k danému kroku.

2.2.1 Výber textu

Ako sme spomínali vyššie, naskytlo sa hneď niekoľko možností, čo by mohlo byť obsahom knihy. Nakoniec sme sa priklonili k myšlienke spracovania obľúbenej rozprávky z detstva, ktorá pochádza zo slovenského prostredia a pokiaľ nám je známe, v Česku nie je rozšírená. Jedná sa o rozprávku Braček jelenček, ktorú na motívy Pavla Dobšinského napísala Maja Glasnerová. Podoba, s ktorou sme pracovali pochádza z roku 2001 a je vydaná, ako audio kniha vydavateľstvom A.L.I..

Anotácia ku rozprávke zo stránok Audiolibrix znie takto: „Ťažko je deťom, keď im umrie dobrá mamička. Ešte ťažšie je, keď ju nahradí zlostná macocha. Anička a Janko už nevládu ďalej znášať ťažkú prácu a nadávky, ktorými ich macocha častuje, a tak sa rozhodnú utiecť z domu. Macocha ich pri úteku preklája: "Bodaj by ste sa na také zviera premenili, z čieľ stupaje sa napijete!" Joj veru, veľkú moc má slovo v rozprávke, preveľkú. (...) No dobro po mnohých útrapách opäť zvíťazí nad zlom. Lebo dobré srdce a čistá láska, sú tie najmocnejšie zbrane proti zlu a závidi.“ (Audiolibrix, 2013)

2.2.2 Text upravenej rozprávky

Keďže rozprávka v originálnom znení je príliš dlhá pre naše spracovanie, uchýlili sme sa k úprave textu nahrávky. Je nutné si uvedomiť, že pri prevode do Braillovho písma sa text vzhľadom na požiadavky zväčšuje, takže približne 290 znakov nášho textu zodpovedá 1 strane Braillovho písma. Text sme skrátili na 25 odsekov, kde ku 20 bolo možné vytvoriť aj ilustráciu daného textu. Nižšie sa nachádza upravený text rozprávky, ktorý je aj obsahom našej knihy:

Staré nohy ťažko cez vršok prechodia, mladé ľahko cez dva kopce i dve doliny prebehnú. Ale aj tie by sa veru unavili, než by na kraj hory o ktorej vám rozprávať idem, dorazili. Pod horou na čistine mal domec jeden horár. Okrem domca mal len ženu a dve deti a kopec biedy. Ale, že sa všetci radi mali verili, že sa im dobre žije. Len tu raz k nim choroba zabľúdila a smrť sa rozhodla povolať mamku k sebe.

Snažil sa horár, snažil o horu, o domec, o deti sa postarať. Ale akože on už dievčatku parádnici vrkôčiky zapletie, ako ju tkať priučí, ako synkovi košielku popláta. Nuž vybral sa dole do dediny a priviedol deťom druhú mať, veril, že zas dobre bude. No nie je druhá mať, ako druhá mať.

Táto macocha mala srdce z kameňa oči z ľadu a jazyk len zlým slovom zdobený. Ako roky išli, videl horár, že márne dúfa, že sa šťastie do jeho domca navráti. Proti zlobe druhej ženy nemal dosť sil. A tá do domu len krik a žiaľ za hostí zvala, deti keď nie buchátom, tak zlým slovom častovala.

Raz macocha Janička zajaca uloviť do hory poslala. Utekal Janičko, čo mu nohy stačili do hory, ale nemohol on tetivu natiahnúť, nemohol šíp na ušiačika vypustiť, život z hory odniesť. Darmo sa mu hora listím privrávala, darmo vánkom hladila. Strach pred macochinou zlobou zahnať Jankovi nemohla.

Nuž vrátil sa Janko späť a spoločne s Aničkou utiekli z chalupy, od zlej macochy, čo pre nich dobrého slova nemala. Utekali do hory, ktorá ich vítala, ale skôr, ako sa stihli v jej objatí schovať, zlé slová macochy ich dostihli: „Bodaj by ste sa na to premenili z čej stupaje sa napijete!“

Slnko sa nad stromy vyhuplo a Anička s Janičkom ďalej pred macochou utekajú. Nevedia čo budú jesť, nevedia, čo budú piť, nevedia či dakde spolu šťastie postretnú. Studničky nikde niet, keď tu zrazu pred nimi medvedia stupaj. Anička skoro svojho bračeka pred zlým osudom v medvedej koži nezastavila.

Prešli hodiny, kedy Anička s Janičkom putovali po hore, slnko sa už dávno cez poludnie prehuplo a studničku stále nenašli, len malú mláčku. Anička tentokrát bračeka len tak tak zastavila predtým, aby sa z vlčej stupaje napil a zlému slovu macochy unikol.

Slnko za stromy zachádza a oni ani cestu, ani studňu, ani nocľah nenašli, keď tu zrazu Janičko zbadal vodu a rozbehol sa k nej. Skôr, ako ho Anička stihla zastaviť sa z jelenej stupaje napil a v jeleňa premenil. Akože teraz Anička bračeka jelenčeka ochráni? Ako spolu šťastie hľadať budú?

Veľká vie byť ľudská zloba, veľké vie byť nešťastie, čo zlé slovo spôsobí. Nad nešťastím Janka a Aničky ešte i hora, čo v nej spali zaplakala. A tak, keď sa ráno zobudili, na Aničkiných vlasoch a jelenčekových paročkoch sa strieborné kvapky jagali lebo, keď hora zaplače, strieborné slzy jej kanú. A kam spadnú, tam zostanú navždy.

Anička s jelenčekom nezostali dlho osamote, na ďalšie ráno ich objavil kráľ, ktorý neodolal kráse a dobrote striebrovlasej Aničky, vzal ju aj s jelenčekom k sebe domov a rozhodol sa z nej urobiť kráľovnú. Ved', kto vie dať toľko nehy, toľko lásky i nemej tvári jeleňa? Tomu nebude ľahostajný osud žiadneho tvora na zemi.

A veru tak i bolo. Z Aničky sa stala krásna, múdra a dobrá kráľovná, z kráľa šťastný a spravodlivý vládca a z jelenčeka, verte či neverte strážca ich šťastia. Kráľovná kráľovi dieťa povila, pod srdcom ho nosila. Ale v živote to i tak býva, že šťastná chvíľa je krásna, ale krátka.

Kráľ odišiel na dlhú cestu po kraji plniť povinnosti vládcu, ale predtým povolal starú pôrodnú babu, ktorá mala dozeráť na šťastie a želania kráľovnej a jej dcéra Mara sa

o hydinu starala. Bežali dni, bežali týždne, Dora kráľovnej slúžila, na dcéru pritom myslela. Jelenčeka obchádzala a v srdci zlobu a závisť nosila.

Pomohla Dora na svet kráľovičovi, striebrovlasé dieťaťko pozavíjala, jelenčekovi na parohy pokolísat' dala, ale o nevládnú kráľovnú sa veru viac neobzrela. Anička o vodu ju žiadala, tá však sa slabej kráľovnej len chrbtom otočila a na jej prosby nedbala.

Jelenček za dverami, kráľ za horami. Kto Aničke pomôže? Tu na oblok, kačka zletí, vodu z peria pootriasa, mokrou nohou po obločnici pochodí. Nahne sa Anička k obločnici jazyk na kvapkách ovlažiť a len čo sa kačacej stupaje perou dotkne jej strieborné vlásy, na strieborné perie sa premenia a ona celá sa zrazu na kačku zmení.

Nenadarmo Dora už toľké roky po zemi chodila, na svet zlým okom jastrila. Aničku kačičku z paláca vyhnala, za Maru zamenila, ale kráľoviča utíšiť nedokázala. Naučila sa ona občas i nemej reči rozumieť. Schmatla chytrú kráľoviča a jelenčekovi ho na parohy šmarila, nech dieťa utíši, keď ináč nedá.

A jelenček s kráľovičom na paroží tam utekal, kam ho srdce tiahlo, kam ho sľub viazal, po boku svojej sestričky Aničky. Bolesť srdca jej utíšiť, dieťaťko ukázať. Len čo sa parožky jeleňa vo vode striebrom blykli, už vodu sčerilo strieborné perie a Anička kačička vodu z peria striasla, na kráľovnú sa premenila, syna nakojila, okúpala, ovila a horko zaplakala.

Či sa to kto dozvie, braček môj milený.

Čo sme sa dočkali takej to premeny.

Či raz tvoju otec vie,

synček môj maličký.

Že kto ťa chrániť má,

zbavil ťa mamičky.

Po tri dni jelenček kráľoviča matke nosieval. Keď tu zrazu kráľ sa vrátil, avšak šťastie zo syna sčerili obavy o zdravie kráľovnej. Nikto nedokázal malého kráľoviča utíšiť, len jelenček, keď ho na svojom paroží za kačičkou Aničkou odnášal. Kráľ však prikázal, aby jeleň už viac dieťa nenesil, kým on sám to nedovolí a vrátil dieťa Mare, aby kráľoviča svojou láskou utíšila.

Ale ako láskou dieťaťko utíšiť? Keď lásky ani v Mare, ani v Dore niet. A než kráľ stihol ruky za synom natiahnuť, podložil jelenček pod kráľoviča strieborne parohy, zadupotal kopýtkami a utekal s dieťaťkom, kam ho srdce tiahlo. Utekal tak rýchlo, ako silno túžila Anička za svojim synčekom a tak nebolo toho, kto by ho dobehol. Nebolo toho, kto by mu cestu zahatal.

Dobehol jelenček s kráľovičom ku kačičke Aničke, ktorá pierka striasla, kráľoviča s láskou do rúk zobrala, k srdcu privinula, nakojila a povila, ale naposledy. Ak pravda nevyjde najavo tak Mara naveky kráľovnou, braček jelenčekom a ona kačičkou ostane. Tak to vetrik pošepol. Tak jej to hora odkázala.

A zatiaľ beží kráľ beží, už záhradu prebehol, ohradu preskočil, stopy kopýt k brodu sledoval, ale synčeka na jeleňom paroží nikde nevidel. Keď tu vzadu pri sádku, strieborný odlesk zbadá a nežný hlas začuje. Uvidel svoju Aničku. Priskočil kráľ ku svojej žene, strieborné vlasy jej bozkami zasypal, keď tie na perie sa menia a v rukách miesto kráľovnej, len kačku zvieru. Tá krídlom trepoce, objatiu sa vzpiera.

Veľká vie byť ľudská zloba, veľké býva nešťastie, čo zlým slovom či skutkom spôsobí, ale láska vie byť väčšia a vernosť mocnejšia. Kráľ ju nepustí, aj keby do konca života mal po boku kačky žiť, a tu sa kačica premenila na striebrovlasú Aničku. Kus po kuse vykladá kráľovi pravdu o ich macoche a o jej prekliatí. Aj o Dorinej zrade, Marinej trúfalosti a kráľ sa veru hnevom spravodlivým nahneval. Neprezradil svoje šťastie, ba neprezradil ani svoj hnev.

Po tri dni nik do jeho komnát, ani do komnát Mary vstúpiť nemohol. Dal však vychystať hostinu na oslavu narodenia jeho syna, na oslavu šťastia i spravodlivosti. Keď sa na tretí deň ľudia do zámku zišli, ba i horár so ženou medzi nimi, kráľ Doru s Marou v kráľovských šatách, za vrch stola usadil.

Na svojich hostí sa obrátil s otázkou: Čo má urobiť kráľovská spravodlivosť s takými ľuďmi čo svoje šťastie na nešťastí iných budujú, ba nešťastie iným sami vo svoj prospech spôsobia. Zahubiť, priam na smrť poslať sa neboja. Dora s Marou rýchlo pochopili, že kraľovať nebudú a ku dverám sa náhlili.

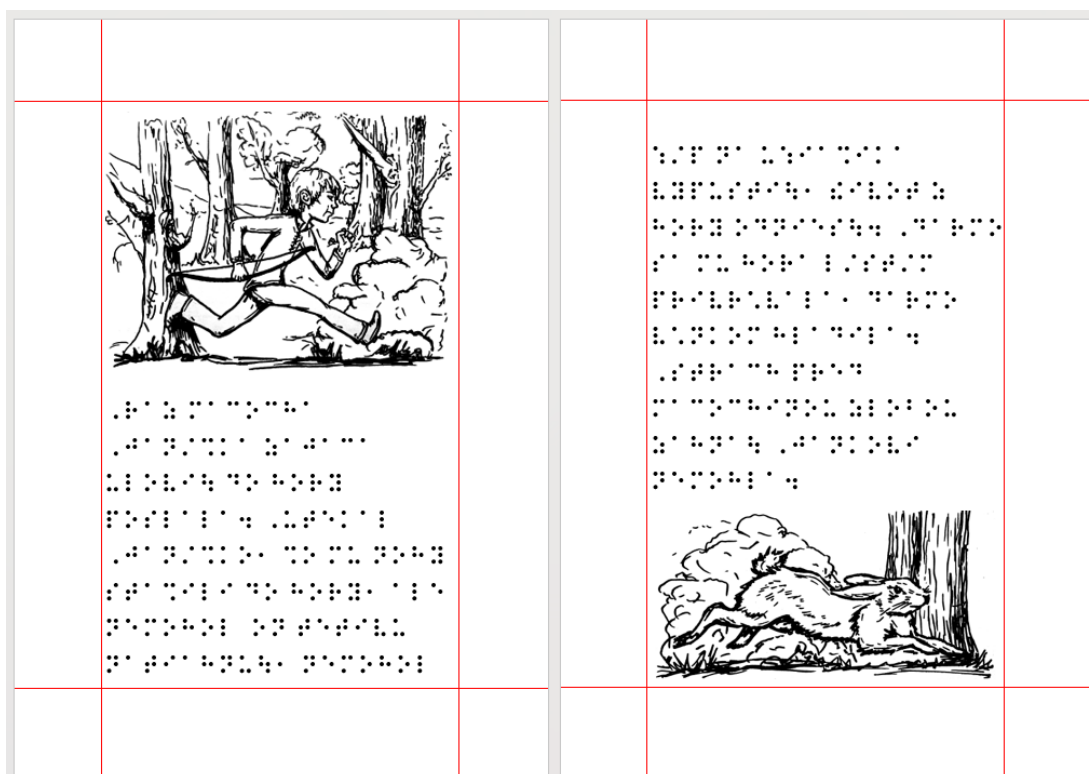
Komu ku dverám, komu nie. Dore s Marou, ani macoche sa nimi pred spravodlivým trestom ujsť nepodarilo. Kráľ ich dal ďaleko do hory vyviešť, aby tam samé žili, a zlým slovom ani skutkom viac nikomu neublížili

2.2.3 Ilustrácie s textom

Ako bolo vyššie spomenuté, kniha obsahuje 20 ilustrácií k jednotlivým textom. Tieto ilustrácie sú kreslené čiernou fixkou tak, aby čierna farba zodpovedala vyrývaným miestam. Ilustrácie boli následne naskenované a v počítači upravené a dosadené ku textu v Braillovom písme.

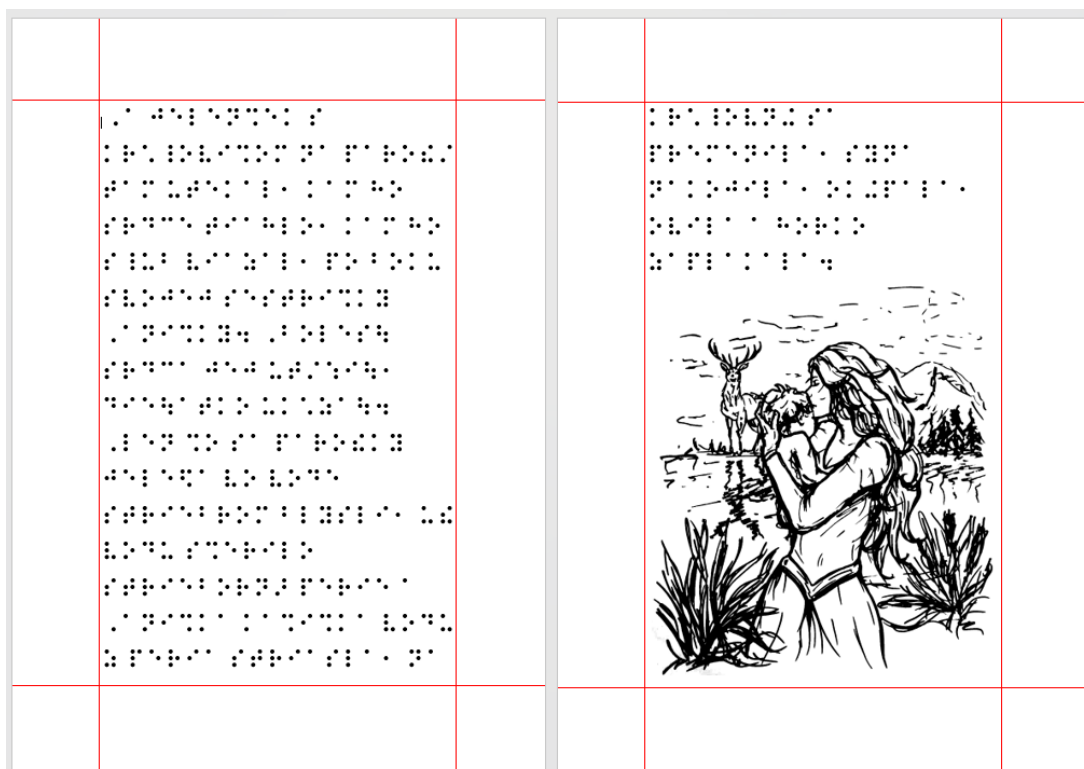
Text sme do Braillového písma konvertovali za pomoci prekladaču textu do Braillovho písma z produkcie Slovenskej knižnice pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči, ktorý je dostupný online na stránkach: <https://www.skn.sk/prekladac/>.

Nižšie môžete vidieť ukážky návrhu matric upravené v počítači. Všetky návrhy vrátane ilustrácií nájdete v Prílohe č.1.

Obr. 51: Návrh matric ku 4. odseku textu

Text ku obrázku č. 52: *Raz macocha Janička zajaca uloviť do hory poslala. Utekal Janičko, čo mu nohy stačili do hory, ale nemohol on tetivu natiahnúť, nemohol šíp na ušička vypustiť, život z hory odniesť. Darmo sa mu hora lístím privrávala, darmo vánkom hladila. Strach pred macochinou zlobou zahnať Jankovi nemohla.*

Obr. 52: Návrh matric ku 16. odseku textu

Text ku obrázku č. 53: *A jelenček s kráľovičom na paroží tam utekal, kam ho srdce tiahlo, kam ho sľub viazal, po boku svojej sestričky Aničky. Bolesť srdca jej utíšiť, dieťaťko ukázať. Len čo sa parožky jeleňa vo vode striebrom blykli, už vodu sčerilo strieborné perie a Anička kačička vodu z peria striasla, na kráľovnú sa premenila, syna nakojila, okúpala, ovila a horko zaplakala.*

2.2.4 Tvorba matric

Ďalším krokom bolo prenesenie vytlačených predlôh na predom vyrezaný formát linolea a to za pomoci transferového média pre laserovú tlač. Po prenesení návrhu na linoleum sme pristúpili ku vyrývaniu ilustrácií do linolea za pomoci rydiel a vysekávaní samostatných bodov Braillovho písma.

Obr. 53: Vyrývanie matric

Obr. 54: Vysekávanie Braillovho písma

Vysekávanie prebiehalo za pomoci výsečníkov/ dierovačov s priemerom 1,2 mm a kladivom. Bolo potrebné samostatne vysekať každý jeden bod písma podľa prenesenej predlohy. Aby sme nepoškodili povrch stola na ktorom sa tento krok prevádzal, sme si ešte zhotovili aj drevené podložky, ktoré bolo možné poškodiť.

Takýmto spôsobom bolo potrebné zrealizovať všetkých 46 matric, či už len za pomoci vysekávania, alebo aj vyrývania ilustrácií.

2.2.5 Tvorba ručného papiera

V rámci domovských podmienok sa tvorba ručného papiera musela trochu prispôbiť. Aj napriek podmienkam sme sa snažili dodržať technologický postup tvorby ručného papiera, ktorý si opíšeme v tejto kapitole.

Prvým krokom bolo rozomletie papiera na papierovinu. Pri tvorbe papieroviny sme využili staré, vyhodené knihy, ktoré sme nanovo zužitkovali a vytvorili z nich vlastný papier. Knihy bolo nutné najskôr natrhať na menšie kúsky, ktoré sa dajú ľahšie rozomlieť v mixéri. Kúsky papiera sme následne namočili do vody na niekoľko hodín, aby sa papier rozvláknil a spoločne sme ich s vodou rozomleli v mixéri na papierovinu. Museli sme namlieť dostatočné množstvo, aby sme ju následne mohli pridať do kade s vodou.

Obr. 55: Rozmáčanie kúskov papiera

Obr. 56: Mixovanie papiera

Po rozomletí papiera na papierovinu sa táto hmota vliala do kade s vodou, kde sa premiešala a následne sa pristúpilo ku čerpaniu papiera. Čerpali sme za pomoci sita pozostávajúceho z 2 častí – rámu, na ktorom je natiiahnutá sieťovina a čistého rámu, ktorý sa prikladá navrch a určuje veľkosť papiera. Takýmto spôsobom sme čerpali papier z kade. Po načerpaní bolo nutné nechať odkvapať vodu späť do kade.

Obr. 57: Čerpanie ručného papiera

Obr. 58: Odkvapkávanie

Akonáhle sme takýmto spôsobom odstránili čo najväčšie množstvo vody bolo nutné opatrne odstrániť vrchný rám zo sita tak, aby sme nepoškodili načerpaný papier. Po odstránení prišlo na rad snímanie zo sita na nepriľnavé handry. Handra sa umiestnila na drevenú dosku a na ňu sa následne vyklopil papier na site.

Obr. 59: Odstránenie rámu

Obr. 60: Snímanie zo sita

Po manuálnom odstránení prebytočnej vody sa sito odstránilo a papier sa preložil čistou handrou. Tento postup opakujeme 5 až 6-krát. Na záver sa papier prekryl handrou a na kopy sa pridala doska. Celý stôp sa následne presunul do lisu, kde sa odstránila prebytočná voda a papier sa zlisoval a scelil.

Obr. 61: Odstránenie sita

Obr. 62: Odvodnenie papiera v lise

Po odvodnení sa papiere z lisu vybrali a prišlo na rad snímanie z handier a sušenie. Papier je ešte stále mokrý a obsahuje dostatok vlhkosti na to, aby bol krehký, takže pri manipulácii s ním je nutné postupovať opatrne, aby sa pri prenose, či umiestňovaní na sušič nepoškodil. Po umiestnení na sušiče a vzhľadom na teplé obdobie sme využívali prirodzené sušenie na slnku. Papiere sme nechali umiestnené na slnku, pokiaľ neboli úplne suché.

Obr. 63: Snímanie z handier

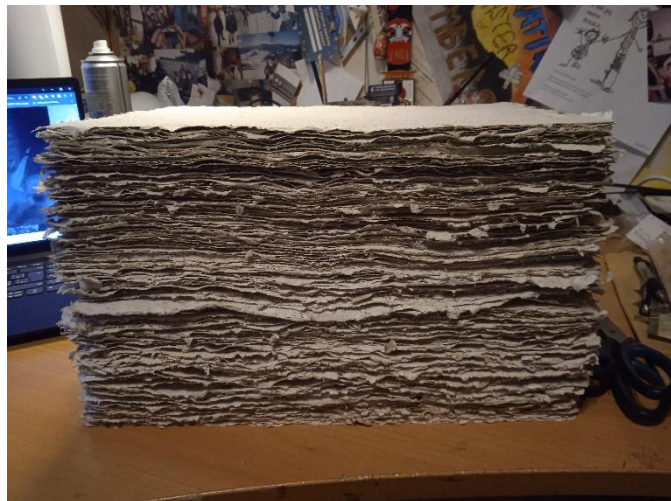

Obr. 64: Sušenie papiera

Po uschnutí sme papiere pozbierali, vložili medzi dosky a dali zaťažiť do lisu na noc, aby sa papier čo najlepšie vyrovnal. Pre naše účely stačí takto spracovaný papier, pretože procesom lisovania bude prechádzať až pri samotnej tlači našich pripravených matric. Je nutné opakovaním tohto postupu vytvoriť dostatočný počet papierov pre tlač a predsádky. Do papiera na predsádky je možné pridať aj sušené bylinky či kvety, aby sa svojim vzhľadom odlišil od ostatných papierov.

Obr. 65: Detail ručného papiera

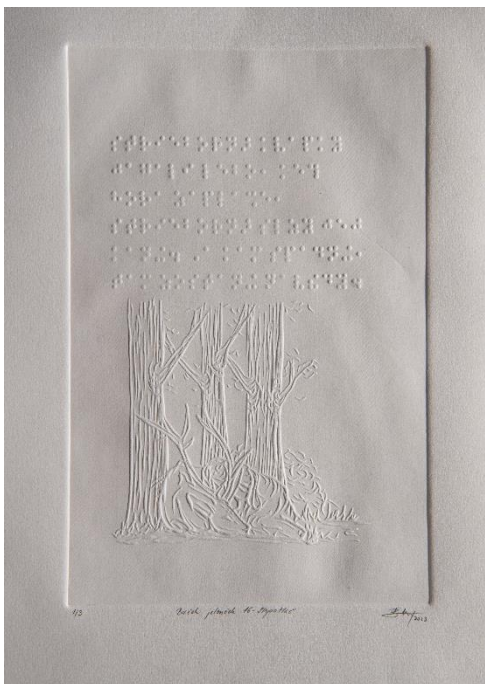
Obr. 66: Ručné papiere

2.2.6 Tlačové skúšky – slepotlač

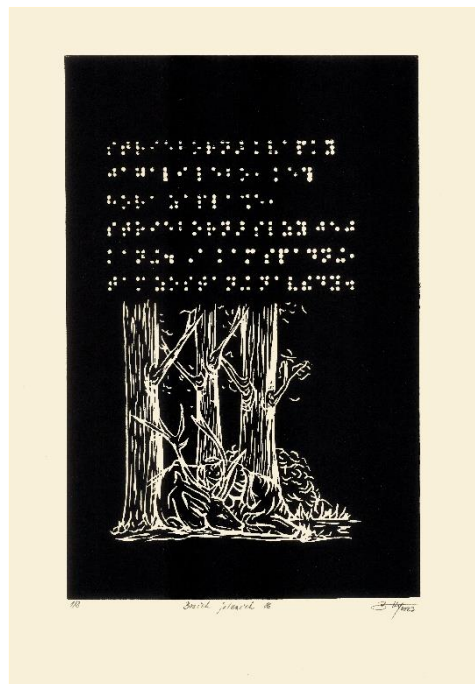
Pre zistenie, či sú matrice dostatočne vyryté bolo nutné vykonať tlačové skúšky slepotlače na papieri a to či už na kúpenom, alebo na ručnom papieri, ktorý sme si vyrobili. Tlač sa vykonávala na grafickom lise určenom pre tlač z hĺbky nastavenom na vyšší tlak. Pri tlači sa musel použiť aj filc, ktorý zmiernil dopad valcov na matricu a tak zabránil poškodeniu papiera.

Následne sme po tlači vytvorili aj negatívy tlače. Jedná sa o tlač z výšky, pri ktorom je nanosená čierna farba na povrch matrice a tak môžeme lepšie vidieť, čo je na danom liste vytlačené. Takýmto spôsobom nám vznikli negatívy tlače.

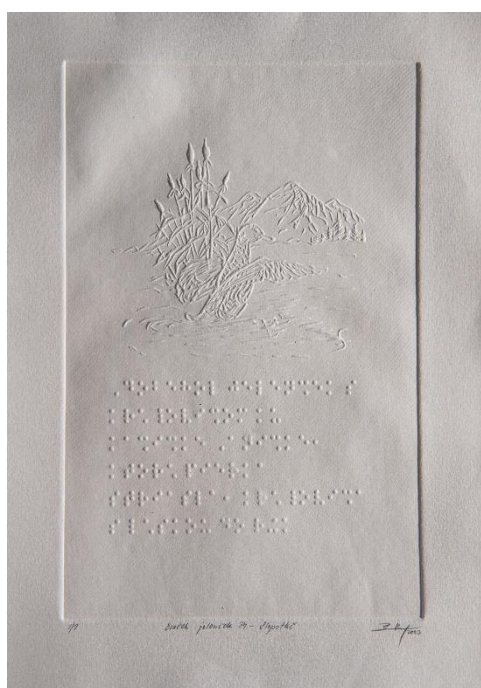

Obr. 67: Tlač matrice č. 16 – slepotlač

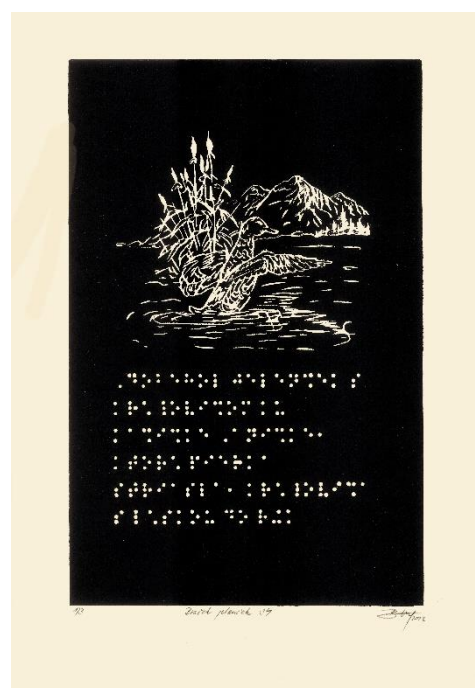

Obr. 68: Tlač matrice č. 16 – negatív

Po zhodnotení tlače a úprave časti matric – hlbšie vyrytie niektorých častí matric, aby boli výraznejšie, sme pristúpili ku tlači papierov pre knihu.

Obr. 69: Tlač matrice č. 34 – slepotlač

Obr. 70: Tlač matrice č. 34 – negatív

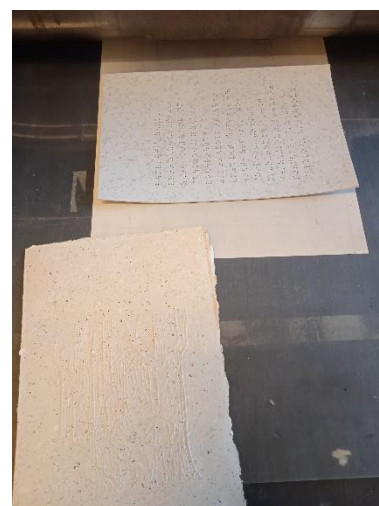
2.2.7 Tlač matric na listy ručného papiera

Tlač prebiehala tak, ako už bolo opísané v kapitole vyššie s tým rozdielom, že bolo nutné dbať na správne umiestnenie matrice a papiera tak, aby poradie matric sedelo správne za sebou. Tiež sme museli dať pozor na to, aby matrice boli správne otočené a nevznikali chybné výťažky. Keďže sme mali dostatočný počet papierov, bolo možné vytlačiť hneď tri takéto knihy, takže každá matrica bola tlačaná 3-krát.

Pri tlači bolo dôležité presné umiestnenie a zabránenie vzniku posunov. Tiež prebiehali kontroly, či je výťah správne umiestnený a tlač sa konala v poradí, ako išli za sebou strany, aby bolo následné šitie jednoduchšie.

Obr. 71: Usporiadanie papierov a matric pre tlač

Obr. 72: Tlač matric

Pri slepotlači je možné tlačiť do vlhkého, alebo suchého papiera, podľa potrieb. U nás vzhľadom na zvolený materiál bolo lepšie tlačiť na suchý papier, pretože ručný papier je sám o sebe tvárny a tak nebolo nutné ho ešte navlhčovať.

Keďže sa tlačilo na dvoj stranu, pri každej tlači bolo nutné dbať na to, aby nebola prelisovaná druhá polovica papiera, pretože by nám to zničilo požadovaný reliéf. Papier sa zároveň pri tlači aj krásne vylisoval, takže nežiadané nerovnosti sa stratili a zostal len správny reliéf, pričom ale vyniklo aj niekoľko zaujímavostí v papieri, ako zle rozomleté písmená, slová, alebo dokonca obrázky.

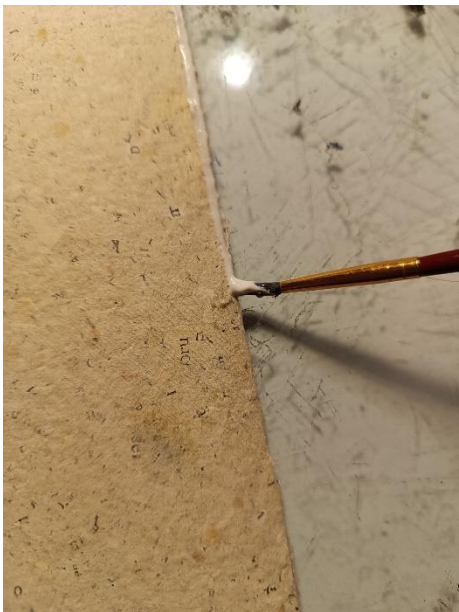
Obr. 73: Detail tlače Braillovhého písma

Obr. 74: Detail lisovaného papiera

2.2.8 Šitie a úprava knižného bloku

Po dokončení tlače sme pristúpili k šitiu a záverečnej úprave knižného bloku. Prvým krokom bola príprava nalepovaných predsádok a to na prvú a poslednú zložku knihy. Predsádkový list sa nalepil s odskokom približne 2mm v šírke lepidla 2 mm ku prvému a poslednému listu knihy a pritlačil sa knihárskou kosťou.

Obr. 75: Lepenie predsádky

Obr. 76: Zatláčanie predsádky

Po zaschnutí takto prilepenej predsádky sa na spevnenie ešte nalepil plátenný prúžok o šírke 20mm. Tento prúžok sa do vnútornej strany, na prvú/poslednú stránku knihy, lepí o šírke približne 3 mm a zvyšný sa prehne cez predsádku a opäť sa

poriadne pritlačí knihárskou kost'ou. Zabezpečujeme, aby sme vyzdvihli aj odskok, ktorý nám vznikol a aby sme vytlačili všetok vzduch.

Obr. 77: Lepenie prúžka na poslednú zložku

Obr. 78: Pritlačenie prúžka na predsádku

Takto pripravené predsádky sme nechali uschnúť a po zaschnutí ich opäť vrátíme ku knihe. Ďalším krokom je vymeranie šitia. Spravidla sa dáva odskok od hlavy knihy 15 mm a od päty 20 mm kvôli orezávaniu. Šili sme na plátenné prúžky, ktoré dáme vzhľadom na veľkosť knihy pre lepšie spevnenie tri kusy. Tieto prúžky majú šírku približne 20 mm a tým sa riadime aj pri vyznačovaní dier. Následne sme si knihu umiestnili do ručného lisu, kde sme naznačili ceruzou dierky, ktoré sme následne narezali. Narezávame ich z dôvodu šetrenia času vzhľadom na hrúbku knihy. Je nutné dbať na to, aby dierky neboli príliš hlboké, pretože by boli až príliš veľké, čo neodpovedá našim potrebám.

Obr. 79: Narezávanie dier

Obr. 80: Príprava šitia

Po narezaní sme knihu vytiahli z lisu a uložili na rovný povrch. Knihy sa spravidla šijú odzadu – dopredu. Je nutné si pripraviť dostatočne silnú niť, plátenné prúžky, včelí vosk na voskovanie nite a ihlu. Keďže sme mali dierky predom narezané, môže sa použiť aj ihla s tupým hrotom. Keď bolo všetko pripravené, začali sme šiť sprava – doľava. Na konci sme pridali novú zložku a postup opakovali. Na konci každej zložky je nutné zapošiť o predchádzajúcu zložku a na záver nezabudnúť zauzliť, aby sa nám šitie nerozpadlo.

Obr. 81: Šitie knihy

Obr. 82: Šitie knihy

Po ukončení šitia sme odstrihli niť a knihu vložili do lisu tak, aby nám chrbát vyčnieval o približne 20mm. Pristúpili sme ku sklepvaniu chrbtu, čím vytlačíme prebytočný vzduch medzi zložkami a dosiahneme tým rovnosť chrbtu so zložkami. Knihu bolo nutné podložiť lepenkami, aby sme nepoškodili chrbát knihy. Po sklepaní sa ešte povytiahli plátenné pásiky tak, aby boli narovnané bez záhybov.

Obr. 83: Sklepávanie chrbtu knihy

Obr. 84: Vytiahnutie plátenných pásikov

Následne sa kniha vybrala z lisu a odstrihli sa prebytočné kúsky nite. Prvú a poslednú zložku sme prilepili v šírke 2 mm ku predchádzajúcej zložke, pretože tieto zložky bývajú najviac uvoľnenými a najnáchylnejšie k poškodeniu. Po nalepení opäť pritlačili knihárskou kosťou, aby sa zložky čo najlepšie zlepili.

Obr. 85: Lepenie prvej a poslednej zložky

Obr. 86: Pritláčanie prvej a poslednej zložky

Po uschnutí sme knihu opäť umiestnili po lisu tak, aby jej chrbát bol čo najrovnejší a spevnili ho disperzným lepidlom. Dávali sme pozor, aby sa lepidlo nachádzalo len na chrbte knihy a nie na stránkach. Lepidlo bolo nanosené tiež cez plátenné prúžky a stehy na zložkách. Je potrebné, aby sa lepidlo dostalo v chrbte naozaj všade, takže bolo nutné byť pozorný.

Obr. 87: Nanášanie lepidla na chrbát knihy

Obr. 88: Lepenie plátenných prúžkov

Po uschnutí lepidla sme vybrali knihu z lisu a plátenné prúžky zastrihli zarovno s plátnym pásikom na predsádke. Odstávajúce prúžky sme prilepili ku predsádkam a opäť pritlačili a počkali, kým uschnú.

Takto zhotovený knižný blok bol pripravený na orezávanie. Je viacero možností, ako knihu orezať - buď ručne, alebo na priemyselnej rezačke. Pre hladší rez sa používajú strojové knihárske rezačky. My sme však ku rezačke tohto typu nemali prístup, ale podarilo sa nám dostať k rezačke podobnej konštrukcie pre rezanie dýh. Pred samotným orezom bolo nutné vymerať kadiaľ bude rez vedený a pripraviť rezačku. Pretože knihy sú veľmi jemné, je nutné znížiť tlak na prístroji a knihu podložiť buď dyhou alebo papierom. Tiež sa odporúča umiestnenie dyhy či papiera aj na knihu kvôli lepšiemu rezu.

Obr. 89: Príprava na orezanie knihy

Obr. 90: Orezávanie knihy

Po orezaní kníh sme pristúpili ku sklepvaniu knižného chrbtu do jemného oblúčika za pomoci hrany kladivka. Po dosiahnutí požadovaného oblúka sme knihu zaťažili medzi 2 dosky a ťažidlá (u nás v podobe kníh), aby sme mohli spevniť chrbát knihy. Chrbát sme spevnili za pomoci hodvábného papiera a škrobového lepidla. Tento papier sme prilepili na chrbát a opatrne, aby sa neroztrhol s handričkou vyhladili a vytlačili vzduch.

Obr. 91: Zaobl'ovanie chrbtu knihy

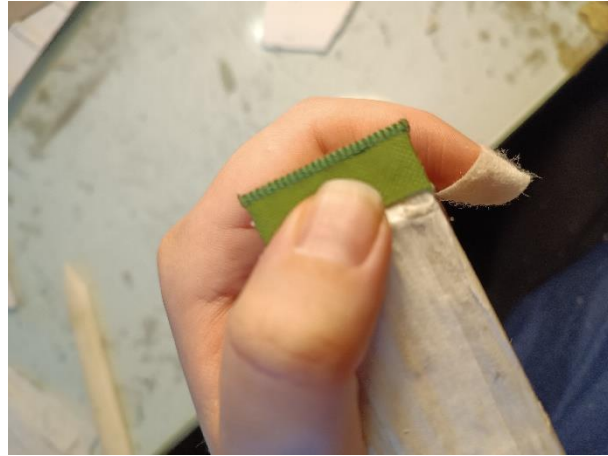

Obr. 92: Spevnenie chrbtu knihy

Po uschnutí sme na knihu prilepili lacetku a kapitálik pomocou disperzného lepidla. Kapitálik je lepený ku hlave aj päte knihy tak, aby jeho ozdobná časť vyčnievala nad úroveň knihy. Kapitálik má okrem svojej ozdobnej funkcie aj funkciu ochrannú, pretože chráni pred poškodením okraju chrbta knihy. Je nutné ho prilepiť obozretne, aby spĺňal nielen svoju estetickú funkciu.

Obr. 93: Lepenie lacetky

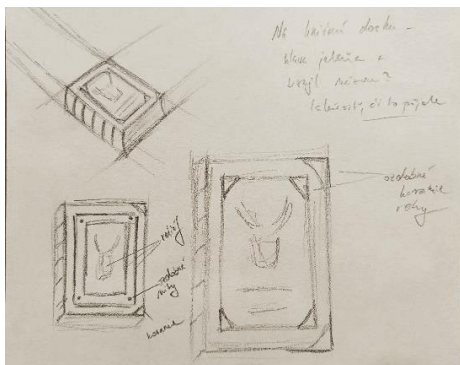
Obr. 94: Lepenie kapitálíku

Takto zhotovený knižný blok je pripravený na zavesenie do knižných dosiek, ktoré sú ďalším zásadným krokom pri tvorbe kníh a postup ich tvorby nájdete v kapitole nižšie.

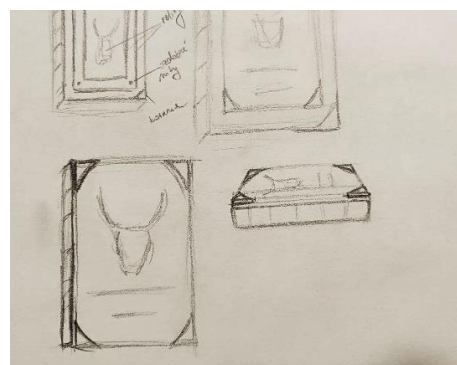
2.2.9 Tvorba knižných dosiek

Ako sme spomenuli vyššie, ďalším krokom bolo zhotovenie knižných dosiek, ktoré chránia väzbu knihy. Existuje nespočítateľné množstvo možností, ako zhotoviť, či vyzdobiť knižnú väzbu. Môže sa jednať o väzby zdobené či nezdobené, celokožené alebo polokožené, ale aj o väzby plátenné a papierové. Pre túto autorskú knihu sme sa rozhodli zvoliť celokoženú väzbu s reliéfnym zdobením a pridaním základných kovových komponentov na ochranu knižných dosiek.

Ako prvé sme si vytvorili návrh novej podoby, ako by mohli vyzerat' knižné dosky. Vychádzali sme z prostého základu, a to toho, že obsahom knihy je rozprávka *Braček jelenček*, preto sme na obal zvolili siluetu jeleňa, ktorý je ľahko čitateľný. Jedná sa o knihu pre nevidiacich, takže vyobrazenie nie je nijak prehnané, alebo komplikované.

Obr. 95: Návrhy knižných dosiek

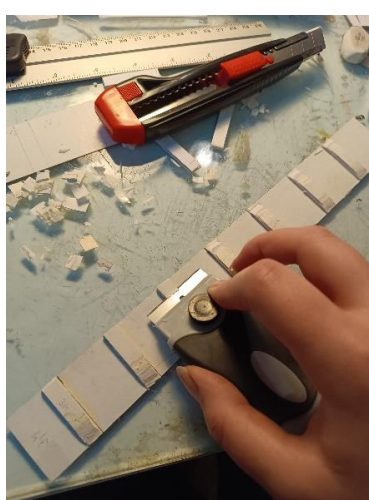
Obr. 96: Návrhy knižných dosiek

Po vytvorení návrhov sme sa priklonili k možnosti reliéfneho zobrazenia jeleňa s pridaným rámom a kovovými ochrannými komponentmi. Začali sme vytvárať knižné dosky, ktoré pozostávajú z 3 častí. Pre naše vyhotovenie sme zvolili 3 mm lepenku na knižné dosky a chromonáhradu na chrbát. Dosky sme si odmerali priamo na knižnom bloku s pridaním 6 mm do výšky a 5 mm do šírky. Chrbát na knižné dosky musí zodpovedať chrbtu knihy s pridaním 6 mm do výšky. Chrbát sme sa rozhodli ozdobiť falošnými rebrami, ktoré sme zhotovili z kaširovanej knihárskej lepenky. Túto lepenku sme nalepili na pripravený chrbát a následne zrezali a vybrúsili do oblúčikov.

Obr. 97: Lepenie rebier

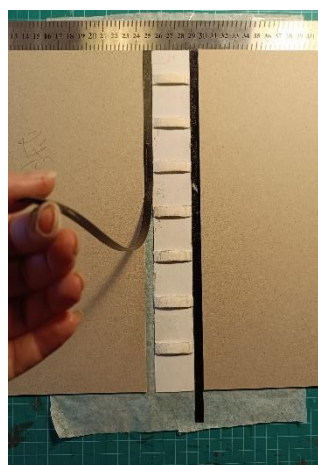

Obr. 98: Zrezávanie rebier

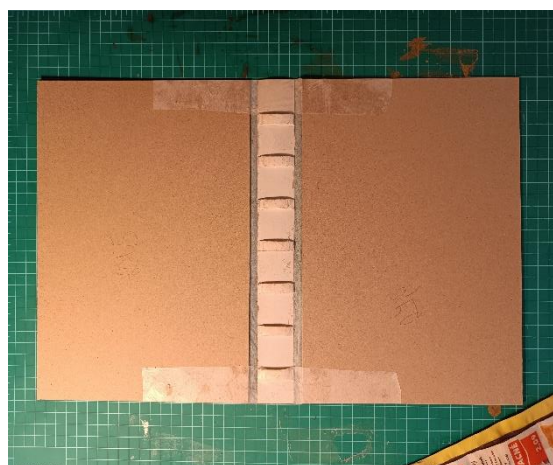

Obr. 99: Zrezávanie do oblúku

V ďalšom kroku sme si pripravili lepenkové prírezy, ktoré sme nalepili na hodvábný papier. Medzi každým prírezom musí byť odskok 8 mm, čo sme dosiahli za pomoci plastových pásov, ktoré sme po nalepení odstránili, dosky zaťažili, aby sa nám nestočili a lepidlo nechali zaschnúť.

Obr. 100: Zostavovanie dosiek

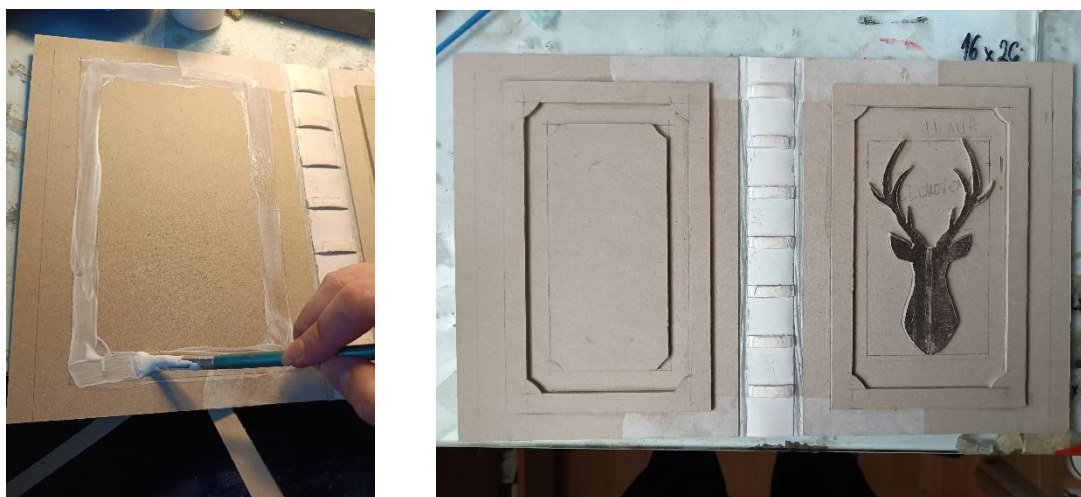
Obr. 101: Zostavené knižné dosky

Následne sme si vytvorili návrh pre výzdobu dosiek, ktorý sme preniesli na lepenky a motív sme starostlivo vyzerali z 3 mm lepenky tak, aby bol čo najpresnejší.

Obr. 102 – 104: Vyrezávanie reliéfného motívu na dosky knihy

Po vyrezaní a obrúsení ostrých hrán sme jednotlivé výrezy prilepili s disperzným lepidlom na knižné dosky a prebytočné lepidlo sme zotreli. Opäť sme dosky zaťažili, aby sa nám časti dobre spojili a nestalo sa, že sa počas ďalšej manipulácie od seba odlepia.

Obr. 105 a 106: Lepenie reliéfu na knižné dosky

Kým nám uschli predpripravené dosky, pristúpili sme ku stenčeniu usne. Ideálna pre túto prácu je teľacia useň, avšak my sme pracovali s odpadovým materiálom, takže sme zvolili vláčnejšiu kravskú useň, ktorú však bolo nutné stenčiť. Tú sme si pomocou sponiek napli na drevenú dosku a následne pre urýchlenie práce pomocou pásovej brúsky jemne stenčovali až do požadovanej hrúbky. Následne sme ešte ručne pomocou noža stenčili aj okraje usne na minimum.

Obr. 107: Napínanie usne

Obr. 108: Stenčovanie usne

Obr. 109: Zrezávanie okrajov

Po stenčení sa mohlo pristúpiť ku lepeniu usne na dosky knihy. Postupovali sme od stredu, teda ako prvý sme nalepili a vyhladili chrbát knihy. Pri tejto práci bolo nutné postupovať pomaly a obozretne, aby reliéfy boli rovnako výrazné a nič nezaniklo, preto sa dosky lepili postupne.

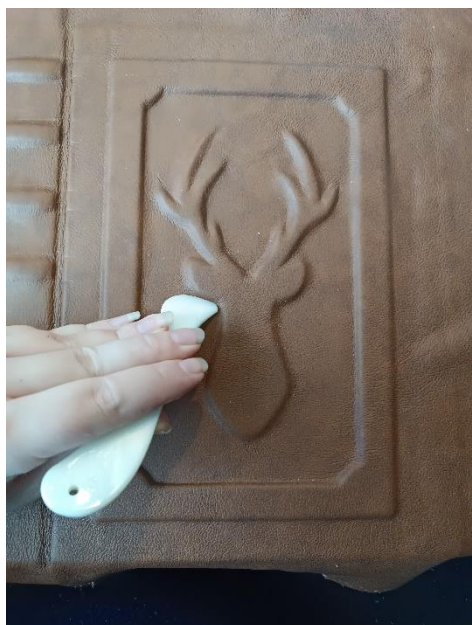

Obr. 110: Poťahovanie chrbtu knihy

Obr. 111: Zvýraznenie rebier pomocou nite

Následne sme dosky podobným spôsobom lepili ďalej po častiach, pričom bolo potrebné sa k reliéfom vracieť po celú dobu, kým lepidlo neuschlo, pretože useň je živočíšny materiál, ktorý neustále pracuje.

Obr. 112: Poťahovanie prednej dosky

Obr. 113: Poťahovanie zadnej dosky

Po potiahnutí dosiek sme pristúpili ku konečnej fázy a to k zahnutiu usne. Pred samotným zahnutím bolo nutné odstrihnúť rohy usne tak, aby nám nevznikli prebytočné vyvýšeniny. Následne sa najskôr zalepili dlhé strany a následne kratšie a useň sa opäť pomocou knihárskej kosti zahladila, aby nevznikli vzduchové bubliny.

Obr. 114: Zahladzovanie usne

Obr. 115: Potiahnuté knižné dosky

Na záver sme na dosky ešte aplikovali ochranné kovové komponenty, ktoré chránia dosky pred oderom. Tieto komponenty sme do dosiek museli nabiť kladivom, a to cez zmäkčujúcu handru, aby neprišlo ku priamemu kontaktu kladiva s kovom. Takto pripravené dosky sme zaťažili, aby sa pri schnutí nezvlnili.

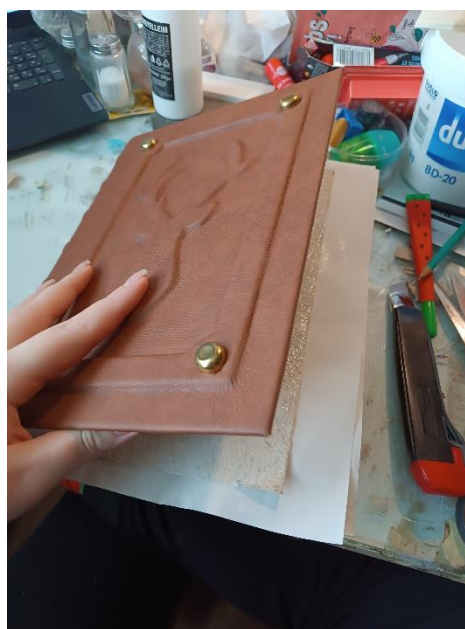

Obr. 116 a 117: Aplikácia kovových komponentov na knižné dosky

Akonáhle dosky uschli, pristúpili sme do záverečnej fázy, a to zavesenie bloku do dosiek. Škrobové lepidlo sme naniesli na vrchnú stranu predsádky a následne prilepili knižnú dosku. Tento postup sme zopakovali aj pri zadnej strane a následne knihu vložili na 20 sekúnd do lisu, aby sa strany poriadne zalepili

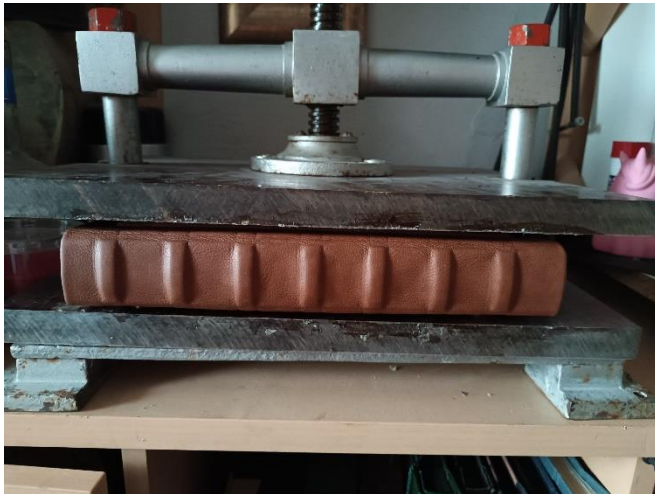

Obr. 118: Nanášanie lepidla na stránku

Obr. 119: Zavesenie knižných dosiek

Po zavesení knižných dosiek sme ešte pripevnili ozdobné kovanie aj na rohy knihy. Takto zhotovenú knihu sme na noc umiestnili medzi dosky a zaťažili, aby mohla dokonalo vyschnúť bez možnosti stočenia dosiek.

Obr. 120: Zalisovanie knihy

Obr. 121: Upevňovanie rohov

2.2.10 Zhotovenie kazety

Aby sme knihu pri prevoze alebo uložení nijak nepoškodili, rozhodli sme sa na záver zostaviť kazetu, ktorá bude chrániť knihu pred náhodným poškodením. Jedná sa o zostavovanú kazetu potiahnutú rovnakou usňou, ako je na knižných doskách.

Plášť kazety sme vytvorili z 3 mm lepenky, pričom strany kazety pozostávajú z 2,5 mm lepenky. Kazeta je zostavovaná z jednotlivých častí lepených k sebe pomocou disperzného lepidla vylievaním.

Obr. 122: Zostavovanie kazety

Obr. 123: Vylievanie kazety

Plášť kazety je robený rovnakým spôsobom, ako boli vytvárané dosky, ale uspořobený rozmerom kazety. Useň použitá na poťah kazety je zvyšková, takže bolo nutné vymerať a vyzerať potrebné veľké pásy usne, ktoré sme stencili a následne pomocou šijacieho stroja zošili k sebe. Pri šití bola naschvál použitá žltá

niť pripomínajúca zlaté kovanie na knihe. Na kazetu nebol úmyselne použitý motív, pretože slúži predovšetkým na uchovanie knihy.

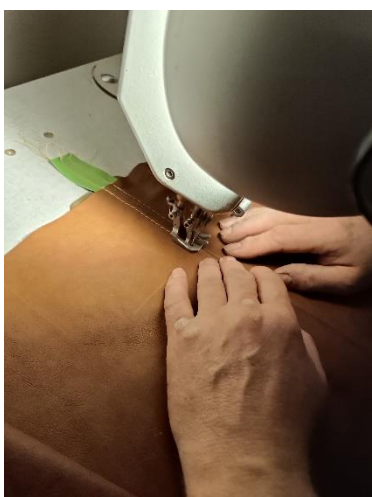

Obr. 124: Stenčenie kože

Obr. 125: Zošívanie kože

Po zošití sme pristúpili ku poťahovaniu kazety. Postup poťahovania je rovnaký, ako pri poťahovaní knižných dosiek. Začali sme na chrbte, kde sme sa sústredili na správne tvarovanie drážok a následne pokračovali cez dosky. Na záver sme zahli aj okraje usne a opäť nastrihli rožky na správne zahnutie. Takto potiahnutý plášť kazety sme nechali správne uschnúť zaťažený pod doskami.

Obr. 126: Šitie kože

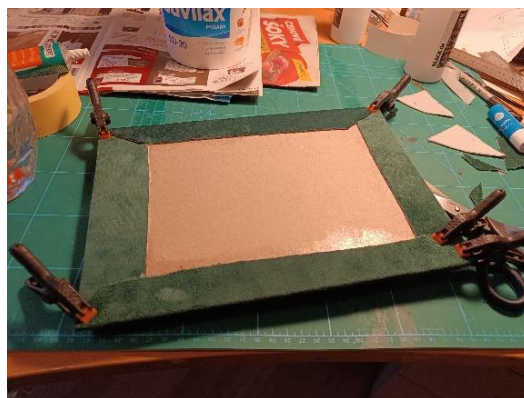

Obr. 127: Poťahovanie plášťa kazety

Kým nám správne vyschol plášť, steny kazety sme potiahli do papiera slonovinej farby a na dno kazety vytvorili polstrovaný vankúš potiahnutý semišovou látkou smaragdovo zelenej farbou, ktorý sme nalepili dovnútra kazety.

Obr. 128: Poťahovanie kazety papierom

Obr. 129: Výroba polstrovaného vankúšika

Po uschnutí je takto na mieru zhotovená kazeta pripravená plniť svoj účel. Celý proces je pomerne zdĺhavý a vyžaduje presnosť na milimeter, ale výsledok určite nie je na zahodenie. Kazeta môže slúžiť na prenos knihy na ktorú je určená, ale aj ona sama o sebe má svoju estetickú hodnotu a je súčasťou diela ako takého.

2.3 Fotodokumentácia autorskej knihy

V tejto kapitole sa nachádza obrazová fotodokumentácia výslednej autorskej knihy, ako celku, ale aj jej detailov.

Obr. 130: Autorská kniha uložená v kazete

Obr. 131: Autorská kniha na kazete – pohľad spredu

Obr. 132: Autorská kniha na kazete – pohľad zozadu

Obr. 133: Autorská kniha – pohľad spredu

Obr. 134: Autorská kniha – natočený pohľad

Obr. 135: Autorská kniha – pohľad z boku

Obr. 136: Autorská kniha – pohľad z hora

Obr. 137: Autorská kniha – detail chrbtu

Obr. 138: Autorská kniha – detail rohov

Obr. 139: Otvorená autorská kniha

Obr. 140: Otvorená autorská kniha na strane č. 28

Obr. 141: Detail strany č. 23

Obr. 142: Detail strany č. 19

3 DIDAKTICKÁ ČASŤ

Didaktická časť ukazuje tvorivé riešenie tejto autorskej knihy v praxi. Táto časť bola realizovaná na ZUŠ Spišská Nová Ves v triede Mgr. Jany Nahálkovej so žiakmi 4./2./I. ročníka a 3./2./I. ročníka. Princíp tvorby autorskej knihy u žiakov ZUŠ zostáva rovnaký, ako v práci autorky, avšak s tým rozdielom, že žiaci vytvárajú ilustráciu samostatne na nimi zvolený text, a to buď citát, báseň, pieseň, alebo iný text, ktorý si zvolili.

Techniky, ktoré sme s nimi realizovali, sa bežne na školách neučia, a tak mali možnosť si skúsiť niečo nové, možno trochu nezvyčajné, a odnieť si z toho nie len nové poznatky, ale aj artefakt, na ktorom sa spolupodieľali.

Tému sme so žiakmi začali realizovať v rámci prvej súvislej pedagogickej praxe, ale vzhľadom na jej časovú náročnosť nám bolo umožnené pokračovať vo výuke aj po ukončení praxe.

3.1 Knižný workshop – tvorba knihy pre nevidiacich

Názov pre toto časovo náročné zadanie bol odvodený z techník, ktoré žiaci vykonávali. Samotná vyučujúca, Mgr. Jana Nahálková, túto tému žiakom predstavila ako workshop, čoho sme sa držali po celú dobu, pretože je to skúsenosť, ktorú už pravdepodobne nebudú mať možnosť opäť zažiť. Žiaci si tento pojem začali spájať s niečím nezvyčajným a výnimočným, pretože boli jediní, ktorí na škole niečo podobné realizovali.

3.1.1 Zaradenie do ŠVP – ZUŠ Spišská Nová Ves

Aj napriek jedinečnosti tejto umeleckej úlohy sa nám podarilo tento projekt zaradiť do ŠVP, a to pod vzdelávací obsah: 3. rozvoj fantázie, tvorba vlastných konceptov – Spolupráca učiteľa a žiakov na vzniku nových tém a kombinácií techník.

3.2 Objasnenie témy žiakom

Na tejto hodine sa žiaci v krátkosti oboznámili s problematikou nevidiacich a vypočuli si, čo je cieľom Knižného workshopu. V úvode si vypočuli predstavenie techník, ktoré mali realizovať, a boli oboznámení aj s očakávaným výsledkom tohto zadania.. Hneď počas tejto hodiny sa pustili do hľadania textov, ktoré by ich mohli zaujať, a prvotných návrhov ilustrácií.

Príprava na vyučovaciu hodinu:

ČASOVÁ DOTÁCIA: 45 minút

TÉMA: Rozprávkový / poetický list pre nevidomého, tvorba autorskej knihy (pozn. 1. časť pri tvorbe celkového spoločného diela: Kniha pre nevidomých)

CIELE VYUČOVANIA: Žiaci sa bližšie oboznámia s problematikou čítania u nevidomých, a na základe prijatých informácií vytvoria spoločne knihu určenú pre takto zdravotne znevýhodnené osoby. Každý vytvorí poetický list, ktorý bude obsahovať text v Braillovom písme a ilustráciu formou linorytu a slepotlače.

POSTUP: Žiaci sa oboznámia s problematikou nevidomých, dozvedia sa viac o Braillovom písme, ako sa skladá, prezrú si ukážky písma, tvorby matrice a slepotlače. Na základe prijatých informácií sa následne dohodnú, či spoločne spracujú v krátkosti rozprávku, alebo si každý vyberie krátku básničku, riekanku, alebo iný text, ku ktorému vytvoria aj ilustráciu.

METÓDY A ORGANIZAČNÉ ČINNOSTI: výučba v triede, frontálna, individuálna, kooperatívna, slovná, názorno-demonštračná

DIDAKTICKÉ PROSTRIEDKY: ukážky Braillovho písma, ukážky matrice, ukážky slepotlače písma s ilustráciou na ručnom papieri, ukážky ručne šitých kníh

SCÉNAR VYUČOVACEJ JEDNOTKY S PRIBLIŽNÝM ČASOVÝM

ROZVRHOM:

5 min.- organizačný moment

10 min.- zadanie úlohy

30 min.- dohoda o spoločnom, či samostatnom spracovaní, hľadanie textov

3.3 Tvorba návrhov ku textom

V tomto vyučovacom bloku sa žiaci sústredili na tvorbu návrhov ilustrácií, ktoré by zodpovedali ich predstavám. V rámci celého bloku svoje návrhy konzultovali s vyučujúcou. Tí šikovnejší mali možnosť si už aj na notebooku prepísať svoj text do Braillovho písma, a následne v počítači upraviť svoj návrh spoločne s Braillovým písmom.

Príprava na vyučovaciu hodinu:

ČASOVÁ DOTÁCIA: 3 x 45 minút – 1 vyučovací blok

TÉMA: Rozprávkový / poetický list pre nevidomého, tvorba autorskej knihy (pozn. 2. časť pri tvorbe celkového spoločného diela: Kniha pre nevidomých)

CIELE VYUČOVANIA: Žiaci vytvoria ilustráciu korešpondujúcu s ich zvoleným textom. Následne svoj návrh v počítači upraví a svoj text prepíše do Braillovho písma.

POSTUP: Na základe predchádzajúcej hodiny si žiaci pripraví ilustráciu na nimi zvolený text, ktorú konzultujú s vyučujúcim. Následne do počítača prepíše text do Braillovho písma a priloží ilustráciu tak, aby ich príprava bola vhodná pre vyrývanie do linolea.

METÓDY A ORGANIZAČNÉ ČINNOSTI: výučba v triede, frontálna, individuálna, názorno-demonštračná

DIDAKTICKÉ PROSTRIEDKY: ukážka práce s prekladačom do Braillovho písma, ukážky ilustrácií.

SCÉNAR VYUČOVACEJ JEDNOTKY S PŘIBLIŽNÝM ČASOVÝM

ROZVRHOM:

5 min.- organizačný moment

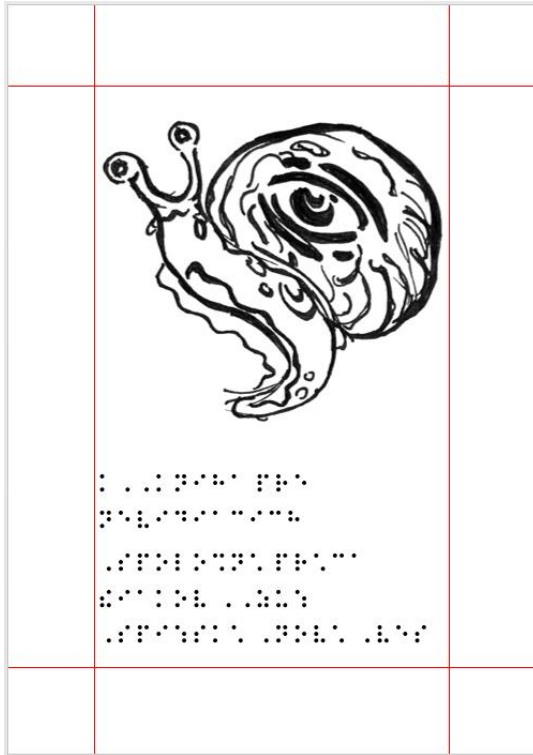
5 min.- príprava pomôcok

35 min.- tvorba návrhov na ilustrácie a tvorba ilustrácií

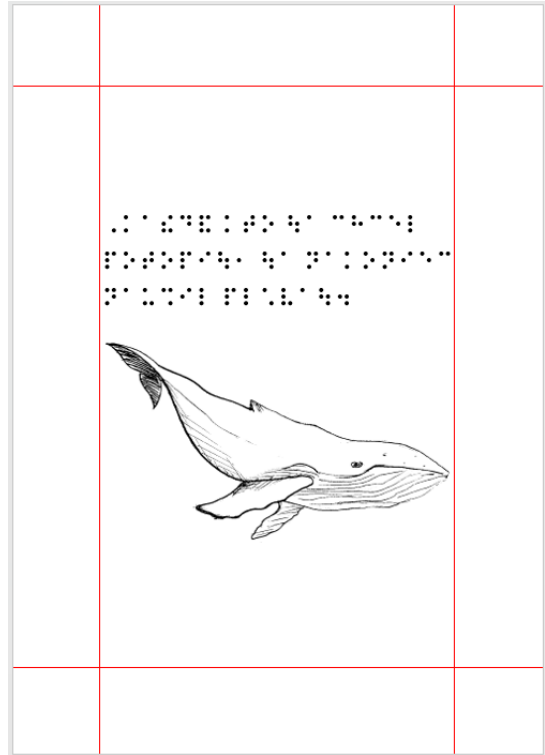
45 min.- tvorba ilustrácií

35 min.- práca na počítači – preklad textu do Braillovho písma, úprava ilustrácie

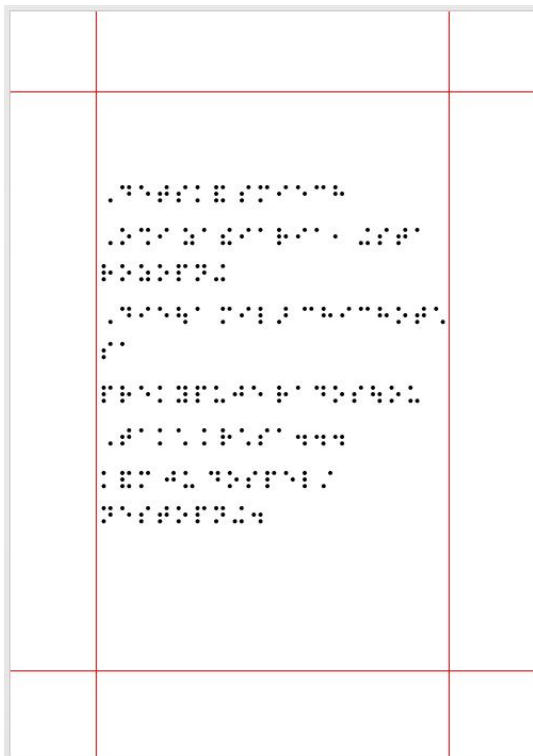
10 min.- upratovanie pracovného prostredia

Obr. 143: Návrh Riana D. – úvodná strana

Obr. 144: Návrh Natália P.

Obr. 145: Návrh Riana D.

3.4 Tvorba matric

Po príprave návrhov a ich vytlačení na tlačiarni žiaci pristúpili k prenášaniam návrhov na linoleum. Návrhy prenášali pomocou grafitového papiera a pera. Po prenesení návrhov pristúpili k vyrývaniu ilustrácií, a neskôr k vysekávaniu Braillovo písma využitím výsečnikov a kladiva.

Príprava na vyučovaciu hodinu:

ČASOVÁ DOTÁCIA: 3 x 45 minút – 4 vyučovacie bloky

TÉMA: Rozprávkový / poetický list pre nevidomého, tvorba autorskej knihy (pozn. 3. časť pri tvorbe celkového spoločného diela: Kniha pre nevidomých)

CIELE VYUČOVANIA: Žiaci na základe návrhu vytvoria grafickú maticu technikou linorytu za pomoci rydiel, špeciálnych výsečnikov a kladiva.

POSTUP: Žiaci si vytlačia svoju predlohu na tlačiarni, a pomocou grafitového papiera si ju prenású na linoleum. Následne začnú s odrývaním a vysekávaním častí, ktoré chcú mať pri tlači vyvýšené.

METÓDY A ORGANIZAČNÉ ČINNOSTI: výučba v triede, frontálna, individuálna, názorno-demonštračná

POMÔCKY: fixy, perá, papiere, pauzovací papier, tlačiareň, linoleum, rydlá, výsečníky, kladivá

SCÉNAR VYUČOVACEJ JEDNOTKY S PRIBLIŽNÝM ČASOVÝM

ROZVRHOM:

5 min.- organizačný moment

5 min.- príprava pomôcok

10 min.- tlač návrhov a príprava na prenášanie návrhov

25 min.- prenos návrhov na linoleum

45 min.- vyrývanie/vysekávanie do linolea

35 min.- vyrývanie/vysekávanie do linolea

10 min.- upratovanie pracovného prostredia

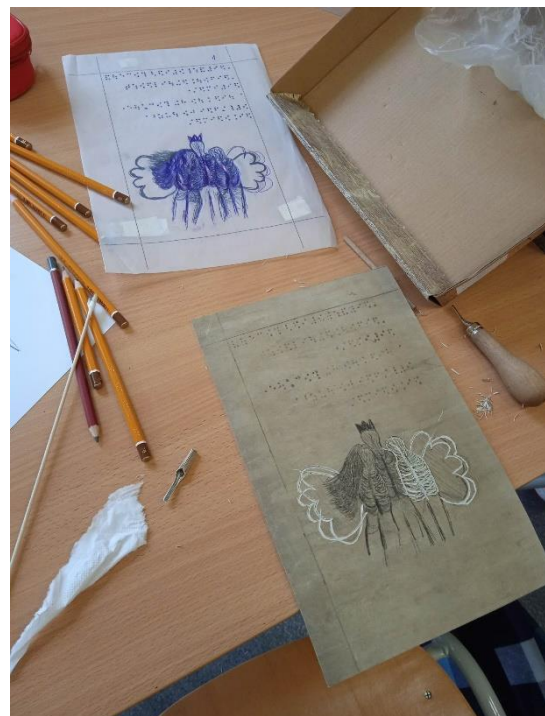
Obr. 155: Prenos návrhov

Obr. 156: Prenos návrhov

Obr. 157: Vyrývanie do linolea

Obr. 158: Vyrývanie do linolea

Obr. 159: Vysekávanie Braillovho písma

Obr. 160: Vysekávanie Braillovho písma

Obr. 161: Vysekávanie Braillovho písma

Obr. 162: Vysekávanie Braillovho písma

3.5 Tvorba ručného papiera

Keďže sa realizácia tohto workshopu konala v marci a neskorších mesiacoch, vzhľadom na dobré počasie, bolo možné vykonávať výrobu ručného papiera vonku. ZUŠ má k dispozícii rozsiahly altánok, v ktorom bolo možné vyrábať ručný papier bez priestorového obmedzenia. V tomto kroku si žiaci vyskúšali tvorbu ručného papiera, a prešli si všetkými štádiami výroby, vďaka čomu mali možnosť tento papier využiť pri tvorbe svojich kníh..

Príprava na vyučovaciu hodinu:

ČASOVÁ DOTÁCIA: 3 x 45 minút – 4 vyučovacie bloky

TÉMA: Rozprávkový / poetický list pre nevidomého, tvorba autorskej knihy (pozn. 4. časť pri tvorbe celkového spoločného diela: Kniha pre nevidomých)

CIELE VYUČOVANIA: Žiaci sa oboznámia s tvorbou ručného papiera a prejdú si celým procesom jeho tvorby. Po ukončení vyučovacieho celku ovládajú technologický postup výroby papiera a vedia ho aplikovať v praxi.

POSTUP: Žiaci si pozrú názornú ukážku výroby ručného papiera, ktorú im z inštruuje vyučujúci, a následne si prechádzajú všetkými fázami tvorby ručného papiera.

METÓDY A ORGANIZAČNÉ ČINNOSTI: výučba v exteriéri, inštruktáž, frontálna, individuálna, názorno-demonštračná

POMÔCKY: skartovaný papier, mixér, voda, kaďa, sitá, handry, sušiče, lis, drevené dosky

SCÉNAR VYUČOVACEJ JEDNOTKY S PRIBLIŽNÝM ČASOVÝM

ROZVRHOM:

5 min.- organizačný moment

5 min.- príprava pomôcok

10 min.- inštruktáž k tvorbe ručného papiera

25 min.- tvorba ručného papiera

45 min.- tvorba ručného papiera

35 min.- tvorba ručného papiera

10 min.- upratovanie pracovného prostredia

Obr. 163: Názorná ukážka tvorby papiera

Obr. 164: Názorná ukážka tvorby papiera

Obr. 165: Ukážka prekrývania handarmi

Obr. 166: Ukážka lisovania

Obr. 167: Odkrývanie handier

Obr. 168: Sušenie

Obr. 169: Tvorba papiera

Obr. 170: Tvorba papiera

Obr. 171: Pridávanie papieroviny

Obr. 172: Pridávanie papieroviny

Obr. 173: Tvorba papiera

Obr. 174: Tvorba papiera

Obr. 175: Vyklápanie papiera

Obr. 176: Snímanie zo sita

Obr. 177: Lisovanie

Obr. 178: Snímanie a sušenie papiera

Obr. 179: Mixovanie papieroviny   **Obr. 180:** Mixovanie papieroviny

Obr. 181: Z procesu výroby papiera

Obr. 182: Čerpanie papiera

Obr. 183: Čerpanie papiera

Obr. 184: Z procesu výroby papiera

3.6 Tlač matric na ručný papier

Predposledným krokom pri tvorbe autorskej knihy je samotná tlač matric na ručný papier. Keďže v škole je dostupný jeden grafický lis, tlač sa konala postupne vo dvojiciach, kde si pri tlači žiaci navzájom pomáhali a kontrolovali sa.

Príprava na vyučovaciu hodinu:

ČASOVÁ DOTÁCIA: 3 x 45 minút – 3 vyučovacie bloky

TÉMA: Rozprávkový / poetický list pre nevidomého, tvorba autorskej knihy (pozn. 5. časť pri tvorbe celkového spoločného diela: Kniha pre nevidomých)

CIELE VYUČOVANIA: Žiaci si vyskúšajú slepotlač pomocou grafického lisu a vytlačia svoje matrice na príslušné strany v knihách v počte 14 kusov. Naučia sa správne narábať s lisom a vyskúšajú si tlač na ňom.

POSTUP: Na základe inštrukcií od vyučujúceho si žiaci vyskúšajú tlač ich vlastných matric na ručný papier. Žiaci pracujú vo dvojiciach a navzájom si pomáhajú pri tlači.

METÓDY A ORGANIZAČNÉ ČINNOSTI: výučba v triede, inštruktáž, individuálna, názorno-demonštračná

POMÔCKY: ručný papier, grafický lis, filc, matrice

SCÉNAR VYUČOVACEJ JEDNOTKY S PRIBLIŽNÝM ČASOVÝM

ROZVRHOM:

5 min.- organizačný moment

5 min.- príprava pomôcok

10 min.- inštruktáž k tlači matric

25 min.- tlač matric

45 min.- tlač matric

35 min.- tlač matric

10 min.- upratovanie pracovného prostredia

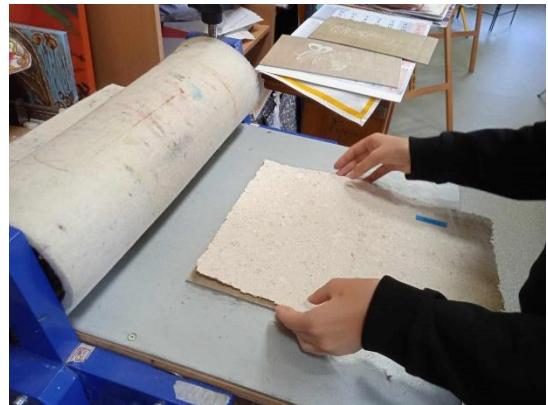
Obr. 185: Príprava kníh

Obr. 186: Príprava kníh

Obr. 187: Navlhčenie hrubého papiera

Obr. 188: Vymeranie umiestnenia

Obr. 189: Umiestnenie tlače

Obr. 190: Tlač na grafickom lise

Obr. 191: Ukážka tlače

Obr. 192: Tlač na grafickom lise

Obr. 193: Odnímanie papiera

Obr. 194: Tlač kníh

3.7 Šitie knihy

Na záver si žiaci ešte vyskúšali, spôsob šitia knihy na plátenné prúžky. Každý žiak si ušil svoju vlastnú knihu, ktorú si následne aj odniesol so sebou.

Príprava na vyučovaciu hodinu:

ČASOVÁ DOTÁCIA: 3 x 45 minút – 1 vyučovací blok

TÉMA: Rozprávkový / poetický list pre nevidomého, tvorba autorskej knihy (pozn. 6. časť pri tvorbe celkového spoločného diela: Kniha pre nevidomých)

CIELE VYUČOVANIA: Žiaci si ušijú svoju vlastnú autorskú knihu na základe postupu, ktorý im predvedie vyučujúci. Po ukončení si odnesú svoju vlastnú knihu, ktorú si osobne ušili, a na ktorej obsahu sa spolupodieľali.

POSTUP: Žiaci si vypočujú inštrukcie od vyučujúcej, a následne spoločne každý ušije svoju knihu. S inštruktážou sa postupuje po štádiách šitia, aby sa nikto nestratil. Po dokončení šitia si svoju knihu označia menom, aby nenastalo nedorozumenie o vlastníctve kníh.

METÓDY A ORGANIZAČNÉ ČINNOSTI: výučba v triede, inštruktáž, individuálna, názorno-demonštračná

POMÔCKY: knihy, niť, ihla, včelí vosk, nožnice, orezávač, plátenné prúžky, knihárska kosť, ručný lis

SCÉNAR VYUČOVACEJ JEDNOTKY S PRIBLIŽNÝM ČASOVÝM

ROZVRHOM:

5 min.- organizačný moment

5 min.- príprava pomôcok

10 min.- inštruktáž k šitiu kníh

25 min.- šitie kníh s pomocou vyučujúceho

45 min.- šitie kníh s pomocou vyučujúceho

35 min.- šitie kníh s pomocou vyučujúceho

10 min.- upratovanie pracovného prostredia

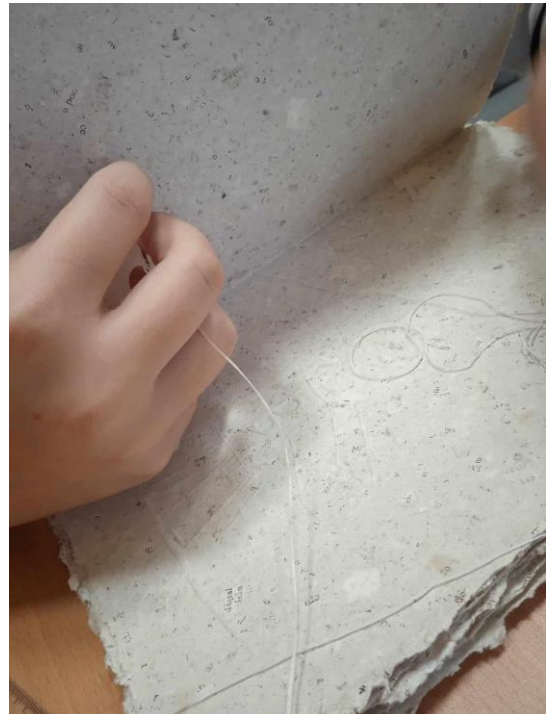
Obr. 195: Narezávanie dier

Obr. 196: Šitie knihy

Obr. 197: Oduzlovanie nite

Obr. 198: Šitie knihy

3.8 Reflexia

Po ukončení sme si spoločne so žiakmi sadli a porozprávali sa o tom, čo sa dialo, či sa dozvedeli niečo nové, či mali s témou predchádzajúce skúsenosti. Keďže žiaci neboli zvyknutí rozprávať sa o priebehu práce, či o pocitoch, ktoré prežívali počas plnenia zadania, po krátkom rozhovore sa zhodli na tom, že by radšej prijali písomnú reflexiu.

Na samom začiatku reflexie mali zhodnotiť, ako sa im páčila téma, na ktorej pracovali. Názory boli prevažne pozitívne, ako môžeme sledovať napríklad u Riany D., ktorá píše: „Páčil sa mi nápad/ návrh tejto témy/práce, veľmi rada som robila návrhy. (Ďakujem, že som mohla byť na prvej/titulnej strane).“ Na druhej strane sa objavili aj žiaci, ktorí z témy neboli úplne nadšení, alebo nevidia jej využitie v budúcnosti. Michal K. uvádza, že téma nebola zlá, považuje to za dobrú skúsenosť, ale vo výsledku ho tento projekt nebavil. Bruno Š. vidí nedostatok v tom, že po čase to, čo realizovali vyjde z módy. Tento názor sa nikomu ani nesnažíme vyvrátiť, pretože je možné, že časom sa zabudne na podobné techniky, ale v tejto práci išlo o to, aby aj mladšia generácia bola oboznámená so staršími technikami a pri prebudení záujmu u žiakov možno aj oni dospejú k tomu, že chcú svoje poznatky a schopnosti rozširovať a predávať ich ďalej.

Z ďalších odpovedí vyplynulo, že to pre nich bola prevažne nová skúsenosť, ktorá však bola zväčša pozitívna, a pre niektorých aj využiteľná do budúcnosti. Alexandra G. sa ku otázke, či si z týchto hodín niečo odniesla odpovedala takto: „Dost som sa naučila, pripraviť papier, pracovať v kolektíve, šiť si knihu.“ V reflexii sa vyjadrila aj vyučujúca Mgr. Jana Naháľková, ktorá napísala: „Vďaka tejto téme/technike/spracovaniu som zistila, že žiaci dokážu zvládnuť aj v dlhšom časovom rozmedzí takýto typ techniky - kombináciu. Verila som, že to zvládnem do konca. Dokonca zvládli aj tímovú prácu. Častejšie aplikovanie do vyučovania techniku ručne robeného papiera. Žiakov zaujala- doposiaľ to bolo pre nich nepoznané (z dôvodu náročnosti nerealizované).“

Väčšina žiakov mala skúsenosti len s vyrývaním do linolea a nebola oboznámená s ostatnými technikami, takže si pri tejto práci žiaci vyskúšali niečo nové, nezvyčajné, k čomu sa v budúcnosti možno už nedostanú.

U každého žiaka sme sledovali, že v istom bode procesu má svoje silné, či slabé stránky a to či už vo vyrývaní, tvorbe papiera, či šití kníh. Liana H. svoje

nedostatky vidí najmä v grafike, síce jej to nešlo najhoršie, ale sama si priznáva, že je tam priestor na zlepšenie sa.

Vďaka ich odpovediam sme sa však dozvedeli aj to, že by si niektoré časti procesu radi zopakovali, pretože to bolo pre nich dostatočne atraktívne. Eliška Š. píše: „Určite by som si to ešte chcela zopakovať. Celý proces.“ Na druhej strane viacero žiakov by si skôr vybralo na zopakovanie len istú časť z procesu, čo môžeme vidieť v odpovedi u Igora D.: „Áno, okrem rytia do linolea, najviac by som si zopakoval šitie knihy.“

Na záver mali žiaci zhodnotiť nielen ich výkon, ale aj výkon vyučujúcej, v tomto prípade teda Bc. Bianku Krotkú. Žiaci sa mali vyjadriť, ako sa im s ňou pracovalo. Riana D. o vyučujúcej napísala: „Veľmi pozitívna, škoda, že nemáme viac takýchto učiteľov s mladým/ novým mindsetom (premýšľaním), humorom, mám rada jej humor a povahu. To, ako vystupuje pri nás, príde mi vždy príjemná, vždy nám pomohla a vysvetlila, keď nám niečo nešlo, alebo keď sme sa nechápali. V skratke príjemná, vtipná osoba.“ Úprimná reakcia žiakov nás veľmi potešila a aj to, že si niektorí žiaci povšimli aj to, že učiteľ je tiež len človek, ktorý môže mať svoje lepšie a horšie dni a to sa odrazilo v reflexii od Natálií M.: „Bola veľmi super a aj keď niekedy bolo vidieť, že je unavená, alebo smutná vždy nás rozosmiala a naučila nás neskutočne veľa vecí. Som veľmi rada, keď príde.“

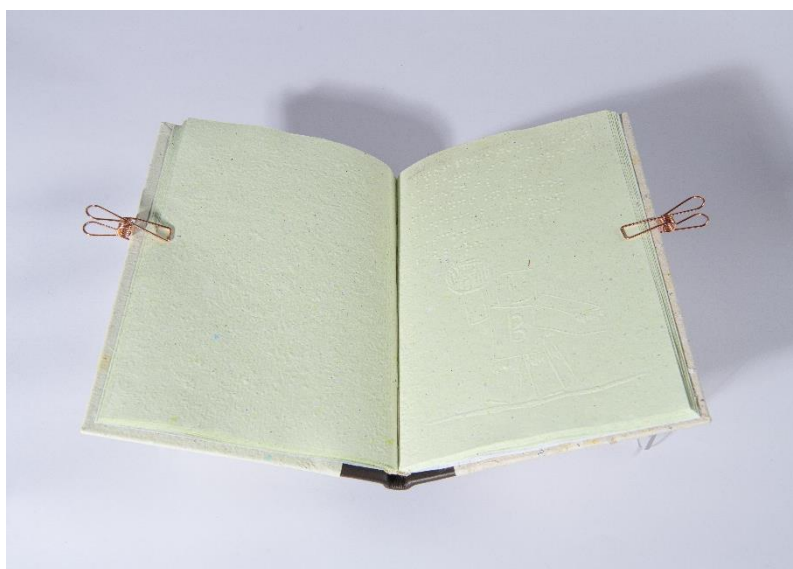
Na záver sa k výkonu Bc. Bianky Krotkej vyjadrila aj Mgr. Jana Nahálková a to týmito slovami: „Bc. Bianka Krotká bola maximálne pripravená. Téma premyslená do detailov. Priateľská komunikácia, výborná motivácia, demonštrácia postupov práce pri každej technike. Používala často metódu pochvaly, ukážky, vysvetľovania, čo viedlo k samotnému splneniu cieľa práce. Páčilo sa mi, akým spôsobom pristupovala k žiakom a každého odmenila na pamiatku spoločnou autorskou knihou. Šikovná osôbka, verím, že ešte veľa toho dokáže.“

Všetky písomné reflexie žiakov sú dostupné v Prílohe č. 2, a to vrátane reflexie od Mgr. Jany Nahálkovej – cvičnej učiteľky a vyučujúcej skupiny.

3.9 Fotodokumentácia autorskej knihy žiakov ZUŠ

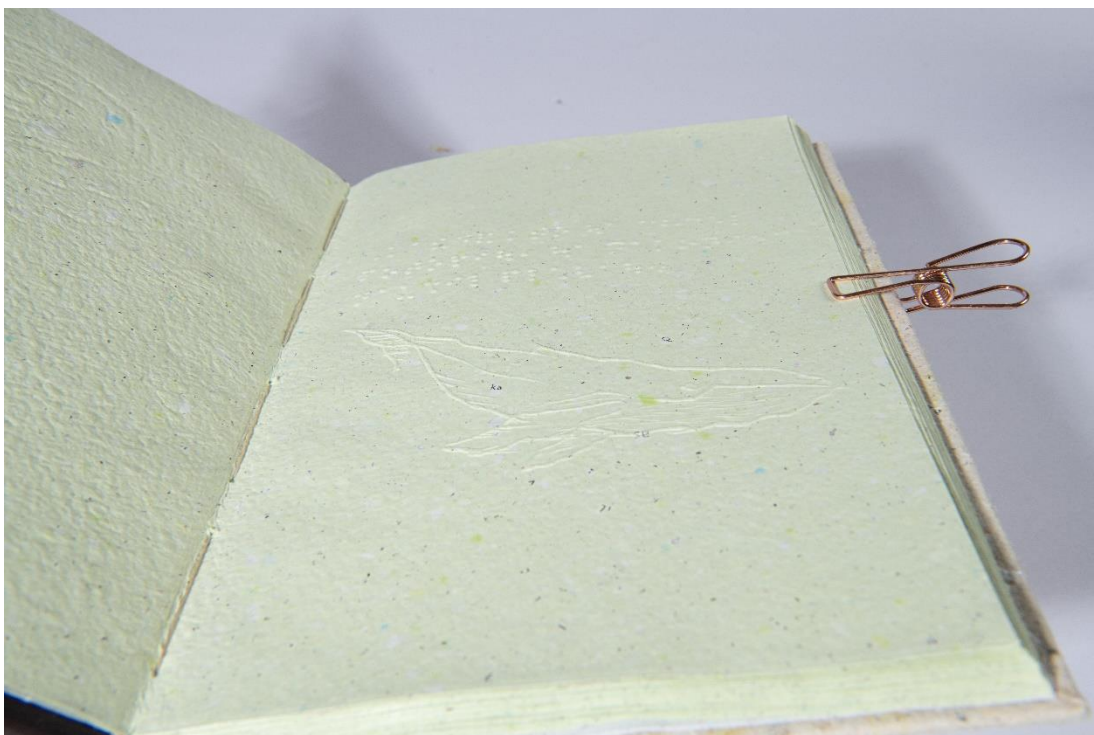

Obr. 199: Autorská kniha žiakov ZUŠ

Obr. 200: Otvorená autorská kniha žiakov ZUŠ

Obr. 201: Detail strany – ilustrácia: Natália P.

Obr. 202: Detail strany – ilustrácia: Natália M.

Obr. 203: Detail strany – ilustrácia: Elena R.

Obr. 204: Detail strany – ilustrácia: Michal K.

ZÁVER

Výstupom tejto diplomovej práce je autorská kniha pre nevidiacich, ktorá svojim vzhlľadom môže pripomínať historizujúce väzby kníh, ale jej spracovanie odpovedá moderným technologickým postupom. Spracovanie takejto knihy je veľmi chýlostivé, pretože nemožno dbať len na remeselné prevedenie daného artefaktu, ale je nutné dbať aj na umelecké prevedenie, ktoré sme sa v tejto práci snažili zdôrazniť.

Okrem toho sme sa obsahom knihy snažili priblížiť problematiku nevidiacich, ktorú často obchádzame a zároveň k nej máme tak blízko. Autorka tejto diplomovej práce pochádza z prostredia, kde problematika nevidomých nie je až tak opomínaná, pretože ústav pre nevidiacich nachádzajúci sa v Levoči je od jej bydliska len niekoľko kilometrov. Navzdory tejto skutočnosti samotná autorka práce pociťuje, že komunita je nedostatočnou inklúziou do veľkej miery segregovaná, čo má aj napriek túžbe komunity zaradiť sa do bežného života za následky jej pretrvávajúci pocit odcudzenia, a okolie často nedokáže pochopiť každodenné ťažkosti tejto komunity.

V prvej, teoretickej časti sme sa snažili o spracovanie teoretických poznatkov o problematike, ktorá nás v tejto práci zaujala tak, aby zodpovedali následnej praktickej časti, kde sme sa venovali samotnej tvorbe autorskej knihy. Jej postup bol zdĺhavý a náročný, avšak napriek všetkým prekážkam sa nám podarilo spracovať jedinečnú autorskú knihu, ktorej obsah je ešte dôležitejší, ako samotný vzhlľad.

Posledná, didaktická časť vyobrazuje, ako sa touto problematikou zaoberajú aj žiaci vo veku 13 – 14 rokov, pre ktorých bola táto oblasť viac-menej nezáma, a taktiež doteraz neboli oboznámení s technikami, ktoré stoja za vznikom takejto knihy. Niektoré časti síce považovali za príliš zdĺhavé, no celý projekt bol pre nich veľkou výzvou, pretože nikdy predtým nepracovali na tak časovo náročnom zadaní, a výsledok je viac, ako uspokojivý.

Šíriť tvorbu starších techník, ktoré v dnešnej dobe už zanikajú, je podľa autorky naozaj potrebné, pretože tradičné knihárske remeslo už nie je pre mládež atraktívne, a ani si neuvedomuje, koľko práce stojí za vytvorením jednej knihy. Práve to je jedným z dôvodov, prečo si autorka zvolila túto tému a prevedenie. Ku knihám má silný vzťah nie len v literárnej, ale aj v tej remeselnej sfére, a túžila svoje poznatky posunúť ďalším generáciám, ktoré by v tejto oblasti taktiež mohli nájsť záľubu.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Literárne zdroje

BAUER, A. Grafika – knížka pro každého. Olomouc: Rubico, 1999. ISBN 80-85839-34-2

BOHATCOVÁ, M. a kol. *Česká kniha v proměnách staletí*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-131-0

BUBLA, F., SONBERG, J., ed. *Československé bibliofilské tisky*. Praha: Státní knihovna ČSR - Národní knihovna, 1971. Bibliografický katalog ČSSR.

ČERMÁK J. a KOČÍ, A. *Universum: všeobecná encyklopedie*. Sv. 4, Praha: Odeon, 2001. ISBN 80-207-1060-4.

DAŇHELKA, J.: *K první české tištěné knize*. In: Dar přátelství. Olomouc 1955, s. 24 – 32.

DECKER, V. *Dejiny ručnej výroby papiera na Slovensku*. Martin: Matica slovenská, 1982. Teória a výskum.

DĚDINOVÁ, T. 2008. *Fenomén kniha: výtvarná výchova a umění knihy*. Boskovice: Albert, 2008. 925 s. ISBN 978-807-3261-566

DOLENSKÝ, C. *Domácí knihařství*. Praha: Šolc a Šimáček, [1921]. Knihovna šťastného domova.

FRANCOVÁ, J. a kol. *FK 15: umění autorské knihy a výtvarná výchova*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2016. ISBN 978-80-210-8471-1.

HAMANOVÁ, P. *Z dějin knižní vazby od nejstarších dob do konce 19. století*. Praha: Orbis, 1959. Lidová umělecká výroba a řemeslo.

HAZUKOVÁ, H., ŠAMŠULA, P. *Didaktika výtvarné výchovy I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-237-7.

KNEIDL, P. *Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven*. Praha: NS Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6.

KOČMAN, J. H, 1997. *J.H. Kocman: autorské knihy a papíry*. Praha: Galerie Rudolfinum, 1997. 47 s. ISBN 80-902194-2-X

KRÁL, J. *Moderní knihařství: souborné zpracování poznatků oboru*. Brno: Knihař, 1999. ISBN 80-901924-8-3.

KREJČA, A. *Grafické techniky*. Praha: Aventinum nakladatelství, s.r.o., 1995. ISBN 80-85277-48-4

LJACHOV, Volja Nikolajevič. *Nástin teorie knižního umění*. Praha: Odeon, 1975.

MACHALICKÝ, J. *Česká grafika šedesátých let: Kat. výstavy : Národní galerie v Praze Sbírká grafiky, Palác Kinských : od 20. ledna do 27. února 1994*. Praha: Národní galerie, 1994. ISBN 80-7035-063-6.

NĚMEC, B., ed. *Ottův slovník naučný nové doby: dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému*. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-057-8.

PAUKNEROVÁ, P. *Krásné pevné knihy: Nejkrásnější knihy roku 2012*. Art+Antiques. 2013, č. 05, s. 38 – 42.

PLEŠTILOVÁ, A. a L. ROHANOVÁ. *Na konci byla kniha*. [Praha]: Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, 2020. Post Scriptum (UMPRUM). ISBN 978-80-88308-15-7.

RENOTIÈRE, G. *Autorská kniha – střet tradice a experimentu (Autorská kniha ze sbírek muzea umění Olomouc)*. Brno, 2009. Dizertačná práce. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta výtvarných umění. Vedúci práce Doc. PhDr. Petr Spielmann Dr. h. c.

ROESELVÁ, V. *Didaktika výtvarnej výchovy V., nejen pro základní umělecké školy*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-7290-058-7.

SCHRAENEN, Guy a kol. *Fragment : "livres d'artistes" collection A.S.P.C.* Saint Yrieix la Perche: Pays Paysage, France, 1995. ISBN 9782950524751. OCLC 81217942

SLOVENSKÉ CENTRUM DIZAJNU. *Časopis o dizajne: Designum 4/2021*. Bratislava: Slovenské centrum dizajnu, 2021, s. 70 – 72. ISSN 1335-034x

SPOLEK ČESKÝCH BIBLIOFILŮ. *Karel Dyrynk, Martin Dyrynk: dvě generace v české bibliofilii : 1908/2008 - sto let Spolku českých bibliofilů : výstava, typografie*. [Praha: Spolek českých bibliofilů, 2008].

TOBOLKA, Z. V. *Český slovník bibliografický*. V Praze: Česká akademie, 1910. Sbíрка pramenův ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a v Slezsku.

URBAN, O. M. a Luboš MERHAUT. *Moderní revue: 1894-1925*. Praha: Torst, 1995. ISBN 80-85639-63-7.

VAKRČKA, A. *Knihářství – Technologie ruční výroby*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. Edice Učebnice pro střední školy. ISBN 80-04-24519-6

VODIČKOVÁ, H. a J. CEJPEK. *Terminologický slovník knihovnický a bibliografický*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1965. Publikace státních vědeckých knihoven.

ZUMAN, F., VYKYDAL, M. a J. KORDA, ed. *Papír: historie řemesla a výrobní techniky*. [Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1983-1985].

Internetové zdroje

BODMAN, S. *Artists' Books #38: Love poems in Braille by Stevie Ronnie*. Online. 2019. © a-n The Artists Information Company. Posledná zmena: 3.4.2019. Dostupné z: <https://www.a-n.co.uk/news/artists-books-38-love-poems-in-braille-by-stevie-ronnie/> . [citované 2024-02-12].

Braillovo písmo. LORM – Společnost pro hluchoslepé. Online. © 2015. Dostupné z: <https://www.lorm.cz/pro-hluchoslepe/komunikace-hluchoslepych/braillovo-pismo/> . [citované 2024-02-16].

BUŘILOVÁ, M. *Kniha jako fenomén lidské komunikace*. Online. 2019. Posledná zmena: 1.8.2019. Dostupné z: <https://www.vovcr.cz/odz/tech/200/page00.html>. [citované 2024-01-09]

BÜNGEROVÁ, V. *Stručná história knihy v slovenskom umení*. Online. 2019. Flash Art. © 2024 Flash Art. Posledná zmena: 5.9.2019. Dostupné z: <https://flashart.cz/2019/09/05/strucna-historia-knihy-v-slovenskom-umeni/>. [citované 2024-01-08].

Curriculum Vitae – Doc. Dr. Jiří Hynek Kocman. Online. jhkocman.cz. Dostupné z: <https://jhkocman.cz/curriculum-vitae.htm> . [citované 2024-02-11].

ČECHLOVSKÁ, M. *Život sevřený do hřbetů. Výstava připomíná Váchala i jeho vlastnoručně tištěné knihy*. Online. 2019. Posledná zmena: 7.4.2019, 15:51. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/josef-vachal-pavel-hajek-galerie-kodl-vystava-kniha-umeni/r~71a3f228593b11e9a049ac1f6b220ee8/> . [citované 2024-02-14].

DAVIDSON, L. *Unique books*. Online. Dostupné z: <https://www.lauradavidsonbooks.com/work-avenue#/new-page/> . [citované 2024-02-10].

Diamantová sůtra byla napsána 11. května 868. Online. ČT24, © Česká televize. Posledná zmena 9.5.2008, 11:40. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/kultura/diamantova-sutra-byla-napsana-11-kvetna-868-148295>. [citované 2024-01-12].

Elisabetta Gut. Online. National Museum of Women in the Arts. © Copyright 2024, National Museum of Women in the Arts. Dostupné z: <https://nmwa.org/art/artists/elisabetta-gut/>. [citované 2024-02-16].

Elisabetta Gut. Online. Paolo Cortese Gallery. 2020 © Paolo Cortese. Dostupné z: <https://paolocortese.gallery/en/elisabetta-gut/>. [citované 2024-02-16].

Eliška Čabalová: „Každé řemeslo si zaslouží poctivost, um a touhu po dokonalosti.“. Online. 2022. i-region.eu. © 2018-2024 i-region.eu. Posledná zmena: 19.6.2022. Dostupné z: <https://www.i-region.eu/cs/clanky/kultura/eliska-cabalova-kazde-remeslo-si-zaslouzi-poctivost-um-a-touhu-po-dokonalosti.html>. [citované 2024-02-14].

Facebook. *Stenografía 2017 – Braille Art*. Online. 2017. Posledná zmena: 27.10.2017. Dostupné z: <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.836929629800071&type=3>. [citované 2024-02-15].

FIEDLER, J. *Diamantová sútra je najstarší tištěnou knihou světa: Nalezena byla v jeskyni a je o 586 let starší než Gutenbergova bible*. Online. 2021. Posledná zmena 11.5.2021, 15:14. Dostupné z: <https://g.cz/diamantova-sutra-je-nejstarsi-tistenou-knihou-sveta-nalezena-byla-v-jeskyni-a-je-o-586-let-starsi-nez-gutenbergova-bible/>. [citované 2024-01-12].

GOČAL, K. *Bibliofilie – história krásnej knihy na Slovensku*. Online. 2010. © 2010, karol gočal. Dostupné z: <https://bibliofilie.webnode.sk/pokus-o-definiciu-bibliofilie/>. [citované 2024-01-09].

HAMPL, D. *Arnošt Procházka – životopis*. Online. Rozbor-dila.cz. Dostupné z: <https://rozbor-dila.cz/arnost-prochazka-zivotopis/>. [citované 2024-02-01].

HEVIER, D. *Knihy v jednom čísle*. Online. 2008. Tyzden.sk. Posledná zmena: 4.10.2008. Dostupné z: <https://www.tyzden.sk/casopis/3362/knihy-v-jednotnom-cisle/?ref=kat>. [citované 2024-01-04].

Jindřich Svoboda. Online. 2022. Internetová encyklopedie dějin Brna 2020. Posledná zmena: 22.2.2022. Dostupné z: https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=7609 . [citované 2024-02-13].

Jindřich Svoboda – životopis. Online. © 2008 - 2024 Databazeknih.cz. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/jindrich-svoboda-26436> . [citované 2024-02-13].

Jiří Samek – Z lina. Online. 2016. Galerie La Femme. Dostupné z: <https://www.glf.cz/cz/vystavy/jiri-samek-z-lina/> . [citované 2024-02-10].

Josef Váchal – životopis. Online. © 2008 - 2024 Databazeknih.cz. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/josef-vachal-902> . [citované 2024-02-14].

Journey By Dots – Braille Art Exhibition. Online. 2022. Vision Foundation. © 2024. Posledná zmena: 20.4.2022. Dostupné z: <https://www.visionfoundation.org.uk/news-category/journey-by-dots-braille-art-exhibition/> . [citované 2024-02-16].

Kniha. Online. 2017. Encyclopaedia Beliana, © Centrum spoločných činností Slovenskej akadémie vied, Encyklopedický ústav. Dostupné z: <https://beliana.sav.sk/heslo/kniha>. [citované 2024-01-09].

Kochi Muziris Biennale introduces Braille texts, becomes torch-bearers for inclusive art festivals. Online. 2019. Newz Hook- Changing Attitudes towards Disability. © 2023. Posledná zmena: 22.3.2019. Dostupné z: <https://newzhook.com/story/21745/> . [citované 2024-02-15].

KOTHEROVÁ, S. *Proseminář k buddhismu II. – Diamantová sůtra (Vadžraččhédiká pradžňápáramitá sůtra)*. Online. 2011. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1421/jaro2011/RLB311/um/Diamantova_sutra_prezentace.pdf . [citované 2024-01-12].

KRÁTKY, L. *Krásna kniha na Slovensku*. Online. 2021. © 2010 – 2024 Slovenské centrum dizajnu. Dostupné z: <https://scd.sk/clanky/krasna-kniha-na-slovensku/>. [citované 2024-01-09].

Malaysian artist's new series allows visually impaired to engage with art. Online. 2023. The Star. © 1995- 2024 Star Media Group Berhad. Posledná zmena: 27.4.2023, 16:11. Dostupné z: <https://www.thestar.com.my/lifestyle/culture/2023/04/27/malaysian-artist039s-new-series-allows-visually-impaired-to-engage-with-art> . [citované 2024-02-16].

Nejstarší domácí tisk. Online. Národní knihovna České republiky, © 2012 Národní knihovna České republiky. Dostupné z: <https://text.nkp.cz/o-knihovne/zakladni-informace/klementinska-nej/nejstarsi-domaci-tisk>. [citované 2024-01-13].

O papieri. Online. PETRUS papier. Ručná výroba papiera. Dostupné z: <https://www.rucnypapier.sk/index.php?op=opapieri&lang=sk> . [citované 2024-02-20].

Olbram Zoubek (* 1926 † 2017). Online. Paměť národa. © Osudy umělců v komunistickém Československu. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/zoubek-olbram-20151029-0> . [citované 2024-02-10].

Ručný papier a jeho história. Online. Chránená dielňa. © 2010 ADDY s.r.o. Dostupné z: <https://www.addy.sk/ponuka/rucna-vyroba-rucny-papier-a-vyrobky-slovak-style/rucny-papier-a-jeho-historia.html> . [citované 2024-02-20].

Seeing without Seeing - Clarke Reynolds visual art by a blind artist. Online. Clarke Reynolds – Blind Braille Artist. Dostupné z: <https://www.seeingwithoutseeing.com/> . [citované 2024-02-15].

Stevie Ronnie. Online. © Mark Devereux Projects 2024. Dostupné z: <https://markdevereuxprojects.com/artist/stevie-ronnie/> . [citované 2024-02-12].

The Braille Art Project: Graffiti for Blind People. Online. 2017. Little Black Book. © 2005-2023 LBB. Posledná zmena: 10.11.2017. Dostupné z: <https://www.lbbonline.com/news/the-braille-art-project-graffiti-for-blind-people>. [citované 2024-02-15].

“THE IDEAL BOOK”: WILLIAM MORRIS AND THE KELMSCOTT PRESS. Online. 2021. William Morris society. © The William Morris Society 2024. William Morris Society & Museum, Kelmscott House, 26 Upper Mall, Hammersmith, W6 9TA. Dostupné z: <https://williammorrissociety.org/current-exhibitions/the-ideal-book-william-morris-and-the-kelmscott-press/>. [citované 2024-01-15].

Úvod. Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana. Online. KTN. Dostupné z: <https://www.ktn.cz/intro>. [citované 2024-02-16].

Vázby. Online. Polygrafické centrum. © Polygrafické centrum s.r.o. 2017. Dostupné z: <https://www.polygrafcentrum.sk/technologie/vazby/>. [citované 2024-02-20].

VOIT, P. *Klížení papíru*. Online. 2006. Encyklopedieknihy.cz, © 2024 Knihovna AV ČR, v. v. i.. Dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/Kl%C3%AD%C5%BEen%C3%AD_pap%C3%ADru. [citované 2024-02-20].

VOIT, P. *Kronika trojanská*. Online. 2006. Encyklopedieknihy.cz, © 2024 Knihovna AV ČR, v. v. i.. Dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/Kronika_troj%C3%A1nsk%C3%A1. [citované 2024-01-13].

William Morris. Online. William Morris society. © The William Morris Society 2024. William Morris Society & Museum, Kelmscott House, 26 Upper Mall, Hammersmith, W6 9TA. Dostupné z: <https://williammorrissociety.org/about-william-morris/>. [citované 2024-01-15].

Audiovizuálne zdroje

GLASNEROVÁ, M. *Audiokniha Braček Jelenček; O princovi, čo na žabu zakliaty bol*. Na motívy rozprávok Pavla Dobšinského. [audiokniha na CD]. Bratislava: Vydavateľstvo A.L.I., 2001. SPA 0029 – 2 . Dostupné online na: https://www.youtube.com/watch?v=Ro6hDbN7E38&ab_channel=M%C3%ADnaAlma . [citované 2023-11-20].

PODCAST VLTAVA. *Vizitka: Eliška Čabalová: Nelíbily se mi knihy z veřejných knihoven, tak jsem začala vázat vlastní*. [zvukový záznam online]. Online. 1.11.2022. Audiolibrix. © 2012 – 2024 Audolibrix. Dostupné na: <https://www.audiolibrix.com/sk/Podcast/Listen/483854/vizitka-eliska-cabalova-nelibily-se-mi-knihy-z-verejnych-knihoven-tak-jsem-zacala-vazat-vlastni>. [citované 2024-02-19].

Obrazové zdroje

Obrázok 1 ÜLKER, Burcu. Elmas Sutra: Dünyanın En Eski Basılı Kitabı Hakkında Her Şey. [foto]. 2020. In: *Kayıp Rihim* [online]. [citované 2024-01-04]. Dostupné z: <https://cdn.kayiprihtim.com/wp-content/uploads/2020/11/elmas-sutra-dunyanin-en-eski-kitabi-1122x597.jpg>

Obrázok 2 FIEDLER, J. Diamantová sůtra je nejstarší tištěnou knihou světa: Nalezena byla v jeskyni a je o 586 let starší než Gutenbergova bible. [foto]. 2021. In: *G.cz*. [online]. [citované 2024-01-04].

Dostupné z: https://g.cz/sites/default/files/styles/gflex_landscape_large/public/field/image/2021/sutra.jpg?itok=WWEEDnSE

Obrázok 3 VOIT, P. *Kronika trojanská*. [foto]. 2006. In: *Encyklopedieknihy.cz*. [online]. [citované 2024-01-04]. Dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/Kronika_troj%C3%A1nsk%C3%A1

Obrázok 4 KRÁL, I. Tisk Statut Arnošta z Pardubic dokončený v Plzni 26. dubna 1476. [foto]. 2012. In: *Národní knihovna České republiky* [online]. [citované 2024-01-04]. Dostupné z: <https://text.en.nkp.cz/nkp/obrazky/ostatni/nejstarsi-domaci-tisk.jpg/@images/044c59eb-238f-4389-bcb7-8020eb5f0968.jpeg>

Obrázok 5 Prostibolo duše (číslovaný výtisk). [foto]. In: *Knihobot*. [online]. [citované 2024-01-05]. Dostupné z: <https://rezised-images.knhbt.cz/880x880/20325873.webp>

Obrázok 6 Prostibolo duše (číslovaný výtisk). [foto]. In: *Knihobot*. [online]. [citované 2024-01-05]. Dostupné z: <https://rezised-images.knhbt.cz/880x880/20325875.webp>

Obrázok 7 Kšaft umírající matky Jednoty bratrské. [foto]. In: *Sbírky Moravská galerie*. [online]. [citované 2024-01-05]. Dostupné z: https://sbirky.moravska-galerie.cz/images/diela/MG./6/CZE_MG.BF_232/CZE_MG.BF_232.jpeg

Obrázok 8 Slezké písně [foto]. In: *Antikvariat Krenek*. [online]. [citované 2024-01-05]. Dostupné z: <https://www.antikvariatickrenek.com/10678/bezruc-slezske-pisne-dodatky-preissig-1909.jpg>

Obrázok 9 The Story of the Glittering Plain, which has been also called the Land of Living Men or the Acre of the Undying. Written by William Morris. Kelmscott Press, William MORRIS. [foto]. In: *Michael Treloar*. [online]. [citované 2024-01-07]. Dostupné z: <https://treloars.cdn.bibliopolis.com/pictures/129810.jpg?auto=webp&v=1662709451>

Obrázok 10 The Story of the Glittering Plain, which has been also called the Land of Living Men or the Acre of the Undying. Written by William Morris. Kelmscott Press, William MORRIS. [foto]. In: *Michael Treloar*. [online]. [citované 2024-01-07]. Dostupné z: https://treloars.cdn.bibliopolis.com/pictures/129810_6.jpg?auto=webp&v=1662709451

Obrázok 11 MRŠTÍK Vilém (Zdenka Braunerová): Pohádka máje. [foto]. In: *Antik Mašek- Aukční síň Karlovy Vary*. [online]. [citované 2024-01-06]. Dostupné z: https://foto.antikmasek.cz/aukce/62/i2-polao_j8jya3DtLo_G8khE8LnV.jpg

Obrázok 12 MRŠTÍK Vilém (Zdenka Braunerová): Pohádka máje. [foto]. In: *Antik Mašek- Aukční síň Karlovy Vary*. [online]. [citované 2024-01-06]. Dostupné z: https://foto.antikmasek.cz/aukce/62/i2-tNZfs_YV18IT39e_IUDFu1P7C.jpg

Obrázok 13 Songs of innocence and of experience, shewing the two contrary states of the human soul. William Blake. Page 4. [foto]. In: *Library of Congress*. [online]. [citované 2024-01-09]. Dostupné z: <https://www.loc.gov/resource/rbc0001.2003rosen1801/?sp=4&st=image>

Obrázok 14 Songs of innocence and of experience, shewing the two contrary states of the human soul. William Blake. Page 32. [foto]. In: *Library of Congress*. [online]. [citované 2024-01-09]. Dostupné z: <https://www.loc.gov/resource/rbc0001.2003rosen1801/?sp=32&r=-0.175,->

0.042,1.111,0.794,0

Obrázok 15 J.H. Kocman a Franz Kafka, *The Metamorphosis* – in paper-re-making by J.H.Kocman, 1980. [foto]. In: *Na konci byla kniha. Praha: Umprum.* ISBN 978-80-88308-15-7. [citované 2024-02-13].

Obrázok 16 E.A.Poe's *The Raven* reduced by JHK, 1982 – 1990. [foto]. In: *Artlist – Centrum pro současné umění Praha.* [online]. [citované 2024-02-13]. Dostupné z: https://www.artlist.cz/uploads/tx_artlist/Havran.jpg

Obrázok 17 E.A.Poe's *The Raven* reduced by JHK, 1982 – 1990. [foto]. In: *Artlist – Centrum pro současné umění Praha.* [online]. [citované 2024-02-13]. Dostupné z: https://www.artlist.cz/uploads/tx_artlist/Havran_2.jpg

Obrázok 18 *From Tea to Blue Book*, 2008. [foto]. In: *Artlist – Centrum pro současné umění Praha.* [online]. [citované 2024-02-13]. Dostupné z: https://www.artlist.cz/uploads/tx_artlist/Tea_Blue_Book_foto.jpg

Obrázok 19 *From Tea to Blue Book*, 2008. [foto]. In: *Artlist – Centrum pro současné umění Praha.* [online]. [citované 2024-02-13]. Dostupné z: https://www.artlist.cz/uploads/tx_artlist/Tea_Blue_Papers.jpg

Obrázok 20 *Vlastní životopis*, Benvenuto Cellini. 1939. [foto]. In: *Web umenia.* [online]. [citované 2024-02-13]. Dostupné z: https://www.webumenia.sk/cs/dielo/nahlad/CZE:MG.BF_767/800

Obrázok 21 *Legenda o svaté Kateřině*. 1941. [foto]. In: *Web umenia.* [online]. [citované 2024-02-13]. Dostupné z: https://www.webumenia.sk/cs/dielo/CZE:MG.BF_3329/zoom

Obrázok 22 Eliška Čabalová. *Vazba knihy: Karel Šiktanc, Noc na svatého nikdy*. 2001. [foto]. In: *Papir a kniha.* [online]. [citované 2024-02-14]. Dostupné z: <https://www.papirakniha.info/eli%C5%A1ka-%C4%8Dabalov%C3%A1?pgid=kz2vi9ss-4bac5885-321a-4480-b1e6-9cc51e60df68>

Obrázok 23 NOSIČE, Eliška Čabalová-Hlaváčová; Mezi žánry, Atelier obalového a knižního designu, FU OU. [foto]. In: *akcevm.cz*. [online]. [citované 2024-02-14]. Dostupné z: <https://www.akcevm.cz/data/advevents/events/event-images-6159/slepecka-kniha-K.SiktancNocna-svateho-Nikdy.JPG>

Obrázok 24 Josef Váchal, Ďáblova zahrádka. [foto]. In: *Galerie Kodl*. [online]. [citované 2024-02-14]. Dostupné z: <https://www.galeriekodl.cz/cs/polozka/478/>

Obrázok 25 Josef Váchal, Ďáblova zahrádka. [foto]. 2015. In: *Galerie Kodl, Katalog on-line 74. aukce. s. 8.* [online]. [citované 2024-02-14]. Dostupné z: <https://api.web.galeriekodl.cz/auctions/cs/17/download/catalogue>

Obrázok 26 Josef Váchal, In memoriam Marie Váchalové, 1923. [foto]. In: *Galerie Kodl*. [online]. [citované 2024-02-14]. Dostupné z: <https://shared.cdn.galeriekodl.cz/plain/w:3840/czM6Ly9zaGFyZWQucHJhZ3VIL2l0ZW1zL2VkODRiNjJlLWE2N2ItNGQ1OS1hMTJhLWJjZTllM2NjNTM1ZS5qcGVn>

Obrázok 27 Josef Váchal, In memoriam Marie Váchalové, 1923. [foto]. In: *Galerie Kodl*. [online]. [citované 2024-02-14]. Dostupné z: <https://shared.cdn.galeriekodl.cz/plain/w:3840/czM6Ly9zaGFyZWQucHJhZ3VIL2l0ZW1zL2YyNzRmNmRILTU3ZmEtNDNIYi04OWEzLTdkYjdiYzk1NzhmNi5qcGVn>

Obrázok 28 Reading Rodney Graham, 2017. [foto]. In: *Stevie Ronnie*. [online]. [citované 2024-02-16]. Dostupné z: <http://stevieronnie.com/wp-content/uploads/2022/07/rr1-web-1200.jpg>

Obrázok 29 Reading Rodney Graham, 2017. [foto]. In: *Stevie Ronnie*. [online]. [citované 2024-02-16]. Dostupné z: <http://stevieronnie.com/wp-content/uploads/2022/07/rr2-web-1200.jpg>

Obrázok 30 And for you (love), 2019. [foto]. In: *Stevie Ronnie*. [online]. [citované 2024-02-16]. Dostupné z: <http://stevieronnie.com/wp-content/uploads/2022/07/afy11-web-1200.jpg>

Obrázok 31 And for you (love), 2019. [foto]. In: *Stevie Ronnie*. [online]. [citované 2024-02-16]. Dostupné z: <http://stevieronnie.com/wp-content/uploads/2022/07/afyl3-web-1200.jpg>

Obrázok 32 Art History Lessons. 2005. [foto]. In: *Laura Davidson*. [online]. [citované 2024-02-17]. Dostupné z: <https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/571535c6b654f9c9ad613828/1484661672719-UQGSMYJYA19PJUZRVJ57/image-asset.jpeg?format=1500w>

Obrázok 33 Libro foglia, 1990. [foto]. In: *Paolo Cortese Gallery*. [online]. [citované 2024-02-17]. Dostupné z: <https://paolocortese.gallery/elisabetta-gut/>

Obrázok 34 Libro foglia, 2020. [foto]. In: *Repetto Gallery*. [online]. [citované 2024-02-17]. Dostupné z: https://www.repettogallery.ch/wp-content/uploads/2019/10/GUE-31_Gut_libro_foglia_2020_wood_leaves_and_paper_28x34.5x28cm.jpg

Obrázok 35 Reliefní grafika A B /2, Dalibor Chatrný, 1969. [foto]. In: *Sbírký Moravská Galerie*. [online]. [citované 2024-02-15]. Dostupné z: https://sbirky.moravska-galerie.cz/images/diela/MG./43/CZE_MG.C_20425/CZE_MG.C_20425.jpeg

Obrázok 36 Reliefní grafika A B /3, Dalibor Chatrný, 1969. [foto]. In: *Sbírký Moravská Galerie*. [online]. [citované 2024-02-15]. Dostupné z: https://sbirky.moravska-galerie.cz/images/diela/MG./42/CZE_MG.C_20426/CZE_MG.C_20426.jpeg

Obrázok 37 Jiří Samek: Pařez. . [foto]. In: *Zodiak – art*. [online]. [citované 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.zodiak-art.com/produkt/jiri-samek-parez/>

Obrázok 38 Jiří Samek: Stn I. [foto]. In: *Zodiak – art*. [online]. [citované 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.zodiak-art.com/produkt/jiri-samek-grafika-stin/>

Obrázok 39 Olbram Zoubek, PF 2017. [foto]. In: *Obrazy v aukci*. [online]. [citované 2024-02-15]. Dostupné z: https://images.obrazyvaukci.cz/is6_46133-olbram-zoubek_soubor-3-praci-e844.JPG

Obrázok 40 Olbram Zoubek, PF 2008. [foto]. In: *Obrazy v aukci*. [online]. [citované 2024-02-15]. Dostupné z: https://images.obrazyvaukci.cz/is6_127765-olbram-zoubek_eva-s-hadem-902c.jpg

Obrázok 41 Sucharda Stanislav – Libuše, slepotisk, ca 1900. [foto]. In: *Antikvariát Markéta Lazarová*. [online]. [citované 2024-02-15]. Dostupné z: https://www.antikvariat-marketa-lazarova.cz/fotky2943/fotos/_vyr_4033_1052_330.jpg

Obrázok 42 Sucharda Stanislav 1866 – 1916- AE jednostranná medaile, Věšticí Kněžna Libuše, bronz, 50x75mm. [foto]. In: *Filatelie Klim*. [online]. [citované 2024-02-15]. Dostupné z: https://data.numfil.com/auctions/61_sal_aukce/1631.jpg

Obrázok 43 Orišek Peter: Adam a Eva, 1988. [foto]. In: *Art Bohemia*. [online]. [citované 2024-02-17]. Dostupné z: https://www.artbohemia.cz/423603-thickbox_default/adam-a-eva.jpg

Obrázok 44 Orišek Peter: Akt s chrtem, 1990. [foto]. In: *Art Bohemia*. [online]. [citované 2024-02-17]. Dostupné z: https://www.artbohemia.cz/423604-thickbox_default/akt-s-chrtem.jpg

Obrázok 45 Wei-Ling Gallery. Malaysian artist's new series allows visually impaired to engage with art. [foto]. 2023. In: *The Star*. [online]. [citované 2024-02-19]. Dostupné z: <https://apicms.thestar.com.my/uploads/images/2023/04/27/2044936.jpg>

Obrázok 46 Wei-Ling Gallery. A close-up of Lam's 'Wishful Purple' (vinyl dots, synthetic Nippon Paint and resin on board. [foto]. 2023. In: *The Star*. [online]. [citované 2024-02-19]. Dostupné z:

<https://apicms.thestar.com.my/uploads/images/2023/04/27/2044940.jpg>

Obrázok 47 Journey by Dots. 2022. [foto]. 2023. In: *Seeing without seeing*. [online]. [citované 2024-02-20]. Dostupné z: https://static.wixstatic.com/media/8d568c_207b6450ad234f68acb0c42ab936e0a9~mv2.jpg/v1/fill/w_613,h_1139,al_c,q_85,usm_0.66_1.00_0.01,enc_auto/8d568c_207b6450ad234f68acb0c42ab936e0a9~mv2.jpg

Obrázok 48 Hourney By Dots – Braille Art Exhibition. [foto]. 2022. In: *Vision Foundation*. [online]. [citované 2024-02-20]. Dostupné z: <https://visionfoundation.org.uk/wp-content/uploads/2022/04/Untitled-72-%C3%97-20-in-1024x356.png>

Obrázok 49 Stenograffia 2017 – Braille art. [foto]. 2017. In: *Facebook STENOGRAFFIA*. [online]. [citované 2024-02-20]. Dostupné z: https://scontent-prg1-1.xx.fbcdn.net/v/t31.18172-8/22829175_836930419799992_1161893251264014845_o.jpg?_nc_cat=110&ccb=1-7&_nc_sid=4dc865&_nc_ohc=RysBZx8qWDEAX-gqiiR&_nc_ht=scontent-prg1-1.xx&oh=00_AfBuqDSevWXr52W0nzqc7FXz4sA6lCRCyhAQrxfVSsqV9g&oe=660157E7

Obrázok 50 The Braille Art Project: Graffiti for Blind People. [foto]. 2017. In: *Little Black Book*. [online]. [citované 2024-02-20]. Dostupné z: https://d3bzyjrsc42331.cloudfront.net/news/braille_main.jpg

Obrázok 51 Návrh matric ku 4. odseku textu. In: vlastná fotografia

Obrázok 52 Návrh matric ku 16. odseku textu. In: vlastná fotografia

Obrázok 53 Vyrývanie matric. In: vlastná fotografia

Obrázok 54 Vysekávanie Braillovho písma. In: vlastná fotografia

Obrázok 55 Rozmáčanie kúskov papiera. In: vlastná fotografia

Obrázok 56 Mixovanie papiera. In: vlastná fotografia

Obrázok 57 Čerpanie ručného papiera. In: vlastná fotografia

- Obrázok 58** Odkvapkávanie. In: vlastná fotografia
- Obrázok 59** Odstránenie rámu. In: vlastná fotografia
- Obrázok 60** Snímanie zo sita. In: vlastná fotografia
- Obrázok 61** Odstránenie sita. In: vlastná fotografia
- Obrázok 62** Odvodnenie papiera v lise. In: vlastná fotografia
- Obrázok 63** Snímanie z handier. In: vlastná fotografia
- Obrázok 64** Sušenie papiera. In: vlastná fotografia
- Obrázok 65** Detail ručného papiera. In: vlastná fotografia
- Obrázok 66** Ručné papiere. In: vlastná fotografia
- Obrázok 67** Tlač matrice č. 16 – slepotlač. In: vlastná fotografia
- Obrázok 68** Tlač matrice č. 16 – negatív. In: vlastná fotografia
- Obrázok 69** Tlač matrice č. 34 – slepotlač. In: vlastná fotografia
- Obrázok 70** Tlač matrice č. 34 – negatív. In: vlastná fotografia
- Obrázok 71** Usporiadanie papierov a matric pre tlač. In: vlastná fotografia
- Obrázok 72** Tlač matric. In: vlastná fotografia
- Obrázok 73** Detail tlače Braillovho písma. In: vlastná fotografia
- Obrázok 74** Detail lisovaného papiera. In: vlastná fotografia
- Obrázok 75** Lepenie predsádky. In: vlastná fotografia
- Obrázok 76** Zatláčanie predsádky. In: vlastná fotografia
- Obrázok 77** Lepenie prúžka na poslednú zložku. In: vlastná fotografia
- Obrázok 78** Pritláčanie prúžka na predsádku. In: vlastná fotografia
- Obrázok 79** Narezávanie dier. In: vlastná fotografia
- Obrázok 80** Príprava šitia. In: vlastná fotografia
- Obrázok 81** Šitie knihy. In: vlastná fotografia
- Obrázok 82** Šitie knihy. In: vlastná fotografia

- Obrázok 83** Sklepávanie chrbtu knihy. In: vlastná fotografia
- Obrázok 84** Vytiahnutie plátenných pásikov. In: vlastná fotografia
- Obrázok 85** Lepenie prvej a poslednej zložky. In: vlastná fotografia
- Obrázok 86** Pritláčanie prvej a poslednej zložky. In: vlastná fotografia
- Obrázok 87** Nanášanie lepidla na chrbát knihy. In: vlastná fotografia
- Obrázok 88** Lepenie plátenných prúžkov. In: vlastná fotografia
- Obrázok 89** Príprava na orezanie knihy. In: vlastná fotografia
- Obrázok 90** Orezávanie knihy. In: vlastná fotografia
- Obrázok 91** Zaobl'ovanie chrbtu knihy. In: vlastná fotografia
- Obrázok 92** Spevnenie chrbtu knihy. In: vlastná fotografia
- Obrázok 93** Lepenie lacetky. In: vlastná fotografia
- Obrázok 94** Lepenie kapitáliku. In: vlastná fotografia
- Obrázok 95** Návrhy knižných dosiek. In: vlastná fotografia
- Obrázok 96** Návrhy knižných dosiek. In: vlastná fotografia
- Obrázok 97** Lepenie rebier. In: vlastná fotografia
- Obrázok 98** Zrezávanie rebier. In: vlastná fotografia
- Obrázok 99** Zrezávanie do oblúku. In: vlastná fotografia
- Obrázok 100** Zostavovanie dosiek. In: vlastná fotografia
- Obrázok 101** Zostavené knižné dosky. In: vlastná fotografia
- Obrázok 102** Vyrezávanie reliéfneho motívu na dosky knihy. In: vlastná fotografia
- Obrázok 103** Vyrezávanie reliéfneho motívu na dosky knihy. In: vlastná fotografia
- Obrázok 104** Vyrezávanie reliéfneho motívu na dosky knihy. In: vlastná fotografia
- Obrázok 105** Lepenie reliéfu na knižné dosky. In: vlastná fotografia
- Obrázok 106** Lepenie reliéfu na knižné dosky. In: vlastná fotografia
- Obrázok 107** Napínanie usne. In: vlastná fotografia

- Obrázok 108** Stenčovanie usne. In: vlastná fotografia
- Obrázok 109** Zrezávanie okrajov. In: vlastná fotografia
- Obrázok 110** Poťahovanie chrbtu knihy. In: vlastná fotografia
- Obrázok 111** Zvýraznenie rebier pomocou nite. In: vlastná fotografia
- Obrázok 112** Poťahovanie prednej dosky. In: vlastná fotografia
- Obrázok 113** Poťahovanie zadnej dosky. In: vlastná fotografia
- Obrázok 114** Zahladzovanie usne. In: vlastná fotografia
- Obrázok 115** Potiahnuté knižné dosky. In: vlastná fotografia
- Obrázok 116** Aplikácia kovových komponentov na knižné dosky. In: vlastná fotografia
- Obrázok 117** Aplikácia kovových komponentov na knižné dosky. In: vlastná fotografia
- Obrázok 118** Nanášanie lepidla na stránku. In: vlastná fotografia
- Obrázok 119** Zavesenie knižných dosiek. In: vlastná fotografia
- Obrázok 120** Zalisovanie knihy. In: vlastná fotografia
- Obrázok 121** Upevňovanie rohov. In: vlastná fotografia
- Obrázok 122** Zostavovanie kazety. In: vlastná fotografia
- Obrázok 123** Vylievanie kazety. In: vlastná fotografia
- Obrázok 124** Stenčenie kože. In: vlastná fotografia
- Obrázok 125** Zošívanie kože. In: vlastná fotografia
- Obrázok 126** Šitie kože. In: vlastná fotografia
- Obrázok 127** Poťahovanie plášt'u kazety. In: vlastná fotografia
- Obrázok 128** Poťahovanie kazety papierom. In: vlastná fotografia
- Obrázok 129** Výroba polstrovaného vankúšika. In: vlastná fotografia
- Obrázok 130** Autorská kniha uložená v kazete. In: vlastná fotografia
- Obrázok 131** Autorská kniha na kazete – pohľad spredu. In: vlastná fotografia

Obrázok 132 Autorská kniha na kazete – pohľad zozadu. In: vlastná fotografia

Obrázok 133 Autorská kniha – pohľad spredu. In: vlastná fotografia

Obrázok 134 Autorská kniha – natočený pohľad. In: vlastná fotografia

Obrázok 135 Autorská kniha – pohľad z boku. In: vlastná fotografia

Obrázok 136 Autorská kniha – pohľad z hora. In: vlastná fotografia

Obrázok 137 Autorská kniha – detail chrbtu. In: vlastná fotografia

Obrázok 138 Autorská kniha – detail rohov. In: vlastná fotografia

Obrázok 139 Otvorená autorská kniha. In: vlastná fotografia

Obrázok 140 Otvorená autorská kniha na strane č. 28. In: vlastná fotografia

Obrázok 141 Detail strany č. 23. In: vlastná fotografia

Obrázok 142 Detail strany č. 19. In: vlastná fotografia

Obrázok 143 Návrh Riana D. – úvodná strana. In: vlastná fotografia

Obrázok 144 Návrh Natália P.. In: vlastná fotografia

Obrázok 145 Návrh Riana D.. In: vlastná fotografia

Obrázok 146 Návrh Liana H.. In: vlastná fotografia

Obrázok 147 Návrh Eliška Š.. In: vlastná fotografia

Obrázok 148 Návrh Richard G.. In: vlastná fotografia

Obrázok 149 Návrh Alexandra G.. In: vlastná fotografia

Obrázok 150 Návrh Michal K.. In: vlastná fotografia

Obrázok 151 Návrh Natália M.. In: vlastná fotografia

Obrázok 152 Návrh Elena R.. In: vlastná fotografia

Obrázok 153 Návrh Bruno Š.. In: vlastná fotografia

Obrázok 154 Návrh Igor D.. In: vlastná fotografia

Obrázok 155 Prenos návrhov. In: vlastná fotografia

Obrázok 156 Prenos návrhov. In: vlastná fotografia

- Obrázok 157** Vyrývanie do linolea. In: vlastná fotografia
- Obrázok 158** Vyrývanie do linolea. In: vlastná fotografia
- Obrázok 159** Vysekávanie Braillovho písma. In: vlastná fotografia
- Obrázok 160** Vysekávanie Braillovho písma. In: vlastná fotografia
- Obrázok 161** Vysekávanie Braillovho písma. In: vlastná fotografia
- Obrázok 162** Vysekávanie Braillovho písma. In: vlastná fotografia
- Obrázok 163** Názorná ukážka tvorby papiera. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 164** Názorná ukážka tvorby papiera. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 165** Ukážka prekrývania handrami. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 166** Ukážka lisovania. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 167** Odkrývanie handier. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 168** Sušenie. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 169** Tvorba papiera. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 170** Tvorba papiera. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 171** Pridávanie papieroviny. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 172** Pridávanie papieroviny. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 173** Tvorba papiera. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 174** Tvorba papiera. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 175** Vyklápanie papiera. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 176** Snímanie zo sita. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 177** Lisovanie. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 178** Snímanie a sušenie papiera. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 179** Mixovanie papieroviny. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 180** Mixovanie papieroviny. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 181** Z procesu výroby papiera. In: archív Mgr. Jana Naháľková

- Obrázok 182** Čerpanie papiera. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 183** Čerpanie papiera. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 184** Z procesu výroby papiera. In: archív Mgr. Jana Naháľková
- Obrázok 185** Príprava kníh. In: vlastná fotografia
- Obrázok 186** Príprava kníh. In: vlastná fotografia
- Obrázok 187** Navlhčenie hrubého papiera. In: vlastná fotografia
- Obrázok 188** Vymeranie umiestnenia. In: vlastná fotografia
- Obrázok 189** Umiestnenie tlače. In: vlastná fotografia
- Obrázok 190** Tlač na grafickom lise. In: vlastná fotografia
- Obrázok 191** Ukážka tlače. In: vlastná fotografia
- Obrázok 192** Tlač na grafickom lise. In: vlastná fotografia
- Obrázok 193** Odnímanie papiera. In: vlastná fotografia
- Obrázok 194** Tlač kníh. In: vlastná fotografia
- Obrázok 195** Narezávanie dier. In: vlastná fotografia
- Obrázok 196** Šitie knihy. In: vlastná fotografia
- Obrázok 197** Odudzovanie nite. In: vlastná fotografia
- Obrázok 198** Šitie knihy. In: vlastná fotografia
- Obrázok 199** Autorská kniha žiakov ZUŠ. In: vlastná fotografia
- Obrázok 200** Otvorená autorská kniha žiakov ZUŠ. In: vlastná fotografia
- Obrázok 201** Detail strany – ilustrácia: Natália P.. In: vlastná fotografia
- Obrázok 202** Detail strany – ilustrácia: Natália M.. In: vlastná fotografia
- Obrázok 203** Detail strany – ilustrácia: Elena R.
- Obrázok 204** Detail strany – ilustrácia: Michal K.

ANOTÁCIA

Meno a priezvisko:	Bc. Bianka Krotká
Katedra:	Katedra výtvarné výchovy
Vedúci práce:	Mgr. et MgA. Anna Boček Ronovská, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Názov práce:	Autorská kniha
Názov v angličtine:	Artist's book
Anotácia práce:	Diplomová práca sa zaoberá autorskou knihou pre zrakovo znevýhodnených a jej možného prevedenia. Teoretická časť sa zameriava na objasnenie problematiky autorskej knihy, jej uchopenie v umelecko-historickom kontexte, grafickou technikou slepotlače, ručným papierom a Braillovým písmom. V praktickej časti práce je navrhnuté a realizované možné riešenie autorskej knihy s využitím poznatkov zmienených v teoretickej časti diplomovej práce. Posledná, didaktická časť sa zaoberá realizáciou autorskej knihy priamo v školskom prostredí so žiakmi ZUŠ.
Kľúčové slová:	Autorská kniha, slepotlač, ručný papier, Braillovo písmo, väzba knihy
Anotácia v angličtine:	Masters thesis main focus is on artist's book for visually impaired people and it's possible design. Theoretical part is set on clarification of artist's book problematics, it's grasp in art-historian context, graphic technique of blind press, handmade paper and Braille. Practical part is focused on designing and implementation of artist's book with the narrowing of knowledge mentioned in the theoretical part of the thesis. The last, didactic part deals with implementation of artist's book directly in school environment with the students of elementary art school.
Kľúčové slová v angličtine:	Artist's book, blind press, handmade paper, Braille, book binding
Prílohy viazané v práci:	Príloha č. 1 – Návrhy matric, Príloha č. 2 – Reflexia žiakov a Mgr. Jany Nahálkovej
Jazyk práce:	Slovenský
Rozsah práce:	116 strán

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע אֱלֹהִים
אֶת הַקּוֹל אֶת הַבְּתוּלָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע אֱלֹהִים
אֶת הַקּוֹל אֶת הַבְּתוּלָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע אֱלֹהִים
אֶת הַקּוֹל אֶת הַבְּתוּלָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע אֱלֹהִים
אֶת הַקּוֹל אֶת הַבְּתוּלָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה
וְהָיָה אֵלֶיהָ וְהָיָה

אֶת־הַמֶּלֶךְ
וְהַמַּלְכָּה
וְהַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה
וְהַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה
וְהַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה

Príloha č. 2 – Reflexia žiakov a Mgr. Jany Naháľkovej

Reflexia a sebareflexia práce na autorskej knihe

Meno: Alexandra G.

1. Svojimi slovami sa vyjadri, ako sa ti páčila téma na ktorej sme spoločne pracovali.

Bol to veľmi zaujímavý proces tvorby papiera. Veľmi sa mi to páčilo.

2. Odniesol/la si si niečo z tejto témy/ vidíš v niečom prínos pre tvoju budúcu tvorbu? (nové poznatky- techniky práce, medzil'udské vzťahy)

Dost som sa naučila, pripraviť papier, pracovať v kolektíve, šiť si knihu.

3. Mal/a si už predtým skúsenosť s nejakou z preberaných umeleckých techník? (grafika, tvorba papiera, šitie kníh...)

Nie, nemala som takú skúsenosť. Som veľmi rada, že som si to mohla vyskúšať.

4. V čom sa ti podľa teba darilo najviac?

Podľa mňa sa mi darilo pri namáčaní sita do papierovej hmoty.

5. V čom naopak vidíš svoje nedostatky? Myslíš, že by si to vedel/a zlepšiť?

Neviem zhodnotiť svoje nedostatky. Snažila som sa to urobiť, ako najlepšie viem.

6. Si rád/a, že si sa mohla zapojiť so spolužiakmi do tejto práce? Rozpíš, dôvody prečo áno/nie.

Som veľmi rada, že som sa mohla zapojiť do tejto práce.

7. Rada by si si tento projekt zopakovala? Alebo aspoň nejakú jeho konkrétnu časť?

Áno, všetko sa mi páčilo a veľmi rada by som si to zopakovala.

8. Reflexia vyučujúcej (Bc. Bianka Krotká)- Ako sa ti pracovalo s pani učiteľkou, ktorá túto tému viedla? (Pozitíva aj negatíva, neboj sa vyjadriť)

S pani učiteľkou sa mi veľmi dobre pracovalo. Bola veľmi milá, nápomocná.

Reflexia a sebareflexia práce na autorskej knihe

Meno: Elena R.

1. Svojimi slovami sa vyjadri, ako sa ti páčila téma na ktorej sme spoločne pracovali.

Bolo to zábavné. Vyrábanie papiera by ma asi nenapadlo a v ZUŠ-ke by sme to asi nerobili.

2. Odniesol/la si si niečo z tejto témy/ vidíš v niečom prínos pre tvoju budúcu tvorbu? (nové poznatky- techniky práce, medziľudské vzťahy)

Určite áno, nové skúsenosti...

3. Mal/a si už predtým skúsenosť s nejakou z preberaných umeleckých techník? (grafika, tvorba papiera, šitie kníh...)

Áno s linorytom.

4. V čom sa ti podľa teba darilo najviac?

Nepostrehla som niečo, čo mi išlo lepšie, alebo horšie.

5. V čom naopak vidíš svoje nedostatky? Myslíš, že by si to vedel/a zlepšiť?

Neviem, či by som to vedela zlepšiť.

6. Si rád/a, že si sa mohla zapojiť so spolužiakmi do tejto práce? Rozpíš, dôvody prečo áno/nie.

Áno. Nové skúsenosti, zážitky...

7. Rada by si si tento projekt zopakovala? Alebo aspoň nejakú jeho konkrétnu časť?

Áno, bolo to super.

8. Reflexia vyučujúcej (Bc. Bianka Krotká)- Ako sa ti pracovalo s pani učiteľkou, ktorá túto tému viedla? (Pozitíva aj negatíva, neboj sa vyjadriť)

Pracovalo sa mi veľmi dobre. Je zábavná, milá a pomáhala mi.

Reflexia a sebareflexia práce na autorskej knihe

Meno: Igor D.

1. Svojimi slovami sa vyjadri, ako sa ti páčila téma na ktorej sme spoločne pracovali.

Nikdy som niečo také nerobil, ale páčilo sa mi to.

2. Odniesol/la si si niečo z tejto témy/ vidíš v niečom prínos pre tvoju budúcu tvorbu? (nové poznatky- techniky práce, medzil'udské vzťahy)

Z tejto témy som sa naučil veľa (vyrábať papier, šitie knihy). Myslím, že to použijem v budúcnosti.

3. Mal/a si už predtým skúsenosť s nejakou z preberaných umeleckých techník? (grafika, tvorba papiera, šitie kníh...)

Iba s grafikou.

4. V čom sa ti podľa teba darilo najviac?

Šitie knihy, alebo lisovanie.

5. V čom naopak vidíš svoje nedostatky? Myslíš, že by si to vedel/a zlepšiť?

Nedostatky v rytí do linolea. Pri viac vyskúšaní určite.

6. Si rád/a, že si sa mohla zapojiť so spolužiakmi do tejto práce? Rozpíš, dôvody prečo áno/nie.

Áno, nie som veľmi spoločenský typ, ale práca v skupine bola super.

7. Rada by si si tento projekt zopakovala? Alebo aspoň nejakú jeho konkrétnu časť?

Áno, okrem rytia do linolea, najviac by som si zopakoval šitie knihy.

8. Reflexia vyučujúcej (Bc. Bianka Krotká)- Ako sa ti pracovalo s pani učiteľkou, ktorá túto tému viedla? (Pozitíva aj negatíva, neboj sa vyjadriť)

Keď som sa opýtal, dostal som odpoveď, keď som potreboval pomoc pani učiteľka mi pomohla. Som spokojný.

Reflexia a sebareflexia práce na autorskej knihe

Meno: Michal K.

1. Svojimi slovami sa vyjadri, ako sa ti páčila téma na ktorej sme spoločne pracovali.

Nebolo to zlé, bola to dobrá skúsenosť, ale nebavilo ma to.

2. Odniesol/la si si niečo z tejto témy/ vidíš v niečom prínos pre tvoju budúcu tvorbu? (nové poznatky- techniky práce, medzil'udské vzťahy)

Odniesol som si peknú skúsenosť, ale asi to nevyužijem.

3. Mal/a si už predtým skúsenosť s nejakou z preberaných umeleckých techník? (grafika, tvorba papiera, šitie kníh...)

Áno, pripomenulo mi to gravírovanie do dreva.

4. V čom sa ti podľa teba darilo najviac?

Práca s lisom.

5. V čom naopak vidíš svoje nedostatky? Myslíš, že by si to vedel/a zlepšiť?

Byť lepší v šití kníh.

6. Si rád/a, že si sa mohla zapojiť so spolužiakmi do tejto práce? Rozpíš, dôvody prečo áno/nie.

Áno. Bola to sranda a bola to pekná skúsenosť.

7. Rada by si si tento projekt zopakovala? Alebo aspoň nejakú jeho konkrétnu časť?

Áno, lisovanie a mixovanie papiera.

8. Reflexia vyučujúcej (Bc. Bianka Krotká)- Ako sa ti pracovalo s pani učiteľkou, ktorá túto tému viedla? (Pozitíva aj negatíva, neboj sa vyjadriť)

Bola to sranda a dobre sa mi pracovalo.

Reflexia a sebareflexia práce na autorskej knihe

Meno: Bruno Š.

1. Svojimi slovami sa vyjadri, ako sa ti páčila téma na ktorej sme spoločne pracovali.

Bolo to dobré, ale po čase to, čo sme robili vyjde z módy.

2. Odniesol/la si si niečo z tejto témy/ vidíš v niečom prínos pre tvoju budúcu tvorbu? (nové poznatky- techniky práce, medzil'udske vzťahy)

Keď budem náhodou pracovať v práci, ktorá bude potrebovať.

3. Mal/a si už predtým skúsenosť s nejakou z preberaných umeleckých techník? (grafika, tvorba papiera, šitie kníh...)

Nie.

4. V čom sa ti podľa teba darilo najviac?

V šití (aspoň sa mi zdá).

5. V čom naopak vidíš svoje nedostatky? Myslíš, že by si to vedel/a zlepšiť?

Vo vyrývaní som nebol veľmi dobrý.

6. Si rád/a, že si sa mohla zapojiť so spolužiakmi do tejto práce? Rozpíš, dôvody prečo áno/nie.

Áno, som sa pekne zasmial s ostatými.

7. Rada by si si tento projekt zopakovala? Alebo aspoň nejakú jeho konkrétnu časť?

Áno, zabavil som sa.

8. Reflexia vyučujúcej (Bc. Bianka Krotká)- Ako sa ti pracovalo s pani učiteľkou, ktorá túto tému viedla? (Pozitíva aj negatíva, neboj sa vyjadriť)

Dobre bolo, pekne bolo a ani nebolo prísnoty.

Reflexia a sebareflexia práce na autorskej knihe

Meno: Richard G.

1. Svojimi slovami sa vyjadri, ako sa ti páčila téma na ktorej sme spoločne pracovali.

Bola super, zaujímavá. Nič podobné som predtým nerobil. Niektoré časti boli zaujímavejšie, ako iné.

2. Odniesol/la si si niečo z tejto témy/ vidíš v niečom prínos pre tvoju budúcu tvorbu? (nové poznatky- techniky práce, medziľudské vzťahy)

Asi nie priamo, ale možno niekedy niečo použijem.

3. Mal/a si už predtým skúsenosť s nejakou z preberaných umeleckých techník? (grafika, tvorba papiera, šitie kníh...)

Áno, mal som skúsenosť s vyrývaním.

4. V čom sa ti podľa teba darilo najviac?

V mixovaní a výrobe papiera.

5. V čom naopak vidíš svoje nedostatky? Myslíš, že by si to vedel/a zlepšiť?

V šití knihy.

6. Si rád/a, že si sa mohla zapojiť so spolužiakmi do tejto práce? Rozpíš, dôvody prečo áno/nie.

Áno, bolo to zábavné, zaujímavé.

7. Rada by si si tento projekt zopakovala? Alebo aspoň nejakú jeho konkrétnu časť?

Všetko okrem šitia knihy by som si zopakoval.

8. Reflexia vyučujúcej (Bc. Bianka Krotká)- Ako sa ti pracovalo s pani učiteľkou, ktorá túto tému viedla? (Pozitíva aj negatíva, neboj sa vyjadriť)

Veľmi dobre, pani učiteľka bola dobrá.

Reflexia a sebareflexia práce na autorskej knihe

Meno: Natália M.

1. Svojimi slovami sa vyjadri, ako sa ti páčila téma na ktorej sme spoločne pracovali.

Bolo to super. Pani uč. Bianka bola vždy milá aj keď jej rozbila mixér. Čo si veľmi vážim, lebo ja na jej mieste by som to dieťa roztrhala na 300 kusov.

2. Odniesol/a si si niečo z tejto témy/ vidíš v niečom prínos pre tvoju budúcu tvorbu? (nové poznatky- techniky práce, medzil'udské vzťahy)

Ako sa robí papier. Vyrývanie do linolea+ že pod lis sa nestrkajú prsty!! A že keď máte prsty radi nespoupracujte s Mišom, keď robí s lysom.

3. Mal/a si už predtým skúsenosť s nejakou z preberaných umeleckých techník? (grafika, tvorba papiera, šitie kníh...)

Som doma papier robila a skončilo to zaujímavo, ale nevedí.

4. V čom sa ti podľa teba darilo najviac?

Asi v strkaní prstov do lisu, rozbíjanie mixérov, sušenie papiera – pravý sušič som.

5. V čom naopak vidíš svoje nedostatky? Myslíš, že by si to vedel/a zlepšiť?

Vedela by som sa zlepšiť v lisovaní.

6. Si rád/a, že si sa mohla zapojiť so spolužiakmi do tejto práce? Rozpíš, dôvody prečo áno/nie.

Určite áno, ale keby mi Mišo ten prst zlisoval až tak, že by som ho musela amputovať, zmenila by som odpoveď.

7. Rada by si si tento projekt zopakovala? Alebo aspoň nejakú jeho konkrétnu časť?

Áno!! Ale nie lisovanie radšej.

8. Reflexia vyučujúcej (Bc. Bianka Krotká)- Ako sa ti pracovalo s pani učiteľkou, ktorá túto tému viedla? (Pozitíva aj negatíva, neboj sa vyjadriť)

Veľmi dobre. Bola veľmi super a aj keď niekedy bolo vidieť, že je unavená, alebo smutná vždy nás rozosmiala a naučila nás neskutočne veľa vecí. Som veľmi rada, keď príde.

Reflexia a sebareflexia práce na autorskej knihe

Meno: Liana H.

1. Svojimi slovami sa vyjadri, ako sa ti páčila téma na ktorej sme spoločne pracovali.

Podľa mňa to bola zaujímavá téma a veľmi sa mi to páčilo, aj postup aj všetko.

2. Odniesol/la si si niečo z tejto témy/ vidíš v niečom prínos pre tvoju budúcu tvorbu? (nové poznatky- techniky práce, medziľudské vzťahy)

Medziľudské vzťahy, naučila som sa, ako sa vyrába papier- to budem určite potrebovať do života.

3. Mal/a si už predtým skúsenosť s nejakou z preberaných umeleckých techník? (grafika, tvorba papiera, šitie kníh...)

Nie, nič som predtým nerobila.

4. V čom sa ti podľa teba darilo najviac?

Asi šitie kníh.

5. V čom naopak vidíš svoje nedostatky? Myslíš, že by si to vedel/a zlepšiť?

Asi v grafike, akože išlo mi to v pohode, ale určite by som to vedela zlepšiť.

6. Si rád/a, že si sa mohla zapojiť so spolužiakmi do tejto práce? Rozpíš, dôvody prečo áno/nie.

Áno, som rada, bola to super spolupráca, asi by som si to ešte zopakovala.

7. Rada by si si tento projekt zopakovala? Alebo aspoň nejakú jeho konkrétnu časť?

Určite áno, hlavne výroba papiera, strašne sranda bola, bavilo ma to.

8. Reflexia vyučujúcej (Bc. Bianka Krotká)- Ako sa ti pracovalo s pani učiteľkou, ktorá túto tému viedla? (Pozitíva aj negatíva, neboj sa vyjadriť)

Najviac top pozitívne, bolo to super, dobre sa mi pracovalo. Ste veľmi milá, zlatá, usmievavá, sympatická a mám Vás rada.

Reflexia a sebareflexia práce na autorskej knihe

Meno: Eliška Š.

1. Svojimi slovami sa vyjadri, ako sa ti páčila téma na ktorej sme spoločne pracovali.

Bolo to zaujímavé, bavilo ma to, páčila sa mi spolupráca medzi nami.

2. Odniesol/la si si niečo z tejto témy/ vidíš v niečom prínos pre tvoju budúcu tvorbu? (nové poznatky- techniky práce, medzil'udské vzťahy)

Naučila som sa, ako sa vyrába papier a bavilo ma to, pomôže mi to na strednej škole.

3. Mal/a si už predtým skúsenosť s nejakou z preberaných umeleckých techník? (grafika, tvorba papiera, šitie kníh...)

Nie.

4. V čom sa ti podľa teba darilo najviac?

Šitie kníh.

5. V čom naopak vidíš svoje nedostatky? Myslíš, že by si to vedel/a zlepšiť?

V grafike.

6. Si rád/a, že si sa mohla zapojiť so spolužiakmi do tejto práce? Rozpíš, dôvody prečo áno/nie.

Som rada, veľmi ma to bavilo, zabávali sme sa a boli to úžasné hodiny.

7. Rada by si si tento projekt zopakovala? Alebo aspoň nejakú jeho konkrétnu časť?

Určite by som si to ešte chcela zopakovať. Celý proces.

8. Reflexia vyučujúcej (Bc. Bianka Krotká)- Ako sa ti pracovalo s pani učiteľkou, ktorá túto tému viedla? (Pozitíva aj negatíva, neboj sa vyjadriť)

Bolo to super, všetci sme sa zabávali, je úžasná, zábavná, kreatívna. Veľmi rada by som si to zopakovala ale len s ňou.

Reflexia a sebareflexia práce na autorskej knihe

Meno: Riana D.

1. Svojimi slovami sa vyjadri, ako sa ti páčila téma na ktorej sme spoločne pracovali.

Páčil sa mi nápad/návrh tejto témy/práce, veľmi rada som robila návrhy. (Ďakujem, že som mohla byť na prvej/ titulnej strane).

+ páčila sa mi časť, kedy sme vyrábali papier.

- nezvládam vyrývanie linolea, neznášam mala som kompletný metdow (bola som sama v triede) lebo to nikdy nejde, ako a chcem, mala som myšlienky o tom, že to linoleum spálím.

- šitie knihy, bála som sa.

2. Odniesol/la si si niečo z tejto témy/ vidíš v niečom prínos pre tvoju budúcu tvorbu? (nové poznatky- techniky práce, medzil'udské vzťahy)

Prišla som na to, že nemám trpezlivosť(klepanie bodiek na 2, alebo 3 A4). Rada robím skupinové práce, cítim sa menej osamelo a bez kamarátov.

3. Mal/a si už predtým skúsenosť s nejakou z preberaných umeleckých techník? (grafika, tvorba papiera, šitie kníh...)

Rytie do linolea.

4. V čom sa ti podľa teba darilo najviac?

Kreslenie návrhov.

5. V čom naopak vidíš svoje nedostatky? Myslíš, že by si to vedel/a zlepšiť?

Rytie, vyklepávanie do linolea. Šitie knihy (reálne to, čo bolo však to spooky).

6. Si rád/a, že si sa mohla zapojiť so spolužiakmi do tejto práce? Rozpíš, dôvody prečo áno/nie.

Áno, rada robím skupinové práce. Vymýšľanie ilustrácií k básničkám/textom.

7. Rada by si si tento projekt zopakovala? Alebo aspoň nejakú jeho konkrétnu časť?

Určite, no šitie nechám na niekoho iného, lebo toľko uzlov som nemala ani ja okolo krku...

8. Reflexia vyučujúcej (Bc. Bianka Krotká)- Ako sa ti pracovalo s pani učiteľkou, ktorá túto tému viedla? (Pozitíva aj negatíva, neboj sa vyjadriť)

Veľmi pozitívna, škoda, že nemáme viac takýchto učiteľov s mladým/ novým mindsetom (premýšľaním), humorom, mám rada jej humor a povahu. To, ako vystupuje pri nás, príde mi vždy príjemná vždy nám pomohla a vysvetlila, keď nám niečo nešlo, alebo keď sme sa nechápali. V skratke príjemná, vtipná osoba.

Reflexia práce na autorskej knihe

Meno: Mgr. Jana Nahálková

Vďaka tejto téme/technike/spracovaniu som zistila, že žiaci dokážu zvládnuť aj v dlhšom časovom rozmedzí takýto typ techniky - kombináciu. Verila som, že to zvládnu do konca. Dokonca zvládli aj tímovú prácu. Častejšie aplikovanie do vyučovania techniku ručne robeného papiera. Žiakov zaujala- doposiaľ to bolo pre nich nepoznané (z dôvodu náročnosti nerealizované).

Vzhľadom na náročnosť techniky a materiálovej prípravy v našej ZUŠ nebolo realizované vyučovanie s ručnou tvorbou papiera. Šitie kníh bola pre mňa novinka - som vďačná, že som mala možnosť si to vyskúšať a nahliadnuť do procesu realizácie šitia knihy.

Vďaka tejto skúsenosti som si uvedomila, že sa oplatí venovať čas príprave pomôcok, zorganizovaniu takého druhu techniky, pretože to žiakov zaujalo. Bolo to pre nich niečo nové a výsledok krásny.

Bc. Bianka Krotká bola maximálne pripravená. Téma premyslená do detailov. Priateľská komunikácia, výborná motivácia, demonštrácia postupov práce pri každej technike. Používala často metódu pochvaly, ukážky, vysvetľovania, čo viedlo k samotnému splneniu cieľa práce. Páčilo sa mi, akým spôsobom pristupovala k žiakom a každého odmenila na pamiatku spoločnou autorskou knihou. Šikovná osôbka, verím, že ešte veľa toho dokáže.